

Petra Gergov-Koskelo

Tasavertainen vanhemmuus isän näkökulmasta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Hyvinvointi ja toimintakyky

Sosiaalialan YAMK

Opinnäytetyö

01.11.2013

Tekijä Otsikko Sivumäärä Aika	Petra Gergov-Koskelo Tasavertainen vanhemmuus isän näkökulmasta 72 sivua + 1 liite 01.11.2013
Tutkinto	Sosionomi ylempi AMK
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaaja	Lehtori Eija Raatikainen
<p>Opinnäytetyö käsittelee tasavertaista vanhemmuutta isän näkökulmasta. Tasavertaista vanhemmuutta on tutkittu melko vähän sekä Suomessa että kansainvälisesti, vaikka isät osallistuvat lastenhoitoon yhä aktiivisemmin. Tutkimalla tasavertaisen vanhemmuuden vaikutuksia perheeseen ja laajemmin yhteiskuntaan, voidaan tuloksilla perustella isyyden tukemisen merkitys muun muassa perhepalveluissa. Tasavertainen vanhemmuus on Suomessa perhepoliittinen tavoite ja sitä tuetaan perhevapaajärjestelmää uudistamalla. Tavoitteena on, että isät pitäisivät enemmän ja pidempiä perhevapaita. Tällä hetkellä isät pitävät perhevapaista vain murto-osan. Perhevapaiden tasaisempi jakaantuminen tasaisi työnantajien kuluja ja tukisi sekä naisten työelämään palaamista että isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimusaineistona oli valmis, Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuonna 2008 toteuttamasta ”Mitä kuuluu isä?” -kyselystä saatu vastausaineisto. Sähköisesti toteutettuun kyselyyn osallistui 936 isää. Kyselystä valittiin opinnäytetyön tutkimuskysymykseen vastaavat ja sen kannalta oleelliset kysymykset. Niiden vastaukset analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä. Tarkasteluun valitut vastaukset teemoiteltiin ja niistä koottiin yhteen isien kokemuksia tasavertaisen vanhemmuuden toteutumisesta arjessa.</p> <p>”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn perusteella isät haluavat tulla kohdatuiksi tasavertaisina vanhempina. Kyselyssä tasavertaisuus näkyi kotona eniten kotitöiden jakamisena puolison kanssa. Kotitöiden jakaminen vaikutti positiivisesti mm. parisuhteeseen ja isän jaksamiseen. Isät kertoivat kuitenkin kokevansa epäluottamusta sekä perhepalvelujen että muiden vanhempien taholta.</p> <p>Tasavertaisen vanhemmuuden tutkiminen on tärkeää, sillä isien vanhemmuuteen sitoutumisella on merkittäviä vaikutuksia niin miehiin itseensä, kuin perheen lapsiin, parisuhteeseen ja työelämäänsäkin. Isät kokevat yleisten asenteiden olevan edelleen yksi suurimpia haasteita isyyden toteuttamisessa halutulla tavalla. Myös eronneiden isien huoli ohenevasta vanhemmuudestaan nousi tuloksissa selkeästi esiin. Mahdollisena jatkotutkimusaiheena voisi pohtia, kuinka turvata isän läheisen suhteen säilyminen lapseen eron jälkeen.</p>	
Avainsanat	tasavertainen vanhemmuus, jaettu vanhemmuus, isyys, sitoutunut isä, perhepolitiikka

Author Title	Petra Gergov-Koskelo Equal Parenting from the Father`s Perspective
Number of Pages Date	72 pages + 1 appendix Autumn 2013
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructor	Eija Raatikainen, Senior Lecturer
<p>The subject of this thesis was equal parenting from the father's perspective. Equal parenting has been studied quite little in Finland and internationally, even though fathers are participating in childcare increasingly. By studying the effects of equal parenting within families and in wider society, the results can substantiate arguments for the importance of supporting fatherhood in family services. Equal parenting is a Finnish family policy aim that is supported by the renewal of the family leave system. The aim is that fathers would take more and longer family leaves. At present, fathers take only a fraction of family leaves. More equally divided family leaves would equalize employers' costs, support women returning back to the labor market, and also support increased interaction between father and child.</p> <p>The study material was the <i>Mitä kuuluu isä?</i> survey (How are you dad?), gathered by the Mannerheim League for Child Welfare in 2008. The data was collected electronically and 936 fathers answered. The survey questions that had relevance to the thesis were chosen for closer examination and were analyzed using qualitative content analysis. Information about how equal parenting was being carried out in everyday life was gathered and the data was sorted thematically.</p> <p>According to the <i>Mitä kuuluu isä?</i> survey, fathers wanted to be considered equal parents. At home, equal parenting was mainly represented by how equally domestic housework was shared with the spouse. The sharing of housework had a positive impact on for example the relationship of the spouses, and the father's well-being. However, fathers also described a lack of trust from family services and from other parents.</p> <p>Studying equal parenting is important because fathers' involvement has a significant impact on the men themselves, on the children of the family, on the parents' relationship and on working life. Fathers feel that the general attitude is still one of the biggest challenges in carrying out their own form of fatherhood. In addition, divorced fathers' concern about diminishing parental responsibility was clearly shown in the results. How to secure a father's close relationship to a child after divorce could be considered as a possible further research subject.</p>	
Keywords	equal parenting, shared parenting, co-parenting, fatherhood, involved father, family politics

SISÄLLYS

1	Johdanto	1
2	Mannerheimin Lastensuojeluliitto työelämän yhteistyökumppanina.....	4
3	Perhepolitiikka Suomessa	6
3.1	Merkittäviä perhepoliittisia uudistuksia	7
3.2	Suomi vertailussa muuhun Eurooppaan.....	10
3.3	Perhevapaajärjestelmä.....	12
3.3.1	Isäkiintiöt	13
3.3.2	Isien käyttämät perhevapaat Suomessa ja muualla Euroopassa	14
3.3.3	Kiintiömalli 6+6+6.....	15
3.3.4	Äitiys- ja lastenneuvolat	16
3.3.5	Perheen ja työn yhteensovittaminen	17
4	Muuttuva isyys.....	19
4.1	Erilaisia isyyden määritelmiä.....	19
4.2	Isyyden tuomat psyykkiset muutokset.....	20
4.3	Isyystutkimus	22
4.4	Isyyteen liittyvät asenteet ja niiden muutokset	25
5	Tasavertainen vanhemmuus perheessä	28
5.1	Vanhemmuuteen sitoutumisen merkitys isälle.....	30
5.2	Tasavertainen vanhemmuus ja lapsi	33
5.3	Tasavertainen vanhemmuus ja parisuhde	36
5.4	Tasavertaisen vanhemmuuden haasteet ja jännitteet.....	37
6	Tutkimusasetelma	39
6.1	Tutkimuskysymys.....	39
6.2	”Mitä kuuluu isä?” -kysely opinnäytetyön tutkimusaineistona	40
6.2.1	Kyselyn toteutus.....	40
6.2.2	Kyselyyn vastanneet isät.....	41

6.3 Kyselylomakkeiden analysointi.....	43
7 Tulokset.....	47
7.1 Tasavertainen arjen jakaminen vaikuttaa isien jaksamiseen	47
7.2 Parisuhde muuttunut arjen pyörittämisen tiimityöksi.....	48
7.3 Työnantajan joustavuus ja perhe-elämän ymmärrys keskeinen tuki isille ..	49
7.4 Asenteet pohdituttavat sitoutuneita isiä	50
7.5 Isien tasavertainen huomioiminen eri perhepalveluissa	51
7.5.2 Päiväkodeissa ymmärretään perheen arkea.....	53
7.5.3 Koulun yhteyshenkilönä useimmiten äiti	54
7.5.4 Harrastustoiminta ei erittele isiä ja äitejä.....	54
7.5.5 Leikkipuistoissa ja perhekerhoissa isän sukupuoli korostuu	55
7.6 Eroisien oheneva vanhemmuus.....	55
8 Johtopäätökset.....	58
8.1 Tasavertaisesta vanhemmuudesta hyötyä koko perheelle	58
8.2 Isät pettyneitä yleisiin asenteisiin	59
8.3 Sitoutuneen isyyden vaikutukset työelämään	60
9 Lopuksi.....	62
9.1 Valmis aineisto ja omat ennakkoluulot.....	62
9.2 Tulosten merkitys	63
9.3 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusehdotus	65
10 Lähteet.....	67

Liitteet

Liite 1: ”Mitä kuuluu isä?” -kyselylomake

1 Johdanto

Jaetun vanhemmuuden ideologiaan liitetään yleensä käsite sitoutuneesta isyydestä ja edellytys lapsen äidin tietynlaisesta hyväksynnästä ja tuesta (Huttunen 2010b). Aiempi tutkimus, kuten Eerola (2009), on osoittanut, että isän ottama aktiivinen rooli vanhemmuudessa on vaikuttanut positiivisesti parisuhteen hyvinvointiin ja vanhempien tyytyväisyyden kokemuksiin. Johanssonin (2011) tutkimuksessa isät kuvasivat tasavertaisen vanhemmuuden tuomia positiivisia vaikutuksia muun muassa työelämään. Viime aikoina on havaittu myös isä-lapsi-kiintymyssuhteen ja vuorovaikutuksen tärkeys niin isän, kuin lapsenkin psyykkiselle hyvinvoinnille (Mykkänen 2011).

Selvittämällä miten vanhempien välistä tasavertaisuutta voidaan edistää ja isän roolia vahvistaa, nämä toimintamallit voidaan juurruttaa perheiden kanssa toimiville tahoille pysyviksi käytännöiksi. Isän oman motivaation lisäksi asenteilla sekä synnytyssairaloissa että äitiys- ja lastenneuvoloissa, on tärkeä merkitys siinä, miten isä pääsee heti alusta lähtien mukaan lapsensa elämään. Äitikeskeinen puhetapa jossa isä on passiivinen ja avuton ”äidin apulainen”, tulisi päivittää sellaiseen, jossa isä nähdään aktiivisena ja kyvykkäänä toimijana (Vuori 2001: 179).

Tasavertainen vanhemmuus on myös perhepoliittinen tavoite ja aiheena hyvin ajankohtainen. Vuoden 2013 alusta vanhempainvapaa uudistui siten, että isille kiintiöitiin yhteensä 54 vapaapäivää. Tämä pidensi isien omaa perhevapaata ja yksinkertaisti isyyseräntien hakemista. Tuoreessa (28.08.13) hallituksen budjettiesityksessä vuodelle 2014, kotihoidontukea ehdotetaan jaettavaksi tasan äidin ja isän kesken. Ehdotusta perustellaan sillä, että sen toivotaan jakavan työnantajan kustannuksia, vahvistavan naisen asemaa työmarkkinoilla nopeuttamalla työhön paluuta, sekä kannustavan isiä pitämään pidempiä perhevapaita. Ehdotuksen aikaansaama tunnekuohunta kertoo, että tasavertainen vanhemmuus on ihanne, jonka toteuttaminen saattaa aiheuttaa perheille myös erilaisia paineita.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia vaikutuksia tasavertaisella vanhemmuudella perheessä on, miten se näkyy arjessa, sekä miten sitä suomalaisessa yhteiskunnassa tuetaan. Kokoavana tutkimuskysymyksenä opinnäytetyössä on ”*Miten tasavertainen vanhemmuus näyttäytyy isien arjessa?*” Aihe on haastava, sillä isien itsensä

näkökulmasta tehtyä tutkimusta isyyteen sitoutumisesta ja tasavertaisesta vanhemmuudesta on toistaiseksi, lisääntyneestä kiinnostuksesta huolimatta, melko vähän. Sen sijaan isien erilaisia rooleja ja isyysasenteita on tutkittu Suomessa kymmenen viime vuoden aikana paljonkin, vaikka suhteessa äitiystutkimukseen isyystutkimusta on selvästi vähemmän.

Opinnäytetyössä on kehityksellinen ote ja siinä käsitellään isyystutkimusta ja perhepolitiikkaa, tarkastellaan isyyttä koskevia asenteita, sekä kuullaan isien henkilökohtaisia kokemuksia tasavertaisen vanhemmuuden toteutumisesta arjessa. Aineistona isien äänen esiin tuomisessa on käytetty Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuonna 2008 tekemän ”Mitä kuuluu isä?” –kyselyn (Liite 1) vastauksia. Vastaukset on kerännyt Sosiaalikehitys Oy:n tutkija Maija Säkjärvi. Kysely on tehty valtakunnallisesti ja siihen on vastannut 936 isää. Korkea vastausmäärä osoittaa, että nykyiset haluavat tulla nähdyiksi ja kuulluiksi aktiivisena osana perhettä. Opinnäytetyö on rajattu koskemaan lähinnä normatiivisia ydinperheitä, koska kyselylomakkeiden vastausaineisto tukee parhaiten tätä rajausta (757 / 936 vastaajasta asuu ydinperheessä). Ydinperheen isyys on perheiden monimuotoisuudesta huolimatta edelleen yleisin isyyden muoto.

Luvussa kaksi esitellään Mannerheimin Lastensuojeluliitto työelämän yhteistyökumppanina. MLL:lla on ollut suuri merkitys Suomen sosiaalipoliittisessa historiassa ja se on toiminut suunnannäyttäjänä mm. neuvolapalveluissa. MLL pyrkii aktiivisesti edistämään lapsiperheiden hyvinvointia ja on toteuttanut useita isyyden ja tasavertaisen vanhemmuuden edistämiseen liittyviä hankkeita. Luvussa kolme käydään läpi perhepolitiikan kehitystä ja nykytilaa sekä Suomessa että laajemmin Euroopassa. Isille tarkoitettuja perhevapaita ja niiden käyttöä tarkastellaan suhteessa muihin Pohjoismaihin.

Luvussa neljä tarkastellaan isyyttä eri näkökulmista. Aiemman isyystutkimuksen perusteella voidaan todeta, että isyyttä on tutkittu pitkään äitiyden kautta ja siihen verraten. Vielä 1950- ja 1960 -luvuilla isyyttä tutkittiin kysymällä äideiltä heidän käsityksistään lapsen ja isän välisestä vuorovaikutuksesta, koska koettiin ettei isä itse ollut kykenevä erittelemään suhdettaan lapseen (Vuori 2001: 185). Myös miehen psyykessä tapahtuvat isyyden mukanaan tuomat muutokset, kuten synnytyksen jälkeinen masennus, jäävät usein huomaamatta isän jäädessä äidin varjoon. Luvussa pohditaan lisäksi sitä, miten asenteet isyyttä kohtaan ovat muuttuneet ja minkälaisia odotuksia isät nykypäivänä kohtaavat.

Luvussa viisi tarkastellaan tasavertaista vanhemmuutta perheenjäsenten välisissä vuorovaikutussuhteissa. Mitä vaikutuksia sillä on isään itseensä, isän ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen, tai vanhempien parisuhteeseen? Tasavertaisen vanhemmuuden ilmiöön pureudutaan aiemman tutkimuksen ja isien oman kertoman kautta.

Luvuissa kuusi, seitsemän ja kahdeksan esitellään opinnäytetyön tutkimusasetelma, tulokset ja keskeiset johtopäätökset. Viimeisessä pohdintaluvussa arvioidaan tutkimuksen onnistumista ja merkitystä sekä pohditaan mahdollista jatkotutkimusaihetta.

2 Mannerheimin Lastensuojeluliitto työelämän yhteistyökumppanina

Otin Mannerheimin Lastensuojeluliittoon (MLL) yhteyttä koska koin, että liitossa työskennellään niiden asioiden hyväksi, joihin olen itsekin vauvaperhetyössä ja lastensuojelussa törmännyt. Opinnäytetyön aihe lähti muotoutumaan yhteisessä pohdinnassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton projektipäällikkö Anne Viinikan ja erityissuunnittelija Johanna Souranderin kanssa. Kävi ilmi, että vuonna 2008 toteutetun valtakunnallisen ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn (Liite 1) vastaukset olivat jääneet osin hyödyntämättä. Erityisesti avoimista vastauksista saatu anti oli jäänyt melko vähälle huomiolle. Kyselyn yhtenä kantavana teemana oli tasavertainen vanhemmuus ja koska sen tutkimista pidettiin ajankohtaisena ja tärkeänä, se valittiin opinnäytetyn aiheeksi.

MLL on kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lisää lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuo lapsen näkökulmaa päätöksentekoon. MLL on Suomen suurin lastensuojelujärjestö. Liitossa on yli 92 000 jäsentä ja 566 paikallisyhdistystä ympäri Suomea. Paikallisyhdistysten toimintaa tukee 10 piirijärjestöä. MLL:n paikallisyhdistykset tarjoavat kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua toimintaan yhdessä lasten, nuorten ja lapsiperheiden kanssa. (MLL:n toiminnan kuvaus 2012.)

MLL:n toimintaperiaatteita ovat lapsen näkökulman huomioiminen, vapaaehtoisten ja ammattilaisten yhdistäminen, tekemisen riemu, avoimuus, yhteistyöhakuisuus, näkyvyys, riippumattomuus sekä hyvä talouden hoito (MLL:n suunta 2014). MLL pyrkii olemaan ajan hermolla arjen ongelmissa, sekä tutkii ja kehittää aktiivisesti uusia keinoja tukea lapsiperheitä.

MLL on aktiivisesti pyrkinyt edistämään lasten ja perheiden hyvinvointia jo vuodesta 1920. MLL on ollut mukana vaikuttamassa lapsi- ja perhepoliittiseen päätöksentekoon pitämällä aktiivisesti yhteyttä eduskuntaan, ministeriöihin, lapsiasiainvaltuutettuun, tutkijoihin, muihin järjestöihin ja mediaan. MLL pyrkii myös muistuttamaan, että päätöksenteossa on otettava huomioon lapsen oikeudet ja arvioitava päätösten lapsivaikutukset.

MLL:lla on ollut suuri rooli opinnäytetyön kannalta merkittävässä isyyden ja tasavertaisen vanhemmuuden tukemisessa. MLL on muun muassa kehittänyt Vahvuutta vanhemmuuteen -perheryhmämallin, jossa koko perhe on aktiivisesti mukana. Perheryh-

mämälli on maailmalla harvinainen ja voidaan puhua jopa suomalaisesta innovaatiosta. Esimerkiksi Yalen yliopiston Parents First -ohjelmassa, johon Vahvuutta vanhemmuuteen -perheryhmämalli perustuu, ei ollut mukana juurikaan isiä ja lapset olivat hoidossa ryhmän aikana. Vahvuutta Vanhemmuuteen -perheryhmän yhtenä tärkeänä tavoitteena on juuri isän ja äidin tasavertaisen vanhemmuuden vahvistaminen ja tukeminen. Perheryhmien palautekyselyistä on selvinnyt, että erityisesti isät kokevat tasavertaisen vanhemmuuden lisänneen parisuhdetyytyvääisyyttä ja vaikuttaneen myönteisesti perhe-elämään (Vahvuutta vanhemmuuteen -seminaari 11.10.2012).

MLL:lla on parhaillaan meneillään myös Isä -hanke 2010-2013. Hanke on viiden MLL:n piirin yhteistyöhanke ja sen tavoitteena on tukea tasavertaista vanhemmuutta, sekä isän roolia kasvattajana ja parisuhteen toisena osapuolena. Hankkeen tarkoituksena on vahvistaa isyyden osa-alueita, sekä mahdollistaa isien osallistuminen MLL:n toimintaan. Hankkeen toiminta jakautuu kahteen osioon: perheiden parissa sekä ammattihenkilöiden kanssa tehtävään kehitystyöhön. Esimerkiksi äitiys- ja lastenneuvolat voisivat hyötyä isien kohtaamiseen liittyvästä lisäkoulutuksesta.

Vahvistamalla ja tukemalla vanhemmuutta ja tekemällä yhteistä kasvatustyötä, lapsille luodaan onnellinen ja turvallinen kasvu ympäristö. Lapsuuden tueksi vahvistuu sukupolvien ketju. MLL:n toteuttamassa lapsi- ja perhetoiminnassa vapaaehtoisten tekemä työ on erittäin suuressa asemassa. Esimerkiksi perhekahviloita pyöritetään vapaaehtoisvoimin. Toisista välittäminen, auttaminen ja yhteisen vastuun kantaminen ovat yhteiskunnan näkyviä arvoja. MLL:n omiin arvoihin kuuluu lisäksi ilo, suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus. (MLL:n toiminnan kuvaus 2012.)

3 Perhepolitiikka Suomessa

Perhepolitiikan tarkoituksena on lisätä lasten ja perheiden hyvinvointia parantamalla perheiden taloudellisia mahdollisuuksia selvitä lasten synnyttämisen ja hoidon tuomista menoista. Perheiden tukeminen koetaan tärkeäksi jo ennen lapsen syntymää ja Suomessa onkin pohjoismaiden pisin raskautta edeltävä äitiysvapaa (Haataja 2007: 16). Perhepolitiikka turvaa lapsille turvallisen kasvuympäristön perheen taustasta riippumatta. Perhepolitiikan painopisteenä on viime vuosina ollut erityisesti työn ja perheen yhteensovittaminen, isyyden vahvistaminen ja lapsiperheiden toimeentulon turvaaminen (STM 2013: 6). Suomalaisessa perhepoliittisessa keskustelussa korostuu ajatus jaetusta vanhemmuudesta ja sen vahvistamisesta hyvänä ja tavoiteltavana asiana, sekä perhepoliittisin tulonsiirroin että palveluin (Hakovirta & Rantalaiho 2009: 36).

Perhepolitiikalla on myös laajempia merkityksiä. Kansainvälisten tutkimusten mukaan toimiva perhepolitiikka edistää sekä syntyvyyttä että työhön osallistumista (mm. Kivimäki 2003: 198, Salmi & Lammi-Taskula 2010: 6). Perhepolitiikalla halutaan edistää tasa-arvoa, koska lasten synnyttäminen ja vauvanhoito voi asettaa miehet ja naiset eriarvoiseen asemaan. Perhepoliittiset tukitoimet voidaan jakaa taloudelliseen tukeen, lapsiperheiden palveluihin sekä perhevapaisiin.

Suomessa on lukuisia vapaaehtoisjärjestöjä jotka täydentävät julkisia palveluja. Ne tarjoavat monenlaisia palveluja lapsiperheille, esimerkiksi lasten- ja kodinhoitoa, sairastuneen lapsen hoitoa ja erilaista kerhotoimintaa, sekä ylläpitävät lapsille ja nuorille tarkoitettuja palveluvia puhelimia. (STM 2013: 11.) Yksi näistä vapaaehtoistoimintaa järjestävistä tahoista on Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Perhetuista huolimatta naiset maksavat yhä kalliimman hinnan lapsesta aiheutuvista kustannuksista. Hiilamon (2006: 155) mukaan pulma aiheutuu siitä, ettei kehittyneinkään perhepolitiikka ole kyennyt poistanut järjestelmästä sukupuoleen liittyviä eroja perhetukien käytössä. Lähes kaikki lasten hoitoon liittyvät tuet ovat sekä äidin että isän ulottuvilla, mutta käytännössä niitä käyttävät lähinnä naiset. Tätä mallia on pyritty murttamaan esimerkiksi 2013 voimaan tulleella 54 päivän isäkiintiöllä.

Opinnäytetyössä tarkastellaan perhevapaajärjestelmää, perheen ja työn yhteensovittamisen kysymyksiä, sekä äitiys- ja lastenneuvolaa isän näkökulmasta. Opinnäytetyössä ei esitellä tarkemmin Kansaneläkelaitoksen (Kela) huolehtimia lapsiperheiden

taloudellisia etuuksia, joita ovat äitiysavustus, lapsilisä, asumisen tuki, toimeentulotuki ja elatustuki. Lapsiperheiden käyttämiä palveluja ovat muun muassa äitiys- ja lastenneuvolat, päivähoito, psykososiaalinen oppilas- ja opiskelijahuolto, koulu- ja opiskeluterveydenhuolto sekä nuorisotyö. Näiden palvelujen tarkoituksena on tukea perhettä kasvatustehtävässä, sekä ehkäistä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun tarvetta.

3.1 Merkittäviä perhepoliittisia uudistuksia

Seuraavaan STM:n kaavioon (Kaavio 1.) on kerätty tärkeimmät tähänastiset perhepoliittiset uudistukset Suomessa. Nämä perheisiin ja lapsiin kohdistuvat uudistukset ovat luoneet yhteiskunnalliset raamit sille, miten vanhemmuutta on mahdollista toteuttaa.

Kaaviossa 1. näkyy joitain suoraan isiin vaikuttaneita perhepoliittisia uudistuksia. Tasa-arvoasiainneuvottelukunta teki aloitteen isyyslomasta vuonna 1976. Aloitetta perusteltiin äidin levon tarpeena lapsen syntymän jälkeen. ”Lepo ei onnistuisi, ellei joku muu hoitaisi vanhempia sisaruksia ja tekisi kotitöitä äidin palattua synnytyslaitokselta”. Avun tarvetta kotona lisäsi se, että sairaalassaoloaikaa synnytyksen yhteydessä oli jouduttu lyhentämään. Koska kunnallista kodinhoitoapua ei ollut läheskään aina saatavana, olisi isän loma tähän tarkoitukseen perusteltu. Isyysvapaata on sittemmin muissakin maissa perusteltu ensisijaisesti *äidin avun tarpeena* heti lapsen syntymän jälkeen. Lopulta isät saivat mahdollisuuden isyyslomaan äidin suostumuksella vuonna 1978. Suostumus tarvittiin, koska isyysloma lyhensi vastaavasti äidin lomaa. (Haataja 2007: 16,19.)

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön nimittämä kolmikantainen toimikunta piti päivärahaa ensisijaisesti korvauksena menetetyistä tulosta, joten se ehdotti sitä maksettavaksi kotiin jäävän vanhemman henkilökohtaisten tulojen perusteella. Perusteina ehdotukselle olivat läheisen isäsuhteen muodostamisen merkitys lapselle, tasa-arvon ulottaminen myös lastenhoitoon, naisten työmarkkina-aseman tukeminen sekä vanhemmuuden kustannusten tasaisempi jakautuminen eri alojen välillä. Pidemmän aikavälin tavoitteina toimikunta esitti loman pidentämistä vuoden mittaiseksi ja mahdollisen erillisen isyysloman kehittämistä lapsen syntymän yhteyteen, jolloin molemmat vanhemmat voisivat olla kotona yhtä aikaa. (Varjonen 2011: 43.)

Äitien synnytysloman pidentäminen 1970-luvun lopussa ja 1980-luvun vaihteessa liittyi isien lomaoikeuksien käyttöön ottamiseen: kun isien oikeuksia lisättiin, laajennukset tehtiin äitien synnytyslomaan. Isät eivät saaneet omia oikeuksia, vaan uudistukset tehtiin äidin synnytyslomaan. Pisimmillään vain äideille varattu synnytysloma oli vuosina 1979–1981, jolloin se oli 198 arkipäivää (lähes 8 kuukautta) jos isä käytti omat lomamahdollisuutensa. Vuodesta 1982 lähtien isien mahdollisuutta jakaa lomaa alettiin pidentää lyhentämällä äideille kiintiöityä aikaa. (Haataja 2007: 16.)

Vuonna 1985 yhteisesti jaettavan vanhempainloman osuutta kasvatettiin lyhentämällä äidin osuutta ja lainsäädäntöön otettiin samalla termit isyysraha ja vanhempainraha. Isyysloman käyttö edellytti silti yhä äidin suostumusta ja lyhensi lomien kokonaisuutta, tosin sillä erolla, että lyhennys koski nyt yhteisesti jaettavaa vanhempainlomaa eikä enää äitiyslomaa. (Haataja 2007: 22.)

Isät saivat oikeuden äitiys- tai vanhempainpäivärahaudella pidettävään omaan isyysvapaaseen vuonna 1991. Uudistuksessa vanhemmat tehtiin ”tasa-arvoisiksi” vanhempainvapaan ja kahden viikon isyysvapaan käyttöön nähden. Äidin suostumuksesta siirryttiin yhteiseen sopimiseen. Vuosina 1991–1992 vanhempainvapaan pituus ja lapsen hoitoaika vanhempainrahan turvin oli siihenastisen historiansa pisin. Samaan päästiin seuraavan kerran vasta vuonna 2003 (Haataja 2007: 22).

Vanhempien tasavertaisuutta vanhempainvapaan jakajina ei kuitenkaan ole viety käytäntöön. Kelassa, jonne vanhempainraha hakemukset jätetään, ei vielä 2000-luvun alkuun mennessä ole kysytty systemaattisesti isän hyväksyntää, jos äiti haluaa pitää koko vanhempainvapaan. Sen sijaan, jos isä pitää vanhempainvapaata, äidin suostumus kysytään. (Haataja 2005: 92.)

3.2 Suomi vertailussa muuhun Eurooppaan

Pohjoismaat kehittivät perhevapaitaan etenkin 1970- ja 1980-luvuilla melko lailla samaan tahtiin, ja ne olivat edelläkävijöitä lasten isien huomioimisessa perhevapaajärjestelmissään. 1980-luvun lopulta alkaen Pohjoismaiden väliset erot ovat kuitenkin tulleet selkeämmiksi, ja erityisesti Suomi on kehittynyt muista poikkeavaan suuntaan tukemalla lasten kotihoitoa. Ristiriita lasten kotihoidon tukemisen ja sen välillä, ettei Suomi ole ottanut pidempää isäkiintiötä käyttöön, on herättänyt runsaasti keskustelua. (Varjonen 2011: 25.)

1990-luvulle tultaessa Pohjoismaissa todettiin, etteivät isille tarjotut mahdollisuudet osallistua pienten lasten hoitoon olennaisesti muuttaneet vallitsevia käytäntöjä, vaan pidennettyjä vapaita käyttivät edelleen yleensä äidit, joille lasten saaminen merkitsi nyt vain pidempiä taukoja työelämästä. Pohjoismaissa alettiin etsiä uusia keinoja isien kannustamiseksi vapaiden jakamiseen. Norjassa, Ruotsissa, Tanskassa ja Islannissa otettiin käyttöön eri pituisia isäkiintiöitä. Sen sijaan Suomessa otettiin käyttöön vain niin sanottu isäkuukausi. Samalla suomalainen vanhempainvapaa, joka oli vielä 1990-luvun alussa Pohjoismaiden toiseksi pisin, jäi 2000-luvun alussa toiseksi lyhimmäksi. (Varjonen 2011: 26.)

Ruotsissa ja Islannissa johtavana ajatuksena perhevapaa politiikassa on sukupuolineutraalius. Toisaalta molemmilla vanhemmilla on yhtäläiset, sukupuoleen sidotut oikeudet

vapaisiin. Kaikki sukupuoliin liittyvät termit, kuten ”äiti” ja ”isä”, on korvattu sukupuolineutraaleilla termeillä, kuten ”vanhemmat”. Suomessa, Tanskassa ja Norjassa on edelleen erilliset perhevapaat äideille ja isille. Kun arvioidaan vanhempainvapaiden niin sanottua tehokkuutta (eli vapaan pituutta kerrottuna taloudellisen korvauksen määrällä), UNICEF:n vuoden 2008 tilastojen mukaan Norja johtaa tilastoja sekä Pohjoismaissa että maailmanlaajuisesti. Suomi tulee Pohjoismaissa toisena ja maailmanlaajuisesti kuudentena Norjan, Ranskan, Unkarin, Slovenian ja Saksan jälkeen. (Duvander & Lammi-Taskula 2011: 32.)

Suomen julkiset menot perhepolitiikkaan ovat Euroopan keskitasoa. Eniten resursseja perhepolitiikkaan bruttokansantuotteeseen verrattuna käyttävät Tanska ja Ruotsi. (Lainiala 2010: 12.) Sveitsiä lukuun ottamatta kaikilla muilla EU-mailla on vaihtelevan pituinen mahdollisuus isyysvapaaseen (Moss 2012: 20). Suomessa suurin taloudellinen perhepoliittinen panostus on toimiva päivähoito. Siitä huolimatta 0-2-vuotiaiden lasten äideistä vain hyvin pieni osa on mukana työelämässä. Tämä johtunee vanhempainvapaajärjestelyistä ja kotihoidontuen suosiosta. (Lainiala 2010: 7,14.)

Taloudellisista syistä ja työelämän joustamattomuudesta johtuen miehen on edelleen usein oltava vanhemmista se joka käy töissä, koska miesten palkka on keskimäärin suurempi kuin työssäkäyvien naisten. Esimerkiksi Ruotsissa vanhemmuuden kuluja tasataan verovaroin. Samaa tavoitetta ajaa Suomessa esimerkiksi Suomen Yrittäjänaiset, joka on tehnyt asiasta kansalaisaloitteen alkuvuodesta 2013.

Tarkkojen kansainvälisten perhevapaavertailujen tekeminen on vaikeaa, sillä maiden välillä on suuria eroja muun muassa siinä, minkä pituisia vapaita ne tarjoavat ja minkälaisella korvauksella. Lisäksi on otettava huomioon muut mahdollisesti vaikuttavat sosio-ekonomiset taustatekijät kuten etninen tausta, varallisuus, työllisyys jne. Ne jotka saavat taloudellista korvausta vapaista, näkyvät tilastoissa, mutta niissä maissa joissa korvausta ei ole, tilastot eivät ole luotettavia. Vertailut ovat parhaimmillaan laveita yleistyksiä. (Moss 2012: 44.)

3.3 Perhevapaajärjestelmä

Suomen perhevapaajärjestelmä lähtee siitä, että molemmille vanhemmille pyritään mahdollistamaan yhtäläiset mahdollisuudet osallistua lastenhoitoon. Hallituksen ja tasa-arvopolitiikan yhtenä keskeisenä tavoitteena on tasata vanhempien työelämän kuluja ja lisätä joustavuutta perhevapaiden käytössä (STM 2012). Nykymallin mukaisesti raskauden, synnytyksen tai lastenhoidon perusteella äiti ja isä voivat pitää äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaata, jonka ajalta maksetaan äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa. Äitiys- ja vanhempainrahaa on mahdollista saada yhteensä 263 arkipäivältä silloin kun perheeseen syntyy yksi lapsi. Lisäksi isälle maksetaan isyysrahaa, jonka tarkoituksena on auttaa isää osallistumaan lapsen hoitoon sekä tukea isän ja lapsen välisen suhteen myönteistä kehitystä. (STM 2006: 10.)

Perhevapaajärjestelmä koostuu äitiysvapaasta, vanhempainvapaasta, isyysvapaasta ja hoitovapaasta, sekä näihin liittyvistä tuloihin sidotuista taloudellisista tuista. Vuonna 1999 työnsä päättänyt nk. isäkomitea piti tärkeänä lisätä isien osallistumista lasten hoitoon ja perhevapaiden tasaisempaa jakoa vanhempien kesken. 2000-luvulla monet perhevapaauudistukset ovatkin kohdistuneet juuri isiin ja heidän mahdollisuuksiinsa käyttää perhevapaita. Vuonna 2001 lapsen syntymän yhteydessä pidettävän isyysvapaan käyttöön lisättiin joustavuutta ja päivärahan hakemista helpotettiin.

Pohjoismaat ovat jo monta vuosikymmentä pyrkineet kannustamaan isiä perhepoliittisin keinoin. Keskeisenä tavoitteena on ollut kannustaa miehiä osallistumaan hoiva- ja kotitaloustyöhön. Euroopassa onkin perhepolitiikan uutena kulmakivenä isän hoivatyön tukeminen ja niin sanottu hoivaavan isän tukeminen. Tämä on näkynyt erilaisten vanhempainvapaiden isäkiintiöiden kehittämisessä. (Lainiala 2010: 7.)

Vuoden 2003 alusta vanhemmat ovat voineet jakaa vanhempainvapaakauden siten, että kumpikin tekee osa-aikatyötä ja on osa-aikaisella vapaalla. Osa-aikainen vanhempainraha on 50 % kokoaikaisesta päivärahasta. Mahdollisuutta osa-aikaiseen vanhempainvapaaseen on kuitenkin käyttänyt vain harva perhe. (Miettinen 2012: 15.) Synä voivat olla korkeiden asumiskustannusten lisäksi vanhempainvapaiden joustamattomuus ja osa-aikatöiden huono palkkaus. Myös kotihoidontukea on esitetty syyksi naisten vähäiseen osa-aikatyön tekemiseen.

3.3.1 Isäkiintiöt

Vuonna 2003 perhevapaisiin lisättiin muiden Pohjoismaiden esimerkin pohjalta yksinomaan isille kiintiöity ”isäkuukausi”. Suomessa isäkuukausi oli kuitenkin selvästi lyhyempi kuin muissa Pohjoismaissa (Norja ja Ruotsi 1– 2 kk, Islanti 3 kk). Isälle kiintiöity bonusvapaa lisäsi isän pitämää vapaata 1–12 arkipäivällä, jos isä piti vanhempainvapaan lopusta viimeiset 12 arkipäivää. Vuonna 2010 isien bonusvapaata pidennettiin 24 päivällä, eli isälle osoitettu jakso piteni yhteensä 36 päivään. Tämä lisäsi isien pitämiä vanhempainvapaita. (Miettinen 2012: 15.)

Isien perhevapaiden käytön lisäämisellä on ollut useampia yhteiskuntapoliittisia tavoitteita. Yhtenä tavoitteena on ollut, että perhevapaiden tasaisempi jakaminen sukupuolten välillä parantaisi naisten asemaa työmarkkinoilla ja edistäisi muun muassa palkkatasa-arvoa. Toisena tavoitteena on ollut, että isien osallistuminen pienten lasten hoitoon vahvistaisi isän asemaa perheessä ja vanhempana, sekä tasaisi kotitöiden jakamista puolisoitten välillä. Kolmanneksi, isien vahvemman läsnäolon perheissä ja lastenhoidossa ajatellaan vaikuttavan myönteisesti itse lapseen. (Miettinen – Rotkirch 2012: 14.)

Vuoden 2013 alusta vanhempainvapaa uudistui siten, että isälle kiintiöitiin yhteensä 54 päivää (n. 9 viikkoa). Erillisestä lapsen syntymän yhteyteen sijoittuvasta isyysvapaasta luovuttiin. Isä voi kuitenkin, perheen niin halutessa, käyttää kiintiöidystä vapaastaan enintään 18 päivää yhtä aikaa äidin kanssa, esimerkiksi lapsen syntymän yhteydessä. Nämä päivät voi jakaa enintään neljään jaksoon. Loput 36 isälle kiintiöityä päivää on pidettävä ennen lapsen toista ikävuotta, eikä niitä voi siirtää toiselle vanhemmalle. Ne voidaan jakaa enintään kahteen jaksoon. Äiti tai isä voivat hoitaa lasta kotona hoitovapaalla, tai lapsi voi olla päivähoitossa ennen kuin isä jää isyysvapaalle. Päivähoitopaikan voi säilyttää isyysvapaan ajan. (Miettinen 2012: 3, STM 2012.)

Äitiysvapaan ja kumman tahansa vanhemman käyttöön tarkoitetun vanhempainvapaan pituudet pysyivät ennallaan. Muutos tarkoittaa kuitenkin käytännössä kahden viikon pidennystä vanhempainrahakautteen, kun isän täysmittainen vapaa ei enää edellytä 12 vanhempainrahapäivän säästämistä isälle. Jos isä käyttää koko isyysrahakauden vanhempainrahakauden perään, lapsi on lähes vuoden ikäinen vanhempainrahakauden päättyessä. Aiemmassa mallissa lapsi on ollut n. 9-10 kuukauden ikäinen vanhempainrahakauden päättyessä. (STM 2012.)

3.3.2 Isien käyttämät perhevapaat Suomessa ja muualla Euroopassa

Työpaikkakulttuurien ja käytäntöjen ajatellaan olevan avainasemassa siinä, kuinka paljon isät käyttävät vanhempainvapaitaan tai hoitavat sairaita lapsiaan kotona. Lainsäädännöllisesti heillä on samat oikeudet kuin äideillä. Valintoihin vaikuttavat kuitenkin kulttuuriset, sisäistetyt käsitykset kulttuurisesti hyväksyttävistä ratkaisuista, naisten ja miesten palkkaerot, puolisoiden työelämään sitoutumisen mallit ja käytännöt perheen työnjaossa, sekä vastaavasti työpaikoilla vallitsevat mallit ja käytännöt perhevapaiden pitämisestä. (Kivimäki 2003: 195-196.) Mitä suurempi osa työpaikan henkilöstöstä on miehiä, sitä vaikeammaksi isien vanhempainvapaalle jääminen koetaan (Kiianmaa 2012: 43.)

Lammi-Taskula (2007) esittää isyysvapaita koskevassa tutkimuksessaan, että vanhempainvapaa äitien pitämänä on niin itsestään selvää, että isät eivät koe mahdolliseksi esittää toivetta tauolle työstä tai lapsen kanssa kotiin jäämisestä. Äidit eivät myöskään välttämättä näe isän tarvetta tauolle työstä, vaikka isät niin kokisivatkin. (Lammi-Taskula 2007: 108–109.) Työssäkäynti näyttää jakautuvan sukupuolten välillä siten, että lasten kasvaessa isien työssäkäynti vähenee, mutta naisilla työnteko lisääntyy (Kivimäki 2003: 190).

Suurin osa miehistä käyttää oikeuttaan isyysvapaaseen heti synnytyksen jälkeen, mutta pidemmät vapaat ovat vielä harvinaisempia. Vuonna 2011 noin kolme neljäsosaa isistä piti isyysvapaata yhtä aikaa äidin kanssa (STM 2013). Suomessa vanhempainpäivärahaa saavien isien määrä on kasvanut tasaisesti, vaikkakin isien osuus vanhempainpäivärahan saajista on vielä selvästi vähäisempi kuin Ruotsissa, Norjassa tai Islannissa. Suomessa vuonna 2011 maksetuista vanhempainpäivärahoista miesten osuus oli 8% (Miettinen 2012: 21).

Kansainvälisten tutkimusten mukaan isät ottavat todennäköisemmin isyys- tai vanhempainvapaata, jos heidän kumppaneillaan on korkeampi koulutus ja/tai tulot, ja jos he työskentelevät julkisella sektorilla tai naisvaltaisella alalla (Moss 2012: 44). Kokemukset muiden maiden perhevapaista (esimerkiksi Ruotsi, Norja, Saksa, Islanti) osoittavat, että isät käyttävät oikeuttaan isyys-, vanhempain- ja hoitovapaisiin, jos:

- 1) isän osuuden käyttöaikaa pidennetään;
- 2) isän vapaiden käyttö on joustavaa (esim. vanhemmat voivat pitää vapaata yhtä ai-

kaa niin halutessaan, tai vapaa voidaan jakaa useampaan jaksoon);

3) vapaiden taloudellinen kompensointi on korkealla tasolla. (Miettinen 2012: 28.)

EU ei suoraan anna tiukkaa ohjetta isien lastenhoitoon osallistumiselle, vaan pikemminkin välttelee perheen sisäisiin päätöksiin vaikuttamista. EU:n direktiivillä (96/34/EC) kuitenkin vaaditaan jäsenmaita säätämään kaikille vanhemmille - myös isille - oikeus vähintään kolmen kuukauden vanhempainvapaaseen. (Rantalaiho 2003: 206-207.) Mossin (2012) vertailuaineistossa näkyi, että perhepoliittisilla muutoksilla oli suora vaikutus isien perhevapaiden pitämiseen. Suomessa tavoitteena on tulevina vuosina lisätä isien pitämiä perhevapaita, sillä vaikka vapaiden määrä on hitaasti kasvanut, pitävät isät kuitenkin edelleen hyvin vähän pidempiä vapaita. Selvitysten mukaan isät käyttävät parhaiten heille erikseen korvamerkittyjä vapaita. Isäkuukautta on myös pidetty vaikeasti ymmärrettävänä käsitteenä, joten vuoden 2013 uudistuksen toivotaan selkeyttävän perhevapaajärjestelmää. (STM 2012).

Salmi & Lammi-Taskula (2010) ovat kritisoineet Suomen hitaita vanhempainvapaauudistuksia kirjoittamalla kärkevästi: *“Nykyisellä kehitystahdilla pääsemme vanhempainvapaiden tasapuoliseen käyttöön noin 200 vuoden kuluttua.”* Tämä voi lähennellä totuutta siinä valossa, että Suomi on muihin pohjoismaihin ja jo moniin Keski-Euroopan maihin verrattuna jäänyt jälkeen niin vanhempainvapaan pituuden ja korvaustason suhteen, kuin isien osuudessa vanhempainvapaan käyttäjinä (Salmi & Lammi-Taskula (2010: 1-2).

3.3.3 Kiintiömalli 6+6+6

Perhepoliittisessa keskustelussa tunteita on herättänyt ehdotus niin sanotusta 6+6+6 -mallista, jossa vanhempainvapaa jaettaisiin siten, että sekä äidille että isälle korvamerkattaisiin oma 6kk:n vanhempainvapaa ja lisäksi kolmas 6kk:n jakso olisi vapaasti vanhempien jaettavissa. Yksinhuoltaja saisi pitää kaikki 18 kuukautta. Kun nykyisen vanhempainvapaan loputtua lapsi on noin vuoden ikäinen, 6+6+6 -malli pidentäisi vapaata siten, että lapsi olisi sen päätyttyä 18 kk:n ikäinen.

Ajatus ”pakollisesta” isyysvapaasta on herättänyt mielipiteitä puolesta ja vastaan. Kiintiön puolesta puhuvat muun muassa pohjoismaiset tilastot, joiden mukaan isät käyttä-

vät pitkää vanhempainvapaamahdollisuutta aktiivisesti niissä maissa joissa se on kiintiöity. Esimerkiksi Islannissa ja Norjassa miesten vanhempainvapaan käyttö nousi parista prosentista noin 80 prosenttiin isäkiintiön myötä vuosituhannen vaihteessa. Isille kiintiöidyllä vapaajaksolla halutaan korostaa sitä, että kysymys on nimenomaan isien omasta ratkaisusta. (Salmi & Lammi-Taskula 2010: 5.) Muun muassa Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE), jossa on edustettuna kuusi suurinta eduskuntapuoluetta, kannattaa vanhempainvapaajärjestelmän uudistamista 6+6+6 -mallin pohjalta.

6+6+6 -mallia on kritisoitu muun muassa siitä, että se vähentää perheiden vapautta itse valita miten vapaat jaetaan ja isä pakotetaan pitämään isyysvapaata. Lisäksi joidenkin näkemysten mukaan äiti pakotetaan jäämään kotiin lapsen kanssa ensimmäisen puolen vuoden ajaksi. Vanhempainvapaajärjestelmän uudistusta valmistellut työryhmä päätyi maaliskuussa 2011 esittämään 6+6+6 -mallia vain yhtenä toteutusvaihtoehtona kolmesta eri mallista, eikä uudistus toteutunut. Eriävän mielipiteen loppuraporttiin jättivät muun muassa Akava, sekä TANE:n puheenjohtaja Heidi Hautala. Akavan mielestä raportissa oli virheellisesti esitetty pelkkiä bruttolaskelmia, joiden valossa malli näytti toteuttamiskelvottomalta, sen sijaan että se olisi perustunut todellisiin kustannuslaskelmiin. (TANE 11.03.2011, Akava 10.03.2011.)

3.3.4 Äitiys- ja lastenneuvolat

Lastenneuvolatoiminnan Suomessa käynnisti Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja ensimmäinen neuvola perustettiin Lastenlinnaan vuonna 1922. Neuvolan tulokset olivat hyviä ja sen toiminta-alueen lapsikuolleisuus laski nopeasti. (Lastenlinnan historia.) Neuvolatoiminta siirtyi lakisääteisesti kuntien vastuulle vuonna 1944 ja toiminta laajeni valtakunnalliseksi vuonna 1949.

Nykyisillä äitiys- ja lastenneuvoloilla on koko väestöpohjan kattava asiakaskanta. Syntymärekisteritietojen perusteella palveluita käyttämättömien osuus on vain 0,2-0,3% synnyttäneistä (THL 2012). Toiminta on maksutonta ja myös isät ovat tervetulleita neuvoloihin, mutta käytännössä terveydenhoitajan tai lääkärin tapaamisajat sijoittuvat yleensä virka-aikaan, jolloin työssäkäyvän puolison voi olla vaikea päästä osallistumaan neuvolakäynnille. Puoliso ei voi olla neuvolakäynnin vuoksi pois töistä ilman palkanmenetystä.

Lasta odottavan perheen terveysneuvontaa on tarjottava molemmille vanhemmille. Sen tulee antaa tietoa raskausajasta ja siihen liittyvistä riskeistä, synnytyksestä ja lapsen hoidosta sekä odotusaikaan ja synnytykseen mahdollisesti liittyvistä mielenterveyden muutoksista. Neuvolan on tuettava vanhempien hyvinvointia, jaksamista ja keskinäistä vuorovaikutusta. Lisäksi vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta tulee tukea. (Täydentävä terveysneuvonta 15 §). Neuvolan tehtävänä on siis tukea sekä äitiä että isää vanhemmaksi tulemisessa ja syntymän jälkeen lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa. Erikseen mainitaan myös vanhempien oma jaksaminen ja parisuhde.

Vuonna 2009 voimaan tulleen neuvola-asetuksen mukaan neuvolan on järjestettävä ensimmäistä lastaan odottavalle perheelle moniammatillisesti toteutettua perhevalmennusta, johon sisältyy vanhempainryhmätoimintaa. Perhevalmennusryhmiä toteutetaan usein iltaisin, jolloin isienkin on helpompi osallistua ryhmiin. Ensimmäistä lastaan odottavan perheen, tai ensimmäisen lapsensa saaneen perheen luokse on tehtävä vähintään yksi kotikäynti. Muita kotikäyntejä on järjestettävä tarpeen mukaan. (Täydentävä terveysneuvonta 15 §.) Asetusta edeltävän kansallisen ohjeistuksen (STM 2004) mukaan perhevalmennusta tulee jatkaa vanhempainryhminä lapsen syntymän jälkeen lapsen ensimmäiseen ikävuoteen saakka.

3.3.5 Perheen ja työn yhteensovittaminen

Elämäkokonaisuus muodostuu perheen ja työelämän arjen tasoista, mutta myös niihin vaikuttavasta ja rakenteellisista ehtoista luovasta poliittisesta tasosta (Kivimäki 2003: 187). Perhepoliittisilla toimenpiteillä on Suomessa pyritty turvaamaan perheiden mahdollisuudet yhdistää perhe- ja työelämä. Samaan aikaan työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviä kysymyksiä on pidetty perheiden yksityisyyteen, tasa-arvoon tai sosiaalipoliittikaan kuuluvina. Työelämän vaatimukset ja työrytmi ovat kiihtyneet ja vanhemmuudelle on jäänyt yhä vähemmän aikaa. Myös työsuhteiden määräaikaistumisen lisääntyminen on vaikuttanut perhe-elämään ja perheellistymiseen. (Kivimäki 2003: 186.) On myös esitetty, että työelämästä on tullut niin vaativaa ja houkuttelevaa, että työstä on tullut koti ja kodista työ siihen liittyvine velvollisuuksineen (Forsberg 2003: 8).

Työ voi olla niin pakko kuin mahdollisuuskin. Työ voi pitää erillään perheestä ja aiheuttaa stressiä ja syyllisyyttä, mutta samalla se voi toimia myös hengähdyspaikkana arjen

pyöriytyksestä ja auttaa elämän tasapainon säilymisessä. Isälle se voi olla paikka, jossa olla vertaistensa parissa. Tutkimusten mukaan pikkulapsiperheiden isät tekevät enemmän säännöllisiä ylitöitä, kuin muissa elämänvaiheissa olevat miehet. (Kekkonen 2010: 54.)

Suomen liittyminen EU:hun on tuonut omat haasteensa perhe- ja työelämän yhteensovittamiselle. Kaikissa jäsenmaissa ei ole Suomen tapaan turvattua päivähoitojärjestelmää, ja yritykset ja työyhteisöt ovat joutuneet huomioimaan tämän perustamalla omia päiväkoteja, tai luomalla osapäiväisiä työsuhteita. Jäsenmaiden erilaisten sosiaaliturvajärjestelmien sekä talousrakenteen vuoksi keskinäinen vertaaminen on haastavaa. Poliittisen tason toimijat löytyvät työmarkkinajärjestöistä, lainsäätäjistä ja esimerkiksi virkamiehistöstä, joka laatii EU:n jäsenvaltioiden työllisyysuuntaviivoja. (Kivimäki 2003: 186-187.)

4 Muuttuva isyys

*“Tulla lujaksi, pysyä pehmeänä. Siinä on haavetta kyllyiksi yhdelle elämälle.”
- Tommy Tabermann*

Tässä yksi myös isyyden suurimpia haasteita. Kuinka säilyttää oma maskuliinisuus lapsen hellänä hoivaajana? Kun perheeseen syntyy lapsi, sekä miehelle että naiselle tulee uusia tehtäviä ja vaatimuksia. Jos isän asema perheessä on epäselvä, on riski että hän päätyy äidin pikku apulaiseksi. (Juvakka & Viljamaa 2002: 36.)

Edellisen sukupolven perinnön siirtäminen jälkipolville on luultavasti edelleen yksi isäksi tulemisen tärkeimmistä motiiveista (Sinkkonen 2003: 262). Perinteinen isyys ei ole tarjonnut miehelle mahdollisuutta hoivaavaan vanhemmuuteen, vaan se on rakentunut isien kantamalle vastuulle perheen elatuksesta. Isä on nähty tunteita kontrolloivana ja etäisenä. (Huttunen 1999: 171.) Viime vuosikymmenten aikana äidit ovat kouluttautuneet ja lähteneet töihin kodin ulkopuolelle ja miehet ovat joutuneet etsimään paikkansa uudestaan perheiden muuttuvissa olosuhteissa. Mies ei enää automaattisesti ole perheen ainut elättäjä. Miehen muuttuneen roolin myötä myös tutkijoiden huomio on siirtynyt isän ja lapsen väliseen vuorovaikutussuhteeseen. (Sinkkonen 2012: 63-64.)

4.1 Erilaisia isyyden määritelmiä

Huttunen (2001) on jakanut isyyden *biologiseen, juridiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen*. Isä-käsitteen voimakkain miellelyhtymä liittyy isän ja lapsen väliseen biologiseen yhteyteen ja vain tässä yhteydessä sen merkitys on yksiselitteinen. Lapsi on saanut alkunsa juuri tietyn isän sukusoluista joko luonnollisella tai keinohedelmöitysmenetelmällä. Juridisella isyydellä tarkoitetaan miehen yksityisoikeudellista puolta eli sitä, kenellä on yhteiskunnan myöntämiä oikeuksia ja velvollisuuksia lasta kohtaan. Avioliitossa syntyneen lapsen isä on automaattisesti myös lapsen juridinen isä. Avoliitossa elävä isä saa juridisen isyyden sen tunnustamisen tai vahvistamisen kautta. Juridiseen isyyteen kytkeytyy oleellisesti myös lapsen huoltajuus. (Huttunen 2001a: 58-62.)

Sosiaalisen isyyden määritelmät ovat sen sijaan monimutkaisempia. Sosiaalisella isyydellä tarkoitetaan lapsen kanssa asumista, arjen jakamista, sekä vaihtelevissa määrin

huolen, hoivanpidon ja ajan antamista lapselle. Käytännössä sosiaalinen isä on usein myös juridinen isä. Tilanteissa, joissa mies ei ole juridinen eikä biologinen isä vaan pelkästään sosiaalinen isä, luontevan nimityksen löytäminen voi olla haastavaa. Lapsi voi puhutella sosiaalista isää usein esimerkiksi pelkällä etunimellä. (Huttunen 2001a: 62-63.)

Psykologisesta isyydestä puhuttaessa tarkoitetaan isäsuhteen tunnepohjaista, kiintymykseen perustuvaa puolta. Psykologinen isyys määrittyy ensisijaisesti lapsen kautta: ketä hän pitää isänään, kehen hän on kiintynyt ja kenellä on kasvatuksellista arvovaltaa lasta koskien. Isän puolelta psykologinen isyys muodostuu halusta hoivata, suojella, auttaa ja tukea lasta, sekä viettää aikaa lapsen kanssa. Isän ja lapsen välillä vallitsee kiintymyssuhde. Psykologinen isyys ei tule "ilmaiseksi" biologisen, juridisen tai sosiaalisen isyyden mukana, vaan se vaatii yhdessäoloa. (Huttunen 2001a: 64.) Huttusen kuvaamat erilaiset isyydet kertovat isä-käsitteen moninaisuudesta. Erilaisissa perhekokoonpanoissa isyys voi esiintyä hyvinkin erilaisin tavoin, vaikkei esimerkiksi laki tunnista kaikkia näitä isyyden muotoja.

4.2 Isyyden tuomat psyykkiset muutokset

Suomalainen isyys osuu tavallisimmin ajankohtaan, jolloin mies valmistuu ammattiin, siirtyy työelämään ja hankkii ensimmäisen asuntolainansa. Lyhyessä ajassa elämäntapa ja ajankäyttö muuttuvat dramaattisesti ja vastuu aiempaan verrattuna lisääntyy. Yleisesti puhutaan niin sanotuista ruuhkavuosista. Perheellistymisen myötä naisen ja miehen voimavaroista sekä ajasta vie suuren osan lapsi, jonka tarpeet ajavat kaiken muun ohi. (Kekkonen 2010: 51.) On selvää, että tämä aiheuttaa sekä isässä että äidissä tunteiden myllerrystä. Vanhemmaksi tuleminen merkitsee väistämättä oman lapsuuden loppua ja uudenlaista vastuuta. Syntyvä lapsi on isän enemmän tai vähemmän tietoisissa mielikuvissa osa häntä itseään. (Sinkkonen 2003: 262.)

Toisinaan kuulee sanonnan "Äiti synnyttää lapsen, mutta vasta synnytys synnyttää isän". Tämä ei oikeastaan pidä paikkaansa, ainakaan nykypäivänä. Tämän päivän isät pääsevät entisaikojaa paremmin näkemään ja kokemaan lapsen odotukseen ja syntymään liittyvät tapahtumat. Raskaustestien tekeminen, ultraäänitutkimukset, sekä synnytyksessä mukanaolo konkretisoivat tulevaa isälle. (Mykkänen 2010a: 35.) Sinkkonen

(2012) on puhunut isässä tapahtuvista psykologisista muutoksista jo raskausaikana ja synnytyksen yhteydessä. Miehen mielessä aktivoituvat lapsuudenaikaiset kokemukset omista vanhemmistaan ja lapsuudestaan, ja psyykessä tapahtuu uudelleenorganisointumista. (Sinkkonen 2012: 13.)

Miehen valmius tulla isäksi riippuu monista tekijöistä ja niistä merkittävin on miehen halu tulla isäksi. Isyys voi olla miehelle jotakin, jota hän on toivonut jo pitkään tai voi olla, ettei mies ole koskaan edes ajatellut haluavansa isäksi. (Sinkkonen 2003: 262.) Mies voi suhtautua hyvin eri tavoin tulevan lapsen syntymään. Hän voi ottaa etäisyyttä ("ei koske minua"), johtajan roolin ("hoidan ja järjestän käytännön asiat"), tai heittäytyä myötäelämään kaikki odotuksen riemut ja riesat. (Sinkkonen 2012: 85)

Joskus odottavilla isillä voi esiintyä niin sanottua *couvade* –syndroomaa, jossa isä reagoi fyysisesti äidin raskauteen. Oireita on eniten raskauden ensimmäisen ja viimeisen kolmanneksen aikana ja ne häviävät, kun vauva syntyy. Couvade- oireet ovat hyvin kulttuurisidonnaisia ja niitä on raportoitu selvästi enemmän esimerkiksi Thaimaassa ja Kiinassa (jopa 60%) kuin niin sanotuissa machokulttuurimaissa. Oireita on monenlaisia: muun muassa päänsärkyä, pahoinvointia, ruokahaluttomuutta, selkäsärkyä, virtsavaivoja, unettomuutta ja seksuaalista haluttomuutta. Couvadea on pidetty psyykkisperäisenä, mutta fysiologisillakin tekijöille, lähinnä hormoneilla, voi olla merkitystä. (Sinkkonen 2012: 84-85.)

Mies herkistyy uusille aistimuksille tultuaan isäksi. Oman vauvan iho ja hiusten tuoksu voi tuntua ihmeellisestä ja tukee vauvaan kiintymistä. Myös tähän perustuen vauva annetaan synnytyssalissa mahdollisimman nopeasti isän katseltavaksi, kosketeltavaksi ja haisteltavaksi. Voimakkaan emotionaalisisessa tilanteessa syntyy muistijälkiä, jotka sitovat miestä lapseen monin eri tavoin. Jotkut miehessä tapahtuvat hormonaaliset muutokset ovat samoja kuin äidissä, kuten prolaktiinitason nousu. Parisuhteeseen ja isyyteen sitoutuneiden miesten testosteronitaso laskee ainakin länsimaissa. Lukemat ovat olleet jopa kolmanneksen matalampia kuin ennen synnytystä. Matala testosteronipitoisuus yhdistyy hoivaavaan käytöksen ja vauvalle herkistymiseen. (Sinkkonen 2012: 94-95.)

Isät ovat keskimäärin äitejä vähemmän valmistautuneita lapsen tuloon henkisesti ja uusi rooli isänä voi tuntua hämmentävältä ja aiheuttaa riittämättömyyden tunteita. Perheen sisäiset suhteet on rakennettava uudelleen. (Jämsä 2010: 63.) Isällä on kohonnut riski reagoida muutoksiin depressiolla ja tämä tulisi ottaa nykyistä paremmin huomioon

myös perhe- ja isyysvalmennuksessa (Sinkkonen 2012: 13). Usein äidin ja isän masennus liittyy toisiinsa, mutta joissain tapauksissa isä voi masentua myös ilman, että äiti on masentunut (Jämsä 2010: 62).

Laajan ulkomaisen kartoituksen mukaan synnytyksen jälkeisestä masennuksesta kärsii noin 4% isistä ja yleisimmin masennus puhkeaa lapsen ollessa 3-6kk:n ikäinen. Usein käy niin, että kun äidin synnytyksen jälkeinen masennus on saatu hallintaan, tulee tilaa isän masennukselle. Isän ei tarvitse enää pinnistää molempien puolesta. (Jämsä 2010: 62-63.) Miesten masennus saattaa ilmetä muun muassa aggressiivisuutena, impulssi-kontrollin puutteena, stressiherkkyytenä, levottomuutena, päihteiden käyttönä, toisten syyttelynä, vetäytymisenä, ylenpalttisena työntekona, avusta kieltäytymisenä ja jous-tamattomina itseen kohdistuvina vaatimuksina (Heiskanen 2011).

Isien masennuksen lisääntyminen on sivuvaikutus siitä positiivisesta muutoksesta, että isät ottavat entistä enemmän vastuuta lapsen hoidosta. Isän ja lapsen välistä vuorovai-kutusta on tutkittava, koska se vaikuttaa molempien osapuolten hyvinvointiin. Isän ma-sennus saattaa johtaa lapsen ongelmiin useilla eri tavoilla ja on tutkimusnäyttöä siitä, että sillä saattaa olla vaikutusta esimerkiksi käyttäytymisongelmiin, sekä vaikeuksiin vertaisryhmäsuhteissa. Koska isyyden toteuttaminen on hyvin kulttuurisidonnaista, on tärkeää tehdä myös suomalaista tutkimusta. (Jämsä 2010: 63-64.)

Vaikka tutkimustulokset vaihtelevat, ne ovat silti samansuuntaisia ja viittaavat siihen, että miesten masennus on usein alidiagnosoitua. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, etteivät miehet hae kovin herkästi apua, eikä miehen masennuksen erityispiirteitä tun-nisteta. Lisäksi huomio on perinteisesti totuttu kiinnittämään äitiin. Perheiden kanssa työskentelevien tulisi muistaa, ettei isä ei ole pelkkä äidin apuri, vaan hänen mielenter-veytensä ja jaksamisensa tukeminen koituu kaikkien perheenjäsenten hyväksi siinä missä äidinkin (Sinkkonen 2012: 91).

4.3 Isyystutkimus

Mykkäsen (2010b: 40) tutkimuksen mukaan isyyttä on tutkittu lähes kaikilla ihmis- ja yhteiskuntatieteiden aloilla. Eniten isyystutkimusta on tehty käyttäytymistieteissä, kuten sosiologiassa, kasvatustieteessä, psykologiassa ja sosiaalityössä. Kaiken kaikkiaan isyyttä on kuitenkin tutkittu paljon vähemmän kuin äitiyttä. Silloinkin kun tutkimusta on

tehty, miestä ja isää on verrattu äitiin ja naiseen, eli äitimyytti standardina on siinäkin vahvasti läsnä.

Isyys ”keksittiin” kehitys- ja perhepsykologisissa tutkimuksissa 1950–1960-luvuilla, jolloin isä toimi lähinnä taustamuuttujana. Tutkimuksissa isää saatettiin pitää niin kyvyttömänä kertomaan suhteestaan lapseen, että arviota isän ja lapsen välisestä vuorovaikutuksesta kysyttiin äidiltä (Vuori 2001: 185.) Toisaalta äidin ja vauvan välistä suhdetakaan ei vielä oltu selvitelty ja liikkeelle lähdettiin vallitsevista olosuhteista ja silloisen kulttuurin ehdoilla (Sinkkonen 2012: 68).

Isyyttä alettiin tutkia laajemmin ja nostaa keskustelun kohteeksi Suomessa ja muissa Pohjoismaissa 1980-luvulla, jolloin isät noteerattiin varteenotettavina kasvattajina ja vanhempina (Mykkänen 2010b: 40). Perhepoliittiset kansalaisjärjestöt, kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Väestöliitto, nimesivät 1980-luvun ”isän vuosikymmeneksi”. Lainsäädännössä siirryttiin 1980-luvun kuluessa yhä enemmän sukupuolineutraaleihin vanhempien oikeuksia ja velvollisuuksia koskeviin lakeihin ja isien erikoisoikeuksiin. Esimerkiksi isyyslomasta tuli suosittu samoihin aikoihin, kun isät alkoivat osallistua synnytyksiin. (Vuori 2003: 51-52.)

Siitä kuinka paljon ja minkälaista vaihtelua isien välillä lasten ja kodinhoidossa oli, ei ole tarkkaa tietoa. 80-luvun isyystutkimus rakentui pitkälti ajankäyttötutkimusten varaan ja perustui keskiarvoon. Uusi isyys ja isyystutkimus linkittyvät ajallisesti yhteen siten, että väljästi katsoen lähes kaikki isätutkimus on tehty aikana, jolloin isyyteen on kohdistunut muospaineita osallistuvampaan ja hoivaavampaan suuntaan. (Huttunen 2010a: 111.)

Vuori (2001) jakoi väitöskirjassaan asiantuntijoiden isäkeskustelun kahdeksi erisuuntaiseksi diskurssiksi. Toisella puolella on jaetun vanhemmuuden diskurssi ja toisella äitikeskeisen hoivan diskurssi. Molempia diskursseja voidaan kritisoida perhekeskeisyydestä, eivätkä ne ota huomioon mahdollisia muita hoivaajia, kuten isovanhempia tai päivähoidon työntekijöitä. Jaetun vanhemmuuden diskurssi perustuu tasa-arvokeskusteluun eli siihen, että miehen tulee hoivata pieniä lapsia ja osallistua kaikin tavoin isompien lasten elämään siinä missä naistenkin. Isällä nähdään olevan kykyjä kaikkeen siihen mihin äidilläkin. Ratkaisevaa on isän halu olla kasvatuksessa mukana. (Vuori 2001: 125-131.)

Äitikeskeisen hoivan kannattajat rajaavat pienten lasten hoidon ensisijaisesti naisten

tehtäväksi ja katsovat, että miehillä ja naisilla on vanhempina erilaiset tehtävät (Vuori 2001: 125-131). Jaetun vanhemmuuden diskurssi on hyvin voimakkaasti sidottu moderniin ajatteluun vanhemmuudesta, kun taas äitikeskeisen hoivan diskurssi nähdään perinteisenä ja se saa herkästi leiman vanhanaikaisena (Vuori 2001: 129).

Psykososiaalisella tiedolla on tärkeä merkitys isyyteen kannustamisessa. Psykososiaalisella tiedolla tarkoitetaan sitä tiedon kenttää, joka syntyy psykologien, psykiatrien, psykoterapeuttien, sosiaalityön, terveydenhuollon ja kasvatustieteiden ammattilaisten tiedoista ja kokemuksista. Erilaisia perhepoliittisia päätöksiä perustellaan ja isiä ohjaavia yhteiskunnallisia toimenpiteitä kehitetään psykososiaalisen tiedon pohjalta. Psykososiaalinen tieto on nykyään osa länsimaisen ihmisen jokapäiväistä elämää. Erilaiset asiantuntijoiden luomat äitiyden, isyyden ja perhe-elämän mallit muovaavat yksilöiden käsityksiä siitä, miten elämää tulisi elää ja miten lapsia yleisten sosiaalisten normien mukaan tulisi kasvattaa. (Eräranta 2007: 83-84.)

Mykkänen (2010c) löysi tutkimuksessaan neljä erilaista puhetapaa liittyen isäksi tuloon: *halupuhe* (on aina halunnut lapsia), *valmiuspuhe* (oikea hetki tärkeä), *huolettomuuspuhe* (tulee jos on tullakseen), sekä *uhripuhe* (näin vain kävi). Halupuhujat kokivat isyyden kasvattaneen ja vahvistaneen heitä ja he olivat ylpeitä isyydestään. He olivat sitoutuneita lapseen heti alusta lähtien, tunsivat vastuuta sekä pitivät rakastavaa ja läheistä suhdetta lapseen tärkeänä. Uhripuhe näkyi toiminnallisena ja mentaalisenä vetäytymisenä, oman halun ja kyvyn venyttämisenä velvollisuuksien suuntaan. Uhripuheessa isäksi tulo näyttäytyi vaihtoehtottomana pakkona ja itsestä puhuttiin olosuhteiden uhrina tai puolison myötäilijänä. (Mykkänen 2010c: 192-196.)

Isien osallistuminen perheen arkeen on ollut sekä perhepoliittisessa että julkisessa keskustelussa runsaasti esillä 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä, mutta laajasta kiinnostuksesta huolimatta tutkimustietoa suomalaisien sitoutumisesta omaan isyyteensä, heidän omasta näkökulmastaan, on toistaiseksi vähän. (Mykkänen 2010b: 45.) Vaikka sitoutumistutkimusta on tehty Yhdysvalloissa jo 70-luvulta alkaen, rantautui se Suomeen kuitenkin vasta 2000-luvulla. Tämä on sikäli yllättävää, että Suomessa ja muissakin Pohjoismaissa on kansainvälisesti katsottuna edistykselliset, sekä äidit että isät huomioivat vanhempainvapaaajärjestelmät. (Mykkänen & Eerola 2013: 18.)

Sota-ajan uskotaan vaikuttaneen siihen, miten miehiä on Suomessa kasvatettu ja miten maskuliinisuuskulttuuri on muovannut isyyttä. Isyys- ja tasa-arvotutkimusta on Suomessa tehty 60-luvulta lähtien, mutta isyystutkimus muusta näkökulmasta kuin äi-

tien kautta on tuoreempaa, vasta 80-luvulta lähtenyt. 60-luvulla tutkimus keskittyi enemmän kotitöiden jakamiseen tai työelämän ja perheen yhteensovittamiseen. (Aalto & Kolehmainen 2004: 11.)

Jouko Huttunen (2010b: 180) pohti artikkelissaan vaivaako nykyistä isätutkimusta läh-
tökohtaisesti ”epäuskoinen” mieskuva, joka voi tuntua lähes loukkaavalta niistä isistä,
joille lapsi on maailman tärkein asia? Tämä mieskuva voi näyttäytyä esimerkiksi seu-
raavanlaisina uskomuksina:

- 1) Ei uskota, että mies useinkaan sitoutuisi hoivaan luonnostaan, vaan lähdetään ole-
tuksesta, että sitoutumista on houkuteltava ja tuettava.
- 2) Koska niin monet tekijät näyttävät olevan yhteydessä isän sitoutumiseen, myös mo-
net muut tahot kuin mies itse, esimerkiksi äiti, ovat siitä vastuussa.
- 3) Koska isyyteen sitoutuminen näyttää olevan helposti särkyvää, sen ei uskota juurtu-
neen mieheen kovin syvälle.
- 4) Isän sitoutuminen nähdään mieluummin panos-tuotos- tai haitta-hyötyasiana kuin
moraalisena tai elämäntapakysymyksenä.

Näiden uskomusten mukaan isyys nähdään hyvin hauraana ja siksi sen rakentumista
ja ylläpitämistä täytyy tukea erityisin ulkoisin toimenpitein. Isän omaan tarpeeseen hoi-
vata lasta ei luoteta, eikä hänelle uskota vastuuta lapsen hoidosta. Sitoutuneen äitiy-
den sen sijaan koetaan syntyvän luonnostaan.

4.4 Isyyteen liittyvät asenteet ja niiden muutokset

Ensimmäiset merkit isyyteen suhtautumisen muutoksesta antoivat sotien jälkeiset uu-
distukset, joiden myötä viranomaisten vastuulle tuli varmistaa, että aviottomat lapset
saivat elatusta ”äidin makaajalta” (Vuori 2003: 51). Sukupuolten välisen tasa-arvon
nimissä alettiin 60-luvulla puhua isien osallistumisesta lasten- ja kodinhoitoon. Ensis-
jaisena ajatuksena oli työn ja koulutuksen mahdollistaminen naisille kodin ulkopuolella
ja yleisesti heidän toimintakenttensä laajentaminen. Vähitellen ajatukset kääntyivät
myös isään ja siihen, että uusi rooli perheenisänä oli hyväksi myös miehelle itselleen,
sekä ennen kaikkea lapselle. Jotta lapsista voisi kasvaa sukupuolirooleista irtautuneita
ja tasavertaisia aikuisia, heidän tulisi saada kotoa sekä naisen että miehen monipuoli-

nen roolimalli. Jaettu vanhemmuus oli 60-luvulla kuitenkin vielä etäinen haave monelle isälle ja äidille. (Vuori 2001: 126-127.)

1970-luvulla astuivat voimaan uudet lait isyydestä, muun muassa lait elatuksesta ja isyyden tunnustamisesta. Jaana Vuoren (2001: 70) mukaan erityisesti vuodet 1985–1995 olivat isyyden ja maskuliinisuuden problematisoitumisen aikaa. Tähän ajankohtaan osui myös pyrkimys ”pohjoismaiseen perhemalliin”, jolla pyrittiin tukemaan isyyttä, äitiyttä ja jaettua vanhemmuutta sekä turvaamaan lapsen oikeudet (Takala 2005: 28).

Huttusen (2001a: 95) mukaan avainasemassa (eivät vastuussa) tasavertaisen vanhemmuuden toteutumiselle ovat äidit, neuvolatyöntekijät ja synnytyssairaaloitten henkilökunta. Heidän toiminnallaan on suuri merkitys sille, miten isä lähtee tuoretta isyyttään toteuttamaan. Nyt katseet onkin käännetty äideistä isiin, mutta tämä ei välttämättä näyttäyty pelkästään positiivisena. Neuvot, ohjeet, tuki ja huomio saatetaan kohdistaa holhoavasti pelkästään isälle. Äidin sen sijaan oletetaan jo tietävän kyseiset asiat. Äitiä ei myöskään problematisoida eikä puhutella naisena. Äiti saa vanhemmuuskirjasia ja isä isäkirjasia. (Vuori 2003: 55.)

Huttunen (2001a: 151) puhuu ohenevasta ja vahvistuvasta isyydestä. Toisaalta isyys voidaan nähdä pelkkänä biologisena tekijänä, toisaalta vahvana sitoutumisena lapseen ja perheeseen arkielämän valinnoissa. Isyys kytkeytyy nykyään entistä enemmän myös miehen identiteettiin. Lapsen hoivaamista ei koeta enää yhtä suurena uhkana miehisyydelle. Oheneva ja vahvistuva isyys ovat toisaalta perheiden arjessa havaittavia isänä olemisen uusia tyylejä, toisaalta ne ovat isyyteen liitettyjä uusia ajattelutapoja. Sekä oheneva että vahvistuva isyys on monen tekijän summa. Lisääntyvää ohenevaa isyyttä on tuottanut esimerkiksi naisten moderni ajatus siitä, että he voivat halutessaan saada biologisen lapsen - joko isän kanssa tai ilman. (Huttunen 2001b: 13-14.) Myös vanhempien eron jälkeen aiemmin vahva isyys voi lapsen tapaamisten harventuessa ohentua. Yhteishuoltajuudesta huolimatta äidistä tulee käytännössä yksinhuoltaja ja isä etäännyty lapsesta.

Kulttuuriset mies- ja isyysihanteet ovat yhteydessä sitoutumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Kulttuuriset käsitykset hyvästä isyydestä ovat ihanteita, joihin miehet vertaavat sekä omaa että muiden miesten isyyksiä, ja joihin isyyteen liittyviä vaatimuksia ja velvollisuuksia pohjataan. Hallitsevin puhetapa tuottaa usein yhteisen ymmärryksen ja ideologian hyvästä ja oikeanlaisesta isyydestä. (Mykkänen & Eerola 2013: 20.)

Jokin näyttää estäneen monia vanhemman polven suomalaisia miehiä kiittämästä ja kehumasta omaa poikaansa. Tyttöjen kehuminen on jollain tapaa koettu helpommaksi. (Sinkkonen 2012: 55.) Kekäle (2001) toi esiin isyyden merkityksen miehen sosiaalisille suhteille myös siten, että pieni lapsi ei lähennä vain isää ja lasta, vaan myös isää ja isoisää. Näin ollen myös isoisä saa mahdollisuuden näyttää tunteitaan ja kiintymystään ehkä eri tavoin kuin teki oman lapsensa kanssa. (Kekäle 2001: 123.) Sinkkosen tutkimuksessa kukaan kolmestakymmenestä haastatellusta miehestä ei kritisoinut oman isänsä vähäistä osallistumista kodin- ja lastenhoitoon, vaikka isyyttä nykyisin sen perusteella usein arvioidaankin. Tässä suhteessa tutkimuksessa haastatellut isät olivat erilaisia kuin heidän omat isänsä. Kodin- ja lastenhoitoon liittyviä velvollisuuksia jaettiin automaattisesti. (Sinkkonen 2012: 55.)

Sosiaali- ja terveysministeriö jakaa vuosittain Väestöliiton esityksestä Vuoden Isä -palkinnon, jolla halutaan vaikuttaa siihen, että aktiivinen isyys saisi enemmän jalansijaa yleisessä ajattelutavassa. Tavoitteena on vahvistaa isyyttä, tukea työn ja perheen yhteensovittamista, edistää lapsen etua, sekä miesten ja naisten tasa-arvoa. Päätöksen palkinnon saajasta tekevät sosiaali- ja terveysministeri ja peruspalveluministeri vuorovuosin. Ensimmäinen Vuoden Isä -palkinto myönnettiin vuonna 2006.

5 Tasavertainen vanhemmuus perheessä

Vaikka isyyteen on viime vuosina kiinnitetty yhä enemmän huomiota, tasavertaista (ja-ettua) vanhemmuutta ilmiönä on tutkittu sekä Suomessa että kansainvälisellä tasolla toistaiseksi melko vähän. Siinä miten isän rooli nähdään ja sitä toteutetaan, on merkittäviä eroja sekä kulttuurisidonnaisesti että sukupolvien välillä ja on tärkeää tehdä aiheesta myös suomalaista tutkimusta.

Tasavertaisen vanhemmuuden käsite voidaan jakaa tasa-arvon sekä työn ja perheen yhteensovittamisen teemoihin (Rantalaiho 2003: 216). Tasavertaisella vanhemmuudella tarkoitetaan sekä äidin että isän vahvaa osallistumista ja sitoutumista vanhemmuuteen. Jaetun vanhemmuuden voidaan ajatella ehkäisevän toisen vanhemman ylikuormittumista ja antavan lapselle mallin toimivasta yhteistyöstä perheessä. Jaetun vanhemmuuden ideologia korostaa myös vanhemman ja lapsen välistä tunnesuhdetta. (Hakovirta & Rantalaiho 2009: 38.)

Tasavertaisen vanhemmuuden pohjana on ajatus siitä, että lapsen hoito ja kasvatus sekä siihen liittyvät ulkoiset puitteet kuten kodinhoito, voidaan jakaa tasapuolisesti äidin ja isän kesken ilman sukupuoleen sidottua roolitusta. Äidin ja isän mahdollinen erilaisuus syntyy luonnollisissa vuorovaikutustilanteissa lapsen kanssa. Vanhempien väliset erot lasten kanssa toimimisessa muodostuvat lähinnä omista taustoista, kokemuksista ja luonteenpiirteistä, eikä niinkään sukupuolesta riippuen. Esimerkiksi isän ja äidin tapa asettaa rajoja voi erota siinä, että isä korostaa rehtyyttä, velvollisuutta ja tehtävien loppuunsaattamista, kun taas äiti korostaa sympatiaa, huolenpitoa ja auttamista. Molemmat myös joustavat yhtä paljon henkilökohtaisista mukavuuksistaan, kuten harrastuksistaan tai unenmäärästä. Olennaista ei ole vain suoritteiden puolittaminen, vaan myös niiden mukanaan tuomien ilojen ja surujen jakautuminen molemmille vanhemmille. (Huttunen 2001a: 174-176, Sinkkonen 2012: 76-77.)

Puhuttaessa perheen vanhemmuuden jakamisesta tasapuolisesti, äidin ja naisen yksilöllistymisen mahdollisuudet ovat olleet etusijalla, mutta tukeeko sukupuoliroolien uudelleen jako miehen yksilöllistymispyrkimyksiä? Miesten taholta tasapuolisemmaksi muuttunutta roolijakoa on arvosteltu siitä, että isän velvollisuudet kotona ovat lisääntyneet, mutta taloudellista vastuuta ei ole riittävästi tasattu. Toisaalta miehelle on tullut uudenlaisia mahdollisuuksia toteuttaa itseään perheen isänä. Kotitöitä ei ole edelleenkään määritelty pois äidiltä, miehille on vain annettu niihin lisää ”optioita”. (Huttunen

2001a: 45.)

Tasavertaisen vanhemmuuden yhtenä tavoitteena on ollut laajentaa naisen valinnanmahdollisuuksia ja toimintasädettä kodin ulkopuolella. Paradoksina se voi johtaa äidin huolen lisääntymiseen. Vuoren (2003) mukaan asiantuntijat tuntuvat herkästi painottavan sitä, ettei miehiä saa väkipakolla vaatia ottamaan enemmän vastuuta kodista ja perheestä, vaan äitien pitää houkutella heidät siihen lempeästi ja vaivihkaa. Äidin olisi hyvä olla aina saatavilla tueksi silloin, kun isä häntä tarvitsee. Vaikka isän reviiiri laajenee kodin sisäpuolella, äidin elinpiiri pysyy kotikeskeisenä. (Vuori 2003: 57.)

Jotta isyys vahvistuisi tasavertaiseksi äitiyden kanssa ja jotta isän läheinen suhde lapseen säilyisi parisuhteen vaihteluista huolimatta, tulisi vanhempien Huttusen (2001b: 17-19) mukaan sopia ainakin seuraavista periaatteista:

- 1) Kumpikin sitoutuu alun alkaen vanhemmuuteensa kutakuinkin samalla intensiteetillä ja panoksella.
- 2) Kumpikin on valmis ja kykenevä (lähes) kaikkiin kodin ja lasten hoidossa eteen tuleviin töihin.
- 3) Kumpikin pyrkii aktiivisesti tasapainoon työn ja perheen välillä ja on valmis tekemään konkreettisia järjestelyjä saadakseen aikaa perheelle.
- 4) Kumpikin on lapselle sekä hoivan ja hellyyden antaja että auktoriteetti ja yhdessä sovittujen rajojen pitäjä.
- 5) Kumpikin on valmis ja kykenevä keskustelemaan ja neuvottelemaan eteen tulevista tilanteista. Kumpikaan ei ota itselleen oikeutta mykkäkouluun, eikä omavaltaisesti ratkaisuihin.
- 6) Kumpikin pyrkii kunnioittamaan toisen tietoa ja kokemusta, vaikka ei aina ymmärtäisikään toisen motiiveja ja logiikkaa.
- 7) Kumpikin pyrkii ratkaisemaan erimielisyydet rakentavasti, on valmis joustamaan ja kompromissin jälkeen ”pulinat pois”.

Näillä ”eväillä” vanhemmuudella on mahdollisuus pysyä voimissaan myös tilanteissa, joissa vanhemmat eroavat. Aina ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista ylläpitää väkisin suhdetta, jossa vanhempi ei halua olla. Lapselle voi olla jopa parempi, että se vanhemmista joka haluaa toimia vanhempana saa sen tehdä, ja se vanhemmista, joka ei sitä halua, ei ole siihen pakotettu. Jos suhde toiseen vanhempaan on lapselle hyvin ongelmallinen, yksi riittävän hyvä vanhempi voi olla tarpeeksi. (Huttunen 2001b: 19.)

5.1 Vanhemmuuteen sitoutumisen merkitys isälle

Miehen halu ja tarve hoitaa lasta liittyy tapaan käsitellä maskuliinisuutta. Miehen tarve lapseen -diskurssissa mies muuttuu omilla ehdoillaan, omien tarpeidensa kautta. Se vastustaa siten tasa-arvo -diskurssia, jossa miehen muutos lähtee naisen työelämätarpeista. Miehen tarpeella lapseen voidaan perustella miesten yhtäläistä oikeutta vanhempainvapaisiin ja perhepoliittiseen tukeen. Miehen tarve lapseen -diskurssissa mies nähdään uudella tavalla. Hän pääsee vastaanottajan rooliin perinteisen antajan (taloudellinen turva, miehen malli jne.) roolin sijaan. (Rantalaiho 2003: 221-222.)

Kehityopsykologi Michael E. Lambin alkuperäisen (1976, 1986) näkemyksen mukaan miehen sitoutuminen vanhemmuuteen muodostuu kolmesta eri tekijästä, jotka ovat *kiintymys* ja *vuorovaikutus*, *saatavuus*, sekä *vastuullisuus*. Kiintymyksellä ja vuorovaikutuksella tarkoitetaan isän konkreettista sitoutumista ja osallistumista hoivatyöhön eli sitä, että isä on psyykkisesti ja fyysisesti läsnä. Tämä konkretisoituu muun muassa yhteisenä leikkinä, syöttämisenä tai vaipanvaihtona. Toinen osa isyyttä on olla lapsen lähettyvillä ja saatavilla esim. kotona puuhailuna tai ”omissa oloissa olemisellä”. Oleellista on mahdollisuus vuorovaikutukseen. Sitoutumisen kannalta keskeisintä on isän vastuullisuus. Vastuu näkyy arjessa isän huolenpitona ja päivittäin toistuvina tekoina ja velvoitteina. (Mykkänen & Eerola 2013: 18.)

Jotkin tutkijat ovat korostaneet, että sitoutumisen tutkimisessa lapsen hoitoon käytetty aktiiviaika (vuorovaikutus) olisi tärkein mittari. Toiset tutkijat taas ovat olleet sitoutumisen monimuotoisemman mittaamisen kannalla, esimerkiksi siten, että lapsen kannalta positiivinen vuorovaikutus erotetaan pelkästä määrällisestä yhdessäolosta. Tällöin vuorovaikutustekijöiden piiriin on otettu mukaan sellaisia elementtejä kuten vuorovaikutuksen vastavuoroisuus, lämpimyys sekä vuorovaikutukseen sisältyvän tarkkailun ja kontrollin määrä ja laatu. (Huttunen 2010b.)

Myös Mykkänen (2010) tutki väitöskirjassaan isyyteen sitoutumisen vaikutuksia miehiin. Mykkänen totesi, että isyys muokkaa ja muuttaa positiivisesti isän käsitystä omasta identiteetistään. Isyys voi asettaa elämän uudenlaiseen järjestykseen ja vaikuttaa työn ja harrastusten suhteeseen. Tutkimusten mukaan näyttää siltä, että mitä vahvempi isyysidentiteetti isällä on, sitä sitoutuneempi hän on lapsiinsa ja isyyteensä. (Mykkänen 2010a: 25.)

Ruotsalaistutkija Thomas Johansson (2011) haastatteli kahtakymmentä 35-50-vuotiasta ruotsalaisisää, jotka olivat jakaneet vanhempainvapaat puolisonsa kanssa. Heistä valittiin neljä isää syvempään tapaustutkimukseen. Isät edustivat eri yhteiskuntaluokkia ja seksuaalisia suuntaumuksia. Tasavertaisella vanhemmuudella näytti olevan runsaasti positiivisia vaikutuksia haastateltujen isien elämään. Eräs isä kertoi miten isyys on vaikuttanut positiivisesti työelämään. Lapsen kanssa yhdessä opittujen sekä tunne-elämän että kommunikaatiotaitojen koettiin siirtyneen positiivisella tavalla myös työhön. Lisäksi isät kertoivat, että asenne työhön, elämään ja tulevaisuuteen on muuttunut. Kaikki neljä tapaustutkimukseen osallistunutta isää kuvasivat isyyttä ja kotonaoloa tunne-elämän oppimisprosessiksi. (Johansson 2011: 165-180).

Isyyden positiivista vaikutusta työelämään on usein selitetty niin sanotulla puskuriteorialla, jonka mukaan miehen emotionaalinen sitoutuminen lapsiinsa toimii tervehdyttävänä puskurina eritoten työelämän aiheuttamalle stressille ja antaa muutoinkin voimia nähdä hetkittäisten ikävien asioiden yli. (Allen & Daly 2007, Huttunen 2010b.)

Sitoutuneen isyyden laajat vaikutukset tulivat esiin myös kanadalaisessa Sarah Allenin & Kerry Dalyn (2007) tutkimusraportissa. Aineistona käytettiin noin 150:tä sitoutuneeseen isyyteen liittyvää ajankohtaista tutkimusta. Tutkimuksissa raportoitiin muun muassa seuraavia sitoutuneen isyyden mukanaan tuomia myönteisiä vaikutuksia:

- Vähemmän tapaturmaisia ja ennenaikaisia kuolemia
- Keskimääräistä vähemmän konflikteja lain kanssa
- Vähemmän päihteiden ongelmakäyttöä
- Vähemmän kirjautumisia sairaalahoitoon
- Lisääntynyt tunne yleisestä hyvinvoinnista

Myös Huttusen (2010b) tekemässä kirjallisuuskatsauksessa koottiin yhteen kansainvälistä tutkimusta sitoutuneesta isyydestä ja sen vaikutuksista isään. Terveyskäyttäytymistä lukuun ottamatta tilastolliset yhteydet olivat suhteellisen selviä, eivätkä selittyneet perhemuodolla, sosioekonomisella asemalla tai miehen iällä (Huttunen 2010b). Huttunen löysi muun muassa seuraavia Allenin ja Dalyn (2007) tutkimusraportin kanssa yhdenmukaisia isyyteen sitoutumisen vaikutuksia.

Positiivisia vaikutuksia:

- Psykkisessä ja fyysisessä terveydentilassa
- Sosiaalisissa suhteissa

- Perhe- ja sukukeskeisyydessä
- Työelämäsuhteissa
- Ajan mittaan sitoutuminen isyyteen parantaa miehen elämänlaatua monin eri tavoin ja antaa elämälle uutta sisältöä ja merkitystä.
- Sitoutunut isä on myös sitoutunut työntekijä (vastuullisuutta, halua kehittyä ammatillisesti), sitoutuneisuuden näkyessä muilla tavoin kuin työpäivien pituutena.
- Sitoutuneilla isillä on vähemmän riskikäyttäytymistä (mm. tupakka, päihteet ja vaaralliset harrastukset)

Negatiivisia vaikutuksia:

- Väsymys ja stressi
- Työn ja perheen välinen ristiriita
- Puolisoiden välinen valtataistelu
- Ajoittainen itsetunnon heikkeneminen
- Taloudellisen tilanteen heikkeneminen

Vaikka tutkimuksissa raportoitiin myös sitoutuneen isyyden negatiivisia vaikutuksia, isät kokivat positiivisten vaikutusten voittavan ne pidemmällä aikavälillä. Hetkellisesti negatiivisena koetuissa asioissa saatettiin kuitenkin nähdä myös positiivisia merkityksiä. Esimerkiksi lapsen kanssa valvottu yö saattoi antaa isälle tunteen omasta tarpeellisuudesta.

Cambridgen yliopistossa tehdystä tuoreesta tutkimuksessa selvisi, että kotityöt jakavat miehet olivat muita miehiä onnellisempia. Laajassa viisivuotistutkimuksessa tutkittiin tasa-arvon toteutumista eri Euroopan maissa. Naisilta ja miehiltä kysyttiin heidän hyvinvoinnistaan, sekä työn ja perhe-elämän yhdistämiseen liittyvistä konflikteista. Vastaukset yhdistettiin vastaajien kertomuksiin siitä, miten heidän perheessään jaetaan kotityöt. Tutkijat arvelivat tutkimustuloksen johtuvan joko siitä, että tasa-arvoa kannattavilla miehillä on epämukava olo jos nainen hoitaa suurimman osan kotitöistä tai siitä, että naisista on tullut vaativampia kotitöiden jakamisen suhteen ja he ilmaisevat entistä herkemmin tyytymättömyytensä laiskaan kumppaniin. (Ovaskainen 2012.)

Miesten kannalta jaettu vanhemmuus merkitsee osalliseksi pääsyä johonkin sellaiseen, joka vanhojen perinteiden mukaan on kuulunut äidille (Huttunen 2001a: 174-176). Isäksi tulo on miehelle yksi elämän käännekohta, joka voi muuttaa elämän suuntaa monin eri tavoin (Mykkänen 2011). Isät ovat havainneet isyyden tuottavan sellaista hyvänolon tunnetta ja elämän tarkoitusta, jota ei voi saada mistään muualta. Isyys tu-

kee myös miehen sukupuoli-identiteettiä. Aiemmat tutkimustulokset (Allen & Daly 2007, Palkovitz 2002) ovat kertoneet sitoutuneiden isien suuremmasta psyykkisestä kypsyydestä, voimakkaammasta tyytyväisyydestä elämään, ja lapsen sitoutumattomia isiä ja lapsettomia miehiä vähäisemmistä psyykkisistä oireista. Voidaan sanoa että sitoutuminen tukee isän aikuisiän kehitystä. (Mykkänen & Eerola 2013: 19.)

Isäksi tulo voi tuottaa täysin ennen kokemattomia positiivisia tunteita ja lisätä miehen itsetuntemusta. Sitoutuneet isät ovat ottaneet uudenlaista vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan taatakseen yhdessäolon perheen kanssa. Tähän liittyy myös sukupolvijatkuvuuksien tietoinen katkaiseminen: esimerkiksi poissaolon, väkivallan tai alistumisen kokemusten/käytäntöjen uudelleenarviointi ja isän oman toimijuuden korostaminen. (Mykkänen 2011.)

Miehellä on kyky hoivaavuuteen siinä missä naisellakin ja tämä voidaan nähdä osana mieheyttä. Tämä puoli on ollut tukahdutettuna perinteisessä miehisyyssajattelussa. Paitisi miehelle itselleen, hoivaavasta tavasta toteuttaa miehisyyttä on hyötyä myös lapselle, sekä tytölle että pojalle. Tytölle hoivaava isä antaa mahdollisuuden tutustua läheltä maskuliinisuuteen ja miehiseen tapaan ilmaista tunteita ja hellyyttä. Poika taas saa mallia oman identiteetin muodostamiseen miehenä. (Huttunen 2001a: 182-183.)

Miehen sitoutuminen isyyteen edellyttää tiettyjä ehtoja toteutuakseen optimaalisesti. Nämä ovat yhteydessä siihen, miksi toiset isät ovat sitoutuneempia kuin toiset. (Mykkänen & Eerola 2013.) Lamb ym. kehittivät neljän vaikuttajan mallin siitä, mitkä tekijät vaikuttavat isän sitoutumisen asteeseen. Nämä tekijät ovat: miehen motivaatio isyyteen, hänen kotityö- ja lastenhoitotaitonsa ja niihin liittyvä itseluottamus, sosiaalinen tuki sekä institutionaaliset käytänteet. Tämä selitysmalli on ollut laajalti hyväksytty ja sitä on käytetty myös monissa myöhemmissä tutkimuksissa. Mallin yksittäisiä tekijöitä voidaan pitää kumulatiivisina ja keskenään vuorovaikutteisina: mitä useampi niistä toimii positiivisesti, sitä sitoutuneempi isä on. Jotkin tekijät saattavat olla edellytyksenä jollekin toiselle, kuten motivaatio taitojen kehittymiselle. (Huttunen 2010b.)

5.2 Tasavertainen vanhemmuus ja lapsi

Kiintymyssuhdeteorian kehittäjä ja psykoanalyytikko John Bowlby (1907-1990) korosti äidin ensisijaisuutta pienen lapsen hoitajana. Isä mainittiin systemaattisesti vasta yksi-

vuotiaan ja sitä vanhemman lapsen kohdalla. Vasta tästä iästä lähtien isällä katsottiin olevan keskeistä merkitystä lapsen kykyyn käsitellä aggressiivisia tunteita ja irtautua vanhemmista. (Eräranta 2007: 88-89.)

1970-luvulla kiintymyssuhdetutkijat alkoivat kiinnittää huomiota isään myös lapsen kiintymyksen kohteena. Tutkittaessa lapsia kotiloissa huomattiin, että lapset viestivät hoi-
van tarvetta yhtäläillä isälleen kuin äidilleen. Tutkittaessa lapsen kiintymyssuhdetta erikseen todettiin, että lapset kiintyvät ja kiinnittyvät vanhempiinsa eri tavoin. Lapsella voi olla luottavainen kiintymyssuhde molempiin, tai vain toiseen vanhempaansa. Samoin hänellä voi olla välttelevä ja/tai ristiriitainen kiintymyssuhde toiseen tai molempiin vanhempiin. Pitkittäistutkimukset osoittivat, että tutkittaessa 4-vuotiaiden lasten leikkien monimutkaisuutta, pitkäjänteisyyttä ja luovuutta, molempiin vanhempiinsa luottavaisesti kiinnittyneet lapset kehittyivät muita suotuisammin. (Hautamäki 2001: 32-33.)

Viime aikoina on havaittu isä-lapsi-kiintymyssuhteen ja vuorovaikutuksen tärkeys niin isän kuin lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Mykkänen (2011) kertoo tutkimuksista, joissa on todettu isän läsnäolon merkitys lapsen sosiaaliselle kehitykselle ja sukupuoli-identiteetin muotoutumiselle. Isättömyyden on havaittu lisäävän (poika)lasten väkivaltaisuutta. Aggressiivisuus, jota pidetään yleisenä miehisenä ominaisuutena, on usein enemmänkin miehisyyden puutetta ja kompensaaation tarvetta. Kun poika ei voi muodostaa suhdetta isäänsä, hänellä ei ole mahdollisuutta vertailla, missä he ovat samantaisia ja missä erilaisia. Suhde lapseen ei synny itsestään, ellei hänen kanssaan vietä aikaa. (Sinkkonen 2009: 200, 213.)

Tasavertaisen vanhemmuuden yhtenä perusteluna voidaan pitää lapsen oikeutta isään. Keskusteltaessa vanhempainvapaiden jakamisesta, keskitytään usein tasa-arvo- ja työmarkkinakysymyksiin. Lapsi, jonka edun vuoksi vapaita pidetään, jää keskustelussa vähälle huomiolle. Vanhemman jättäessä kiintiönsä käyttämättä, lapsi jää vaille toisen vanhemman hoivaa. (Rantalaiho 2003: 218.)

Sinkkonen (2009) korostaa, etteivät äiti ja isä tarjoa lapselle samanlaista hoivaa. Lapselle avautuu isän ja äidin kautta kaksi erilaista tunteiden ja kognitioiden maailmaa, joita lapsi pääsee vertailemaan: tällaista voi olla miehen kanssa ja tällaista naisen. ”Isi voi olla rajumpi ja ehkä fyysisempi ja vähäpuheisempi, äiti ehkä hoivaavampi.” Lapsen kannalta merkityksellistä on, miten hänen tarpeensa tulevat kohdatuiksi ja miten hänen

kanssaan ollaan. Isän ei ole tarpeen olla äidin kopio, tai ryhtyä kilpailemaan äidin kanssa. Vanhempien vahvuudet voivat olla hyvin erilaiset. (Sinkkonen 2009: 196.)

Isällä on keskeinen merkitys lapsen persoonallisuuden, moraalien ja seksuaalisen identiteetin kehittymiselle. Hän on pojalleen samaistumiskohde ja tyttärelleen ”ensimmäinen valloitus”, johon tytär voi peilata tulevia seurustelusuhteitaan. Jos tytär saa isältään rakkautta ja arvostusta, hän osaa edellyttää niitä aikuisena myös kumppaniltaan. Isän tehtävänä on myös suojella lasta tämän omilta aggressioilta ja siirtää oma arvomaailma ja kulttuuriperintö seuraavalle sukupolvelle. (Sinkkonen 2009: 213-214.)

Huttunen (2001: 183-185) kertoo kirjassaan myös tasavertaista vanhemmuutta ja isän hoivaa vastustavista näkemyksistä (mm. Furman 1993, Sinkkonen 1999), joiden mukaan isä ei saisi olla liian hoivaava tai äitiä muistuttava. Joidenkin väitteiden mukaan tämä voi sekoittaa lapsen kyvyn hallita ristiriitaisia tunteitaan kahta samanlaista hoivajaa kohtaan. Furman on kirjoittanut mm. ”*Jaettu hoitovastuu vaikeuttaa vauvan kykyä hallita rakkauden ja vihan ristiriitaa, sillä samanaikainen suhde kahteen ihmiseen viekoittelee lohkomaan nämä hyvään ja pahaan.*” Huttunen (2001) ihmettelee ajatusta siitä, että isän rooli olisi säästää äitiä lapsen negatiivisilta tunteilta. Läheisessä suhteessa lapseen, vanhemman kuuluu saada osakseen sekä lapsen rakkautta että vihaa. (Huttunen 2001a: 184.)

Jaetussa vanhemmuudessa on nähty uhkia erityisesti pojille. On keskusteltu siitä, menettääkö hoivaava isä miehisyytensä ja uhkaako poikaa silloin se, ettei hänen miehisyytensä koskaan pääse toteutumaan, koska hänellä ei ole ollut maskuliinista isää johon samaistua (Vuori 2001: 227.) Oli lapsella isä fyysisesti läsnä elämässään tai ei, jonkinlaista ajatusta isästä ja isyydestä hän kantaa silti mukanaan. Sillä miten äiti puhuu isästä, on suuri merkitys siihen miten lapsi itse asian kokee. Automaattisesti ei ole niin, että isän poissaolo vaikuttaisi lapsen kasvuun häiritsevästi. Sinkkonen (2012: 30) kertoo muun muassa tutkimuksesta (Jaffee ym. 2003), jossa viisivuotiaiden kaksosparien käytöstä analysoitiin suhteessa isän läsnäoloon. Lapsilla oli sitä enemmän käytöshäiriöitä mitä vähemmän isä oli kotona. Kuitenkin, jos isä oli hyvin antisosiaalinen, lapset voivat paremmin jos isä ei ollut kotona.

5.3 Tasavertainen vanhemmuus ja parisuhde

Usein parisuhteen muutosvaiheena pidetään ensimmäisen lapsen syntymää. Kahdenkeskinen, aikuisten ehdoilla toimiva aika vähentyy ja kodinhoidolliset askareet lisääntyvät. Usein lapsia seuraa myöhemmin lisää ja pyykkivuori sekä laskut kasvavat entisestään. Kodin työnjako on mietittävä uudella tavalla. (Malinen & Sevon 2009: 153.)

Kahden vanhemman lapsiperheissä kotitöiden vastuunjako on edelleen varsin perinteinen. Äiti on yleisimmin vastuussa lastenhoidosta ja kotitaloudesta ja isä erilaisista huoltotöistä. Lapsiin liittyvissä kotitöissä jaettu vastuu on yleisintä. Lasten kasvaessa isän osuus vastuusta lisääntyy. (Kianmaa 2012: 50.) Sinkkonen (2012: 58) puhuu perinteisestä työnjaosta ongelmallisena, koska siinä nainen on tekemisissä ennen kaikkea sisäisen maailman ja mies ulkoisen maailman kanssa. Erilaisissa elämäntilanteissa ja ongelmien ratkaisukohdissa keinovarasto on tällöin hyvin erilainen. Miehet voivat esimerkiksi kokea olonsa tukalaksi, kun pitäisi puhua tunteista.

Halmeen (2009) tutkimuksessa havaittiin selvä yhteys isän parisuhdetyytyväisyyden ja isän ja lapsen yhdessäolon välillä: mitä tyytymättömämpi isä oli parisuhteeseen, sitä vähemmän isä teki asioita yhdessä lapsen kanssa. Yhdessäolossa esiintyi enemmän ongelmia, sitä ei koettu yhtä mielekkääksi, eikä lapsen ottaminen mukaan arjen askareisiin tuntunut yhtä helpolta jos parisuhteessa oli ongelmia. (Halme 2009: 116.)

Parisuhdevaikutuksista puhuu myös Petteri Eerola (2009). Eerolan tutkimuksen kohdeyrymänä oli kahdeksan ydinperheessä asuvaa, 25-27-vuotiaana isäksi tullutta miestä. Heidän joukostaan valittiin lähempään tarkasteluun kolmen nuoren miehen erilaiset tarinat omasta isyydestään. Haastatteluja tehtiin kaksi; yksi ensimmäisen isyysvuoden ja seuraava toisen isyysvuoden aikana. Eerolan tutkimuksessa jaettu vanhemmuusperheessä vaikutti lisäävän parisuhteen hyvinvointia. Puolison myönteinen asennoituminen miehen isyyteen vaikutti haastateltujen mukaan myönteisesti isän osallistumiseen lapsen hoitoon. Hyväksi koettu parisuhde tuki miehen vanhemmuutta myös riippumatta miehen roolista isänä. Mitä toimivampi ja tyydyttävämpi parisuhde vanhemmilla oli, sitä enemmän isä luotti omiin kykyihinsä vanhempänä.

Parisuhde kerrottiin hyväksi tutkimuksen niissä tarinoissa, joissa isä sai toteuttaa isyytensä itselleen mieluisalla tavalla. Ristiriitoja parisuhteeseen toivat eriävät mielipiteet lapsen kasvatuksesta ja hoidosta. (Eerola 2009: 25.) Tutkimukset osoittavat, että

myönteisten vaikutusten lisäksi isyyteen sitoutuminen voi samanaikaisesti lisätä haasteita ja jännitteitä miehen elämään. Luonnollisena pidettyjä sukupuolten välisiä rajoja rikkova vanhemmuus voi esimerkiksi tuottaa puolisolle kokemuksen oman vanhemmuutensa ”varpaille astumisesta”. (Mykkänen & Eerola 2013: 20.)

5.4 Tasavertaisen vanhemmuuden haasteet ja jännitteet

Jaetun vanhemmuuden ideaali voi aiheuttaa miehille myös monenlaisia paineita. Mies ei ole kunnon mies tai nykyaikainen, ellei hän ole vastuullinen ja osallistuva isä. (Eräranta 2007: 92.) Huttusen (2001a: 94) mukaan jaetun vanhemmuuden periaatteita ja ideaa kannatetaan yleisessä keskustelussa laajalti, mutta mentäessä syvemmälle sen konkreettiseen toteuttamiseen, kohdataankin epäröintiä. Tätä ”piiloasennetta” on ollut huomattavissa myös naisilla. Kokevatko äidit vahvan asemansa uhatuksi perheessä, jos vastuu jakautuu tasaisemmin isän kanssa? Haasteeksi voi tulla ”äitimininen”, eli äidin portinvartijana seisominen. Äitien voi olla vaikea luopua matriarkan roolista kotona ja antaa isälle yhtäläistä vastuuta päätöksenteosta ja arjesta. Vaikka äidin portinvartijana toimimisen ajatus onkin saanut osakseen myös arvostelua, tutkimustieto tukee oletusta, että äidillä on monella tapaa vaikutusta isän sitoutumiseen. (Huttunen 2010b.)

Isien tarvitseman sosiaalisen tuen osalta ylivoimaisesti merkittävimiksi ovat osoittautuneet perheen sisäiset parisuhteeseen ja vanhemmuuden jakamiseen kytkeytyvät tekijät. Miehen itsensä hyväksi arvioima parisuhde sekä puolison varaukseton suhtautuminen ovat yleensä parhaiten selittäneet miehen sitoutunutta isyyttä. Äidin portinvartijaroolin on todettu realisoituvan erityisesti kahdella tavalla: hän tukee (tai ei tue) isän ja lapsen kahdenkeskistä, äidistä riippumatonta vuorovaikutusta ja hän tukee (tai ei tue) isän omaa, äidin tyylistä poikkeavaa tapaa oppia hyväksi vanhemmaksi. Myös sillä, haluaako äiti vahvistaa omaa äitiysidentiteettiään ottamalla huomattavan osan lapsen hoidon kokonaisvastuusta itselleen, on merkitystä isän sitoutumiselle. (Huttunen 2010b.)

Kysyttäessä lasten ja kodinhoidon konkreettisesta jakamisesta kotona, käsitykset vaihtelevat vastaajan sukupuolen mukaan (Korhonen 2004, Lammi-Taskula 2004). Tutkimuksissa havaittiin naisten ja miesten kertomusten eroavan toisistaan. Äidit kokivat kantavansa epäreilusti suurimman osan arjen pyörittämisestä ja isät puolestaan kokivat

osallistuvansa lapsen ja kodinhoitoon enemmän kuin heidän puolisonsa olivat kertooneet. Naiset katsoivat tekevänsä monet kodin askareet pääsääntöisesti itse. Pieniä korjaustöitä ja laskujen maksamista lukuun ottamatta, miehet esiintyivät naisten kertomuksissa lähinnä apurin roolissa. Lammi-Taskula (2004: 191) tulkitsee tällaisten erojen ja niiden liioittelun johtuvan sosiaalisesta paineesta. Mies haluaa antaa kuvan tasa-arvoisesta perheestä ja nainen ylläpitää mielikuvaa vahvasta äitiydestä.

Sukupuolten välisiä valtasuhteita pidetään yllä ja muutetaan niin yhteiskuntapolitiikan, kulttuurin ja median välityksellä, kuin arjen käytännöissäänkin. Esimerkiksi sosiaalipolitiikka rakentuu oletukselle tietynlaisista suhteista naisten ja miesten välillä. Se pyrkii vahvistamaan ja joskus myös purkamaan niitä. Antamalla 105 päivää äitiysvapaata vain äidin käyttöön, suomalainen perhevapaajärjestelmä suosii äitiä vauvan ensisijaisena huoltajana ensimmäisten kuukausien ajan. Isää tarvitaan äidin auttajana ja hän voi pitää 1-18 päivää isyyslomaa samaan aikaan äidin kanssa. (Lammi-Taskula 2004: 169-170.)

Jos molemmat vanhemmat haluaisivat hoitaa lasta yhtä paljon alusta alkaen, antaa vanhempainvapaajärjestelmä äidille vahvemman aseman toteuttaa tätä halua. Isällä on yhtä pitkä mahdollisuus hoitaa vastasyntynyttä vain siinä tapauksessa, että äiti kuolee tai sairastuu siten, ettei kykene hoitamaan lasta. Äidin hoitaessa vastasyntynyttä, hänelle kehittyy taitoa ja kokemusta lapsen hoidosta sekä läheinen suhde lapsen kanssa. Vaikka isä haluaisi pitää pitkän vapaan, hän saattaa jättäytyä taka-alalle ajatellen että lapselle on parempi olla kokeneemman vanhemman kanssa. Jos molemmat vanhemmat sen sijaan haluavat palata nopeasti töihin ja ylläpitää suhteita työyhteisöönsä, on siinä vahvemmassa asemassa puolestaan isä. Äidin on isää vaikeampi neuvotella aikaisesta töihin paluusta ja hän saattaa saada osakseen arvostelua, koska yleisten asenteiden mukaan hyvä äiti on pitkään kotona lapsen kanssa. (Lammi-Taskula 2004: 170-171.)

6 Tutkimusasetelma

Ydinperheet ovat saaneet rinnalleen monia muitakin perhemuotoja, kuten yksinhuoltajaperheitä, uusperheitä ja sateenkaariperheitä. Isyystutkija Jouko Huttunen onkin todennut, että ydinperheen pitäminen ainoana normaalina perhemuotona olisi hyvin vanhanaikaista ja rajaavuudessaan myös moraalisesti arveluttavaa (Huttunen 2001: 69). Vaikka tästä voidaan olla Huttusen kanssa yhtä mieltä, opinnäytetyö rajattiin koskemaan lähinnä normatiivisia ydinperheitä, koska tutkimusaineistona käytetyssä ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä (Liite 1) vastausaineisto tuki parhaiten tätä rajausta (757 vastaajaa 936 vastaajasta asui ydinperheessä). Ydinperheen isyys on perheiden monimuotoisuudesta huolimatta edelleen yleisin isyyden muoto. Pitkänen & Jalovaara (2007: 123) toteavatkin, että isyys useimmiten alkaa ydinperheessä ja muut isyysmuodot saattavat seurata myöhemmässä elämässä.

6.1 Tutkimuskysymys

Isyyttä on pitkään tutkittu lähinnä äitien kautta tai äiteihin verraten. Isien hyvinvointi ja rooli perheessä on viimeisten kymmenen vuoden aikana noussut ajankohtaiseksi aiheeksi sekä mediassa että monissa hankkeissa. Suomessa aihetta on viime aikoina sivuttu muun muassa kiivaassa kotihoidontukikeskustelussa. Lisäksi lähivuosien aikana tapahtuneet surulliset uutisoinnit perhesurmista Suomessa ovat nostaneet keskusteluun varhaisen tuen merkityksen sekä vanhempien parisuhteen hyvinvoinnin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli etsiä ja koota olemassa oleva tutkimus tasavertaisesta vanhemmuudesta, sekä pohtia sen konkreettista toteutumista perheiden arjessa. Mitä on tasavertainen vanhemmuus isien kertomana? Miten isät kokevat tasavertaisen vanhemmuuden näkyvän esimerkiksi asenteissa, työelämässä ja perhepolitiikassa? Onko tasavertaisella vanhemmuudella vaikutuksia isään itseensä, lapseen, tai vanhempien parisuhteeseen? Opinnäytetyön tavoitteisiin perustuen kokoavaksi tutkimuskysymyksiä nousi:

”Miten tasavertainen vanhemmuus näyttäytyy isien arjessa?”

Tutkimuskysymyksen kautta haettiin vastausta siihen, miten isät itse määrittelevät tasavertaisen vanhemmuuden ja kokevatko he sillä olevan merkitystä itselleen tai per-

heelleen.

6.2 ”Mitä kuuluu isä?” -kysely opinnäytetyön tutkimusaineistona

Opinnäytetyön tutkimusaineistona oli Mannerheimin Lastensuojeluliiton toteuttama avoin, kaikille alle 18-vuotiaiden lasten isille suunnattu ”Mitä kuuluu isä?” –kysely (Liite 1). Kyselyn avulla haluttiin saada tietoa suoraan isiltä: millainen toiminta kiinnostaa isiä, millä tavoin isät haluavat viettää aikaa lasten kanssa, miten isät on vanhempina otettu huomioon lasten neuvolassa, päiväkodissa, koulussa ja vapaa-ajalla. Kyselyssä kartoitettiin muun muassa isien omia ajatuksia isyydestä, omasta jaksamisestaan sekä siitä, minkälaista tukea isät mahdollisesti kaipaavat.

Aineiston käsittelyä varten haettiin tutkimuslupa MLL:n johtokunnalta. Avoimista kysymyksistä kerätyn vastausmateriaalin opinnäytetyötä varten toimitti MLL:n erityissuunnittelija Johanna Sourander. Kuten Hirsjärvi ym. (2010: 186) ovat todenneet, suurille projekteille voi olla eduksi, että jo tuotettua materiaalia hyödynnetään ja työstetään. ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn tutkimusraportti on julkinen ja löydettävissä verkkojulkaisuna.

6.2.1 Kyselyn toteutus

MLL toteutti ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn sähköisesti Digium Enterprise- tiedonkeruujärjestelmällä 22.9.-12.10.2008 välisenä aikana ja siihen vastasi yhteensä 936 isää. Kyselyyn vastanneet isät edustivat iän, koulutuksen, asuinalueen sekä perhetaustan mukaan varsin monipuolisesti suomalaisia isiä. Kyselylomakkeen suunnitteli Mannerheimin Lastensuojeluliiton lapsi- ja perhetoiminnan työryhmä ja kyselyn käytännön toteutuksesta, analysoinnista ja raportoinnista vastasi Sosiaalikehitys Oy:n tutkija Maija Säkjärvi. (Säkjärvi 2008: 2.)

”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn banneri oli MLL:n nettisivulla koko kyselyn ajan ja Tukea vanhemmille -sivuilla kyselyn viimeiset kaksi viikkoa. Useimmat MLL:n piirit pitivät banneria esillä omilla nettisivuillaan ja markkinoivat kyselyä myös alueellisesti omien kumppanuusverkostojensa kautta. Kyselyä toteuttavat järjestöt jakoivat tietoa kyselystä sähköpostin välityksellä useiden kymmenien kumppanuusverkostojen kautta. MLL:sta

kyselylinkki lähti kymmenien eri kumppanuusjärjestöjen välityksellä eteenpäin myös heidän verkostoilleen ympäri Suomen. MLL:sta lähti markkinointipyyntö myös Kirkko-hallituksen kumppaneille. Esimerkiksi Vanhemmat ja itsenäistyvä nuori -projektin testi-vanhemmille (508 kpl) lähteneeseen sähköpostikirjeeseen lisättiin mainosteksti kyse-lystä ja sen linkki. (Säkjäarvi 2008: 4.)

Sosiaali- ja terveysministeriön perhehankekumppani levitti tietoa perhehankeverkostol-le eri kuntiin. Lisäksi kyselyä levitettiin sähköisesti suoraan MLL:sta joidenkin suurten kaupunkien sosiaali- ja terveystoimen ja koulutoimen yhteistyöverkostojen kautta. Ensi- ja turvakotien liiton Miestenkeskuksesta markkinoitiin kyselyä liiton miestyön verkostol-le, johon kuuluu yli 30 toimipistettä ja heidän kauttaan eteenpäin omille verkostoille ympäri Suomea. Familjeparasollet puolestaan levitti tietoa ruotsinkielisiin verkostoihin. (Säkjäarvi 2008: 4.)

Kyselyä markkinoitiin useille suomalaisille yrityksille julkaistavaksi yritysten intranet-sivuilla. Ainakin MLL:n yhteistyökumppanit Piltti, Leaf ja Danone levittivät tietoa omalle henkilökunnalleen. Piltillä ja Danonella banneri oli myös ulkoisilla sivuilla. Lisäksi kyse-lystä oli maksettu banneri MTV3.fi:n Uutiset, urheilu ja sää -sivuilla koko kyselyn ajan (yhteensä 400 000 näyttöä). Kyselystä lähti tiedote maakuntalehtiin ja ainakin yhden piirin alueella kyselystä tiedotettiin maakuntaradiossa. (Säkjäarvi 2008: 4.)

6.2.2 Kyselyyn vastanneet isät

Koska kyselyyn vastanneiden isien määrä oli näin kattava, opinnäytetyöhön saatiin sen avulla laajasti esiin isien oma ääni ja kokemus siitä, miten isän rooli suomalaisessa yhteiskunnassa nähdään ja miten isät itse kokevat vanhemmuuden. Näitä nykyisien kokemuksia peilattiin yleiseen isyysdiskurssiin, sekä valtion perhepoliittisiin ratkaisuihin.

Taulukossa 1. näkyy, että suurin osa vastaajista oli iältään 26-45-vuotiaita. Alle 20-vuotiaita, nuoria isiä ei vastannut kyselyyn lainkaan ja eläkeikäisiä isiäkin oli vain muu-tama. Isoimmissa vastaajaryhmissä olevat miehet olivat aktiivisesti kiinni työelämässä ja heillä varmasti korostuivat perheen ja työelämän yhdistämiseen liittyvät mahdollisuu-det tai haasteet.

Taulukko 1. Vastaajien ikäjakauma (Säkjärvi 2008: 6. Mitä kuuluu isä? - tutkimusraportti).

Vastaajien ikäryhmä	Lkm	%
Alle 20 vuotta	0	0
20-25 vuotta	21	2
26-35 vuotta	390	42
36-45 vuotta	389	42
46-55 vuotta	118	13
56-65 vuotta	6	1
Yli 65 vuotta	4	0
<i>Yhteensä</i>	<i>928</i>	<i>100</i>

Taulukossa 2. näkyy, miten vastaajat olivat valtakunnallisesti jakautuneet. Vastauksia saatiin tasaisesti suhteessa alueellisiin väestömääriin.

Taulukko 2. Vastaajien asuinalue (Säkjärvi 2008: 7. Mitä kuuluu isä? - tutkimusraportti).

Asuinalue	Lkm	%
Uusimaa	315	34
Varsinais-Suomi	111	12
Häme	108	12
Keski-Suomi	71	8
Pohjanmaa	64	7
Pohjois-Pohjanmaa	60	7
Pohjois-Savo	42	5
Kymi	35	4
Satakunta	28	3
Lappi	23	3
Pohjois-Karjala	23	3
Etelä-Savo	21	2
Kainuu	19	2
<i>Yhteensä</i>	<i>920</i>	<i>100</i>

Isät saivat valita taulukossa 3. mainituista perhemuodoista sen, mikä parhaiten kuvasi vallitsevaa tilannetta. Mikäli lapsi asui esimerkiksi vuoroviikoin kummankin vanhemman luona, isä sai itse määritellä minkä vastausvaihtoehdoista koki parhaiten kuvaavan omaa tilannettaan. (Säkjärvi 2008: 8.)

Taulukko 3. Vastaajien perhemuoto (Säkjärvi 2008: 8. Mitä kuuluu isä? - tutkimusraportti).

Perhetilanne	Lkm	%
Asun yksin	23	2
Asun puolison kanssa	33	4
Asun ydinperheessä (puolison kanssa yhteisiä lapsia)	757	82
Asun uusperheessä (puoliso sekä omia / yhteisiä / puolison lapsia)	87	9
Asun lapsen / lasten kanssa	22	2
<i>Yhteensä</i>	<i>922</i>	<i>100</i>

Kyselyyn vastaaminen edellytti valmiutta käyttää sähköistä tiedonkeruukanavaa. Vastaajamäärän ollessa yli 900, saatiin varsin kattavaa tietoa suomalaisista isistä ja kyselyn tuloksia voidaan pitää kohtuullisen edustavana näytteenä isien näkemyksistä. (Säkjärvi 2008: 2.) Verkko- ja postikyselyissä suurin ongelma on yleensä vastauksien kato eli se, että vastauksia saadaan niukasti suhteessa lähetettyihin kyselyihin. (Hirsjärvi ym. 2010: 196). ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä isät hakeutuivat itse vastaamaan.

6.3 Kyselylomakkeiden analysointi

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisia eli laadullisia menetelmiä käyttäen. Kvalitatiivinen tutkimustapa tuki aineiston tulkintaa, koska sille on tyypillistä sellaisten metodien suosiminen, joilla kohderyhmän näkökulmat ja ääni tulevat esiin. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2010: 164.)

Opinnäytetyön tavoite ja tutkimuskysymys ohjasivat tutkimuksen metodologisia valintoja. Koska kyseessä oli valmiiksi kerätty aineisto, se pyrittiin kytkemään mahdollisimman hyvin opinnäytetyön tutkimusintresseihin (Hirsjärvi ym. 2010: 186). Valmiisiin aineistoihin liittyy usein erilaisia haasteita kuten se, että aineistoja pitää muokata, tai se, ettei tutkija voi itse päättää keräämänsä aineiston sisällöstä (Hirsjärvi ym. 2010: 189). Tässä aineistossa haastavuus liittyi nimenomaan siihen, miten löytää laajasta ja monipuolisesta aineistosta opinnäytetyön kannalta oleellinen.

Aineistona käytetyssä ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä oli sekä monivalinta- että avoimia kysymyksiä (Liite 1). Koska kysely oli laaja ja siinä kartoitettiin monenlaisia isyyteen liittyviä ajatuksia, kysymyksistä nostettiin tarkasteluun vain opinnäytetyön kannalta oleelliset kysymykset eli ne, joiden uskottiin antavan vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymykseen. On opinnäytetyöntekijän omaa tulkintaa, mitkä ”Mitä kuuluu isä?” – kyselylomakkeen kysymyksistä koettiin opinnäytetyön kannalta oleellisiksi. Muun muassa isien ryhmätoimintaan ja sen kehittämiseen liittyvät kysymykset rajattiin pois tarkastelusta.

Aineiston analysoinnissa keskityttiin kyselylomakkeen seuraaviin avoimiin kysymyksiin:

- Miten sinut on pääasiassa otettu ISÄNÄ huomioon seuraavissa paikoissa? (Lastenneuvola/päiväkoti/koulu/harrastukset/leikkipuistot/perhekerhot/ tms.)
- Miten vanhemmuus on mielestäsi vaikuttanut parisuhteeseen (esim. perheen sisäiseen työnjakoon, puolisoiden läheisyyteen)?
- Mitkä asiat isyydessä ovat sinua eniten pohdituttaneet?
- Mitkä tekijät erityisesti vaikuttavat jaksamiseen?
- Miten työnantajasi tukee työn ja perhe-elämän yhteensovittamista? Jotenkin muuten, miten?
- Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?

Opinnäytetyön lopulliseen tarkasteluun valittu vastausaineisto järjestettiin laadullisella sisällönanalyysimenetelmällä tiiviiseen ja selkeään muotoon, kadottamatta kuitenkaan sen sisältämää informaatiota. Aineisto luettiin ensin useaan kertaan läpi ja pelkistettiin erottamalla siitä tutkimuskysymykseen vastaava kerronta. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 110.) Sellaisena pidettiin tasavertaiseen vanhemmuuteen, perheen vastuunjakoon ja isyyteen sitoutumiseen viittaavaa kerrontaa. Pelkistetyt vastaukset värikoodattiin ylivivaustuseilla. Analyysiyksikkönä käytettiin tutkimuskysymykseen liittyviä ilmaisuja, kuten ”*tasavertaisuus/tasapuolisuus*”, ”*jakaminen*”, ”*työnjako*”, sekä kotitöistä tai lapsen hoidosta puhuttaessa ”*yhtä paljon*”. Nämä ilmaisut/sanat nousivat aineistosta esiin usein mainittuina.

Ylä- ja alaluokkien luominen tuntui tutkimuskysymystä ajatellen tarpeettomalta, joten alkuperäisilmaisut pelkistettiin ja yhdistettiin samaa tarkoittaviin luokkiin. Taulukossa 4.

on esimerkki aineiston pelkistämisestä eli redusoinnista. Esimerkki koskee kyselylomakkeen kysymystä: ”Miten vanhemmuus on mielestäsi vaikuttanut parisuhteeseen (esim. perheen sisäiseen työnjakoon, puolisoiden läheisyyteen)?” Alkuperäisilmaisusta jätettiin pois opinnäytetyölle epäoleellinen kerronta ja se pelkistettiin yhteen lauseeseen.

Taulukko 4. Esimerkki aineiston pelkistämisestä.

ALKUPERÄISILMAUS	PELKISTETTY ILMAUS
”Työtä on tullut jonkin verran lisää jaettavaksi ja jako täytyy suunnitella aiempaan verrattuna.”	Työtä tullut lisää jaettavaksi.
”Puoliso on ollut monta vuotta kotona. Joten kotityöt kaatunut hänen päälleen. Itse tein enemmän kotitöitä ennen lapsia.”	Kotityöt tekee kotona oleva puoliso.
”Ei juurikaan ole muuttanut työnjakoa. Lasten kasvu on yhteinen ilon/huolen aihe.”	Työnjaossa ei ole tapahtunut muutosta.

Seuraavaksi pelkistetyt ilmaukset (Taulukko 5) teemoiteltiin omiin, samoja sisältöjä yhdistäviin luokkiinsa. Teemoja, eli keskeisiä aiheita, muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti esimerkiksi etsimällä tekstimassasta sen eri vastauksia yhdistäviä (tai erotavia) seikkoja. Kun aineisto järjestellään teemojen mukaan, kunkin teeman alle kootaan esimerkiksi ne sitaatit, joissa puhutaan kyseessä olevasta teemasta. (Saaranen-Kauppanen & Puusniekka 2006.) Teemoittelemalla aineisto, saatiin käsitys siitä mistä isät puhuvat tai jättävät puhumatta.

Taulukko 5. Esimerkki aineiston ryhmittelystä.

PELKISTETTY ILMAUS	YHDISTÄVÄ LUOKKA
<ul style="list-style-type: none"> - Työtä tullut lisää jaettavaksi. - Enemmän kotitöitä kuin ennen. - Vaimo luistaa tehtävistä, kaataen työt lapsille ja minulle. - Ennen lapsia teimme kotitöitä vaimon kanssa yhtä paljon. Nyt suurimman osan teen minä. 	Vanhemmuus on lisännyt isän osallistumista kotona.
<ul style="list-style-type: none"> - Kotityöt tekee kotona oleva puoliso. - Työnjako kallistunut enemmän äidille äitiysloman vuoksi. - Vaimoin ollessa hoitovapaalla, taloudenhoito on pääasiassa hänen vastuullaan. - Äiti on ollut enemmän lasten kanssa kotona ja itse olen ollut enimmäkseen töissä. 	Vanhemmuus on vähentänyt isän osallistumista kotona.
<ul style="list-style-type: none"> - Työnjaossa ei ole tapahtunut muutosta. - Tasa-arvo ja kotityöt olivat kunnossa jo aiemminkin. - Työnjakoon ei ole tullut muutoksia koska olemme aina jakaneet työt. - Ei juuri vaikuttanut. 	Työnjako on pysynyt samana kuin ennen lapsia.
<ul style="list-style-type: none"> - Töiden jako mennyt ehkä enempi miesten työt vs. naisten työt. - Työnjako on perinteisempi kuin ennen. - Työt jakautuu enemmän tai vähemmän "miesten ja naisten" töihin. - Äiti hoitaa enemmän lasten asioita ja mies talon asioita. 	Vanhemmuus on sukupuolistanut kotitöiden jakoa.
<ul style="list-style-type: none"> - Tasapuolistanut työnjakoa. - Työnjako on muuttunut tasapuolisempaan suuntaan. - Teemme kotitöitä tasapuolisemmin. 	Vanhemmuus on tasapuolistanut työnjakoa.

Aineiston analysointiesimerkin kohdalla isien vastauksista oli löydettävissä viidenlaista erityyppistä kerrontaa siitä, miten vanhemmuus on vaikuttanut perheen kotitöiden jakamiseen.

7 Tulokset

Opinnäytetyön keskeisenä tutkimuskysymyksenä oli ”*Miten tasavertainen vanhemmuus näyttäytyy isien arjessa?*” MLL:n ”Mitä kuuluu isä?” -kyselystä (Liite 1) nostettujen vastausten kautta isät vastasivat tutkimuskysymykseen kuvaamalla kokemuksiaan siitä, miten tasavertainen vanhemmuus näyttäytyy kotona, työelämässä, kohdatessa muita vanhempia, sekä perhepalveluissa kuten neuvolassa ja koulussa. Isät kuvasivat kohtaamiaan asenteita ja haasteita, sekä pohtivat omia ja muiden odotuksia isyydestä ja vanhemmuuden jakamisesta.

7.1 Tasavertainen arjen jakaminen vaikuttaa isien jaksamiseen

Kyselyssä 66% isistä koki jaksavansa melko hyvin ja 28% erittäin hyvin. Yleisesti voidaan siis sanoa, että kyselyyn vastanneet isät kokivat voivansa suhteellisen hyvin. (Säkjäarvi 2008: 28.) Isiltä kysyttiin, ”*Mitkä asiat erityisesti vaikuttavat omaan jaksamiseen?*”. Useat isät toivat vastauksissaan esiin rutiinit ja arjen tasapuolisen jakamisen tärkeänä omaan jaksamiseen vaikuttavana tekijänä:

”Puolison ja itseni väliset suhteet ovat kunnossa ja arki jaetaan tasapuolisesti”.

”Toimiva työnjako puolisoni kanssa. Keskusteleva tapa hoitaa ongelmallanteita puolison kanssa.”

”Molemmat hoitavat lasta, jolloin omaa aikaa on myös tarpeeksi”

Yhtenä jaksamiseen vaikuttavana tekijänä muutama isä kertoi myös sen, että saa itse määrittellä miten isyyttään toteuttaa:

”Lapsen iloisuus ja se, että osoittaa, kuinka paljon tykkää, oma rakkaus lapseen. Myös se, että saan hoitaa omalla tavallani (vaimo ei määrää miten).”

”saan toteuttaa vanhemmuuttani omalla tavallani”

Isät kokivat, että jos arjen pyöryty jakautuu tasapuolisesti siten, että sekä äidille että isälle jää omaa aikaa esimerkiksi liikuntaharrastuksiin, se vähentää väsymyksen tunnetta. Työpaineet ja parisuhteen ongelmat aiheuttivat puolestaan eniten väsymystä.

7.2 Parisuhde muuttunut arjen pyörittämisen tiimityöksi

Vanhemmuuden parisuhdevaikutuksia kartoitettiin ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn (Liite 1) kysymyksellä ”Miten vanhemmuus on mielestäsi vaikuttanut parisuhteeseen (esim. perheen sisäiseen työnjakoon, puolisoiden läheisyyteen)?”. Koska opinnäytetyössä ei tutkittu vanhemmuuden vaikutuksia parisuhteeseen yleisesti, nostettiin vastauksista esiin ne, joissa esiintyi kerrontaa perheen sisäisestä vastuunjakamisesta lasten- ja kodin hoidossa. Säkjärven (2008: 17) tutkimusraportissa todetaan vanhemmuuden sisänsä vaikuttavan parisuhteeseen. Vaikutukset parisuhteeseen ovat olleet joko vahvistavia tai heikentäviä.

Tässä parisuhteeseen liittyvässä kysymyksessä opinnäytetyön tutkimuskysymykseen liittyviksi vastauksiksi tulkittiin 245 vastausta 688:sta (noin 36%). Kyselyssä juuri parisuhdevaikutuksiin liittyen tuli runsaimmin vastauksia ja suurin osa isistä halusi kommentoida aihetta. Isät kuvasivat yhteisen ajan puutetta ja läheisyyden vähenemistä suurimpina parisuhteen haasteina. Joissain tapauksissa isät kertoivat läheisyyden vähentyneen siitä huolimatta, että kotitöitä ja lastenhoitoa on pyritty jakamaan tasaisesti:

”Kotitöitä on niin paljon, että ne on pakko jakaa tullakseen tehdyksi. Arjen pyörittäminen vie molemmilta kaiken ajan, ja parisuhteesta on tullut tiimityötä, jolla arki hoidetaan.”

”Vaimo ei välttämättä huomaa omaa läsnäoloni määrää lasten kanssa, vaan huomio kiinnittyy erilaisiin suorittamisiin kuten esim siivoamisiin, astioiden pesuun yms...”

Useat isät kertoivat kuitenkin perheen tasapuolisen työnjaon vaikuttaneen parisuhteeseen positiivisesti:

”Tasa-arvoistanut sitä melkoisesti. Puolisot luottavat toisiinsa ja puhaltavat yhteen hiileen.”

”Silloin kun vastuu lapsista on jakaantunut tasaisesti puolisoitten kesken vanhemmuus lähentää. Tietty parisuhteen hoitamiseen ja ylipäänsä pitempiaikaiseen kaksinolemiseen ei jää aikaa jolloin parisuhde kehittyy tavallaan lasten kautta.”

”Töiden jakaminen oli tapana jo ennen lasten syntymää. Molemmat eivät tee välttämättä kaikkea, mutta tunne siitä, että molemmat tekevät (tai yrittävät tehdä) oman osuutensa vaikuttaa positiivisesti parisuhteeseen. Jos kaikki kotityöt ja lasten hoitaminen jää toisen tehtäväksi, aiheuttaa se ris-

tiriitoja. Yhdessä tekeminen ja lasten hoitaminen lähentää puolisoita. Kun molemmille jää aikaa myös omille harrastuksille, niin jaksamattomuuden tunne vähenee.”

”Vaimoni arsvostaa minua enemmän, koska olen hyvä isä.”

Muutama isä (29) oli sitä mieltä, ettei vanhemmuus ollut vaikuttanut parisuhteeseen tai työnjakoon kotona. Kotityöt on ehkä aiemminkin jaettu tasan, tai molemmilla on ollut omat ”reviirinsä” hoidettavana. Joissakin perheissä ns. perinteinen työnjako oli selkiytynyt entisestään, mikä koettiin perheessä luonnollisena, koska äiti oli kotona lapsen kanssa.

7.3 Työnantajan joustavuus ja perhe-elämän ymmärrys keskeinen tuki isille

Työnantajan tarjoamasta tuesta kysyttiin monivalintakysymyksellä *”Miten työnantajasi tukee työn ja perhe-elämän yhteensovittamista?”*. Lisäksi isillä oli mahdollisuus vastata kysymykseen omin sanoin. Työnantajan tukea kuvatessa korostui joustavuus työajoissa sekä ymmärrys erilaisissa perhetilanteissa, esimerkiksi lapsen sairastaessa. Muutama kyselyyn vastanneista isistä ilmoitti olevansa hoitovapaalla. Vastajissa oli useampia yksityisyrittäjiä, jotka kertoivat järjestelvänsä työaikansa itse siten, että aikaa jää myös perheelle. Isät kuvasivat työelämän tukea tai sen puutetta muun muassa seuraavasti:

”Sain palkankorotuksen.”

”Ylipäättänsä ymmärretään että perhe on tärkeä asia.”

”Jousto on oman työn organisointia, ei sen vähentämistä.”

Isät tuntuivat olevan kiitollisia työnantajalle, jos tämä suhtautui suopeasti isille lain mukaan kuuluvien perhevapaiden pitämiseen:

”Suhtautui suopeasti hoitovapaaseen ja sen jatkamiseen (yhteensä 3kk).”

”Vietin isäkuukauden ja sain pitää työni...”

Viidennes isistä nosti esiin myös etätömahdollisuuden merkityksen perheen arjen hel-

pottamisessa. Yhtäläilla viidennes isistä koki työnantajan hoitaneen ainoastaan lakisääteiset velvoitteet. Palkallista isyysevapaata oli saanut vajaa viidennes isistä ja lyhennettyä työaika oli hyödyntänyt seitsemän prosenttia isistä. Muutamat työnantajat tarjosivat myös maksutonta lastenhoitopalvelua lasten sairastaessa. Ylipäätään isät pitivät tärkeänä sitä, että työnantaja ymmärtää perheeseen liittyvät haasteet ja kunnioittaa lapsiperheitä. (Säkjärvi 2008: 34.)

7.4 Asenteet pohdituttavat sitoutuneita isiä

Isiä pyydettiin kertomaan *"Mitkä asiat isyydessä ovat sinua eniten pohdituttaneet?"* Pohdituttavat asiat liittyivät eniten siihen, ovatko vastaajat hyviä isiä ja roolimalleja miehinä, osaavatko he kasvattaa "kunnollisia" ja reippaita lapsia, sekä siihen, minkälaisen vastuun (kasvatus, taloudellinen) lapsi tuo perheeseen. Myös lapsiperhepalvelujen työntekijöiden sekä muiden perheellisten (lähinnä naisten) asenteet tuottivat kummastusta:

*"Meni hetken aikaa löytää paikkansa isänä eikä enää yrittänyt toimia alun epävarmuudessa kuten äiti jolle lapsi tuntui tutummalta. Kyllä toimivan perheen(ainakin meillä) perusteet ovat omat kohtuullisen selkeät, tasaver-
taiset roolit ja tehtävät."*

"Ehkäpä suurin ihmetyksen aihe on ollut Isän asettaminen "kakkoshuoltajaksi" suurimmaksi osaksi virallisissa tahoissa. Isää ei arvosteta vastuullisena vanhempana."

"Mikseivät nimenomaan toisten lasten äidit osaa suhtautua paikalla olevaan isään "vanhempana"?"

"Olisi erittäin tärkeää, että neuvoloissa ym. jo ennen lapsen syntymää kerrottaisiin, että isäkin voi hoitaa pikkuvauvaa. Tällöin työ tasapuolistuisi vanhempien kesken eikä äiti pelkästään joutuisi rankan taakan alle. Itse "pääsin mukaan" lapsen hoitoon vasta kun jäin kotiin lapsemme ollessa hieman yli vuoden ikäinen. Jäin noin vuodeksi kotiin, jona aikana todella tajusin, miten rankkaa hommaa lapsen hoitaminen voi olla. Tämä tasapuolisti ja paransi parisuhdettammekin erittäin paljon. Eli olisi tärkeää että isiä kannustettaisiin hoitamaan lapsia jo kun he ovat alle vuoden ikäisiä. Ei näitä asioita tajua ennenkuin niissä on itse ollut "lirissä"."

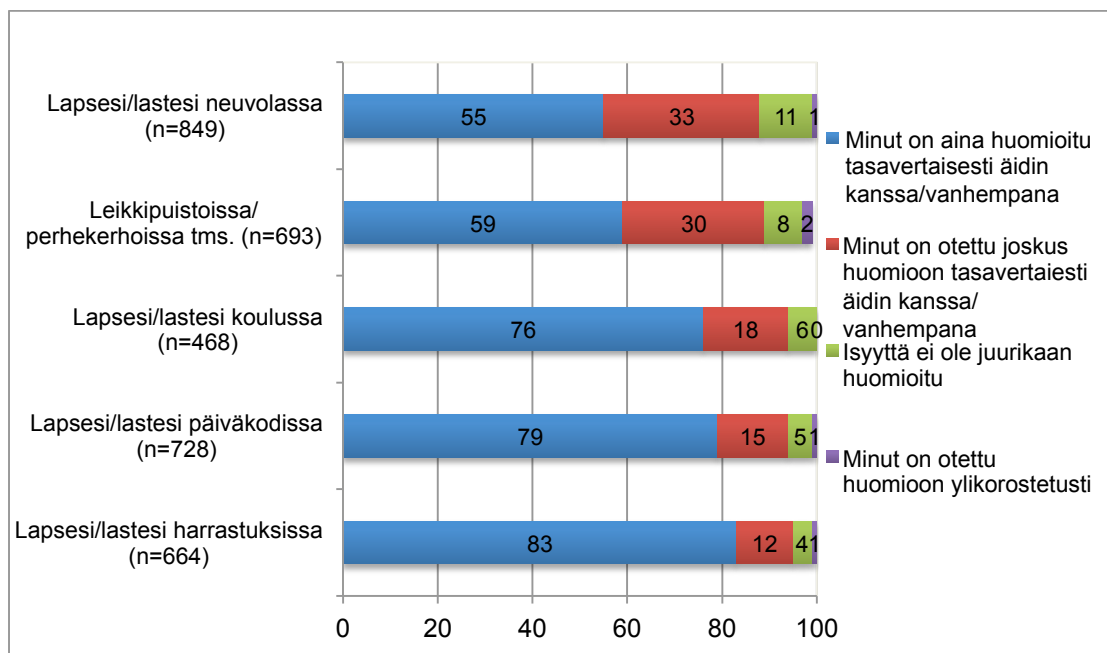
Isät kokivat, ettei heihin luoteta lastenhoidossa samalla tavalla kuin äiteihin. Isillä oli tunne siitä, että äitien tai perhepalvelutyöntekijöiden täytyy varmistella heidän tekemisiään. Myös äitien itsensä ottama vahva rooli perheen "johtajana" mietitytti isiä. Äidin ja

vauvan väliin meneminen koettiin tunkeilevana. Isät kokivat äitien odotusten olevan välillä ristiriitaisia ja niihin vastaamisen olevan haastavaa. Osa isistä koki, että äidit odottavat isän osallistuvan tasavertaisesti lapsen hoivaamiseen, olevan intohimoisia ja romanttisia rakastajia, hoitavan kotona vähintään ”miesten työt” ja lisäksi huolehtivan perheen elatuksesta käymällä ansiotyössä.

7.5 Isien tasavertainen huomioiminen eri perhepalveluissa

”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä (Liite 1) isiltä kysyttiin heidän kokemuksistaan erilaisissa lapsiperhepalveluissa. Isät saivat valita neljästä vaihtoehdosta sen, joka kuvasi heistä parhaiten isien kohtaamista lapsiin liittyvissä palveluissa. Lisäksi isät saivat halutesaan kertoa vapaasti kokemuksistaan kommenttikentässä. Kaikki eivät vastanneet kyselyn jokaiseen kohtaan, koska heillä ei välttämättä vielä ollut kokemusta kyseisestä palvelusta. Esimerkiksi leikki-ikäisen lapsen isä ei vastannut kouluun liittyviin kysymyksiin. Kaaviossa 2. näkyy isien yleiskokemus tasavertaisuuden huomioimisesta eri lapsiperhepalveluissa.

Kaavio 2. Miten sinut on pääasiassa otettu ISÄNÄ huomioon seuraavissa paikoissa? (Säkäjärvä 2008: 12)

7.5.1 Neuvoloissa isät edelleen statisteina

Kysyttäessä kohtaamisesta neuvolassa, isät kertoivat kokemuksistaan selvästi runsas-
sanaisemmin kuin kysyttäessä muista palveluista. Tämä saattoi johtua siitä, että kaikis-
ta kyselyssä kartoitetuista palveluista isät kokivat tulevansa eniten syrjäytetyiksi juuri
neuvolassa. Tämä tuli vastauksista selkeästi esiin. Vain 55% vastaajista tunsivat tulleensa
kohdelluksi tasavertaisesti äidin kanssa (Säkäjärvi 2008: 12). Isien kertomien kokemus-
ten mukaan, vaikka isä olisi ollut neuvolassa paikalla, terveydenhoitaja on silti saatta-
nut suunnata puheensa vain äidille ja automaattinen oletus on ollut, että perheen äiti on
vastuussa lapsen/lasten asioista. Isät kertoivat tunteneensa itsensä ulkopuolisiksi ja
jopa häiritseviksi tekijöiksi.

Neuvoloissa isän osuutta äidin jaksamisen tukena korostettiin, mutta noin puolet vas-
taajista (51%) koki, ettei isän omasta voinnista keskusteltu tai kysely lainkaan. (Säkä-
järvi 2008: 15). Kahdeksan isää kertoi, ettei ole ollut mukana neuvolakäynneillä lain-
kaan tai hyvin vähän. Syyksi osallistumattomuuteen he kertoivat työaikansa. Yksi isä
vastasi ettei lapsi ole vielä syntynyt. Vastauksesta ei ilmennyt, ymmärsikö kyseinen isä
kysymyksen liittyvän pelkästään lastenneuvolaan.

Kyselyn perusteella voidaan päätellä, että neuvola koetaan edelleen vahvasti äidin
paikkana. Isät kuvasivat avoimissa vastauksissa enemmän huomiotta jättämistä, kuin
huomioon ottamista. Isät kertoivat kohdanneensa erilaisia epäluuloja esimerkiksi sitä
kohtaan, etteivät osaa hoitaa lasta tai ymmärrä miltä äidistä tuntuu, tai että ovat muka-
na pelkästään siksi, että haluavat kontrolloida äitiä. Isät kuvasivat rooliaan neuvolakäy-
neillä muun muassa näin:

*”Ilman omaa aktiivisuutta olisin pelkkä hiljaa istuva hahmo neuvolatäidin
keskustellessa kliinisesti vain pituus ym. käyristä äidin kanssa. Valvonta-
velvollisuus tuli hoidettua, mutta vanhempia ei juuri kohdattu.”*

*”Kerran olin kahdestaan lapsen kanssa neuvolassa ja toivottiin että jos se
äiti tulisi seuraavalla kerralla.”*

*”Korupuheissa sanotaan että olisi mukavaa jos Isä olisi mukana, mutta
sitten kun on mukana niin tuntuu että kaikista asioista ei puhuta. Ainakin
minusta on tuntunut sitä että hoitajalla on ollut luulo että olen tullut ”tark-
kailemaan” mitä vaimo sanoo.”*

*”Neuvolassa kysyttyä: eikö Äiti ole paikalla?? Enempää ei sitten juuri pu-
huttukaan!!!”*

“Neuvolassa ei koskaan kysytä: ”miten isä jaksaa?”

“Minua on pidetty tyhmänä.”

Toisilla isistä oli kuitenkin myös positiivisia neuvolakokemuksia:

“Terveystenhoitaja on huomionut erinomaisesti minut toisena vanhempana. Kaikista ei voi sanoa samaa ja raskaus aikana monet keskittyvät ainoastaan äitiin.”

Isistä kaksi kertoi hoitaneensa yksin kaikki lapsen neuvolakäynnit.

7.5.2 Päiväkodeissa ymmärretään perheen arkea

Päiväkodeissa isät kokivat tulevansa kohdatuksi jo selkeästi tasavertaisemmin. 79% vastanneista isistä koki tulevansa aina kohdelluksi tasavertaisena vanhempana äidin kanssa (Säkjäarvi 2008: 12). Päiväkoti nähtiin paikkana, joka ei ole selkeästi kummankaan vanhemman ”omaa reviiriä”. Päiväkodissa kohtaamista kommentoitiin avoimeen osioon melko niukasti (kommentteja yhteensä 14). Pääosin kerrottiin, ettei isien huomiointi eroa merkittävästi äitien huomioimisesta:

”Päiväkodin henkilökunta on lähinnä arkipäivää, joten käsittävät paremmin isän(kin) roolin.”

Vain muutamassa yksittäisessä vastauksessa vanhempien huomioimisen eroista kerrottiin tarkemmin:

”Äidille kerrotaan tarkemmin kuluneen päivän tapahtumista.”

”Ainoastaan yksi hoitaja pitää mua isänä, muut ajattelee lähinnä että oon vaan siementänyt lapseni. Vaikka vien pojat joka päivä päiväkotiin. Kummallista.”

Päiväkodeissa vanhempien ja henkilökunnan välinen kohtaaminen tapahtuu päivittäisissä lapsen vienti- ja hakutilanteissa. Muut kohtaukset tapahtuvat harvakseltaan, esimerkiksi vanhempainilloissa ja erilaisissa juhlatilanteissa.

7.5.3 Koulun yhteyshenkilönä useimmiten äiti

Koulussa isät tunsivat kyselyn perusteella tulevansa huomioiduksi tasavertaisesti äidin kanssa melko hyvin (76%). Avoimia vastauksia liittyen isien kohtaamiseen koulussa oli vain 11. Tämä johtui osin siitä, että osalla isistä ei ollut vielä kouluikäisiä lapsia. Yksittäiset avoimet vastaukset liittyivät suurimmaksi osaksi siihen, miten koulusta ollaan yhteydessä kotiin lasta koskevista asioista, esimerkiksi lapsen sairastuessa.

”Alkuun otti ihan sydämestä se, että äiti on AINA ensisijainen kontakti oli asia sitten lapsen sairastuminen kesken koulupäivän tai muu asia.”

”Opettaja yleensä puhuu äidille.”

”Naisopettaja meni hämilleen kun saavuin vanhempainvartiin, ”koska ei täällä yleensä isiä käy.”

Näiden vähäisten vastausten perusteella herää ajatus siitä, että koulumaailmassa ehkä ajatellaan äidin irtautuvan helpommin työpaikalta, jos lapsi esimerkiksi sairastuu kesken koulupäivän. Äitiä myös saatetaan automaattisesti pitää perheen organisoijana ja siksi ensisijaisesti juuri äiti tarvitsee kaiken ajankohtaisen lasta koskevan tiedon.

7.5.4 Harrastustoiminta ei erittele isiä ja äitejä

Harrastuksista kysyttäessä 83% isistä ei ollut huomannut eroa isän ja äidin kohtaamisessa (Säkjärvi 2008: 12). Kyselyssä ei eritelty tarkemmin harrastuksen laatua tai sitä, onko vanhempi mukana harrastamassa, vai onko kyseessä vain lapsen kuljettaminen harrastukseen. Avoimia vastauksia tuli 12 ja niistä muutamassa näkyi isän sukupuolta korostavia asenteita:

”Vaikka vien tyttöä ns. tyttömäisiin harrastuksiin on kohtelu aina ollut hyvää.”

”Mitä fyysisempi harraste, sitä enemmän puoleeni käännytään.”

Vähäisistä avoimista vastauksista ei voinut tehdä päätelmiä siitä, odotetaanko isän osallistuvan tietynlaisiin harrastuksiin tai kannustavan tietynlaista harrastamista.

7.5.5 Leikkipuistoissa ja perhekerhoissa isän sukupuoli korostuu

Kyselyn perusteella isät tunsivat itsensä leikkipuistoissa ja perhekerhoissa lähes yhtä ulkopuoliseksi kuin neuvoloissa. Vastanneista vain 59% koki tulleensa aina kohdelluksi yhtäläisesti äidin kanssa ja 30% vastanneista kertoi kokeneensa tasavertaisuutta joskus (Säkjärvi 2008: 12). Osa isistä kuvasi kohdanneensa hämmästelyä ja saaneensa erityishuomiota ollessaan lapsen kanssa leikkipuistossa tai esimerkiksi perhekerhossa. Osa isistä kertoi saaneensa osakseen ihailua muiden lasten äideiltä tai isän paikallaoloa oli päinvastoin pidetty omituisena.

”Leikkipuistossa on hyvä meininki, sekä äitejä että isiä.” Perhekerhossa en käynyt, se oli lähinnä vaimoni ”äitiyslomaharrastus” lapsen ollessa vauva.”

”Perhekerhoissa saan miehenä jopa erityishuomiota.”

”Leikkipuistot ja perhekerhot ovat yleensä hyvin naisvaltaisia ja miesten on hyvin vaikea päästä mukaan erittäin sisäänpäin lämpiävään ja paikoitellen jopa vihamielisesti suhtautuvan tuntuiseen naisseuraan.”

”Miehenä minulta kysytään, kuinka minä pärjään (kun olen hoitovapaalla). Naiselta kysyttäisiin mitä kuuluu.”

”Äidit välttelevät leikkivää ja keskustelevaa miestä puistossa (jokin turvattomuus heijastuu).”

Säännöllinen perhekerhoissa ja leikkipuistoissa käyminen yhdessä lapsen kanssa ajoittuu aikaan, jolloin lapset ovat yleisimmin alle 3-vuotiaita tai muuten edelleen kotihoivossa. Osallistuakseen tähän, isän on joko oltava perhevapaalla, tai työaikojen oltava sellaiset, että se mahdollistaa arkipäivän yhdessäolon.

7.6 Eroisien oheneva vanhemmuus

Vaikka opinnäytetyössä keskityttiin ydinperhemallin isyyteen, kyselyaineistosta nousi eroisien ääni niin selkeästi esiin, ettei sitä voitu täysin sivuuttaa. Kyselyn vastaajista 2% isistä asui ainoana aikuisena lapsen/lasten kanssa ja samat 2% asui kokonaan yksin (Säkjärvi 2008: 8).

Isyyteen sitoutuminen ja pyrkimys tasavertaiseen vanhemmuuteen vanhempien vielä asuessa yhdessä, ei välttämättä ole ollut tae perheonnesta, kuten eräs isä kertoi:

"kun jäin hoitovapaalle niin perhe hajosi! et semmosta."

Taulukossa 3. on kuvattu eronneiden isien tapaamiskäytäntöjä lastensa kanssa. Melkein puolet isistä kertoi tapaavansa lapsiaan päivittäin.

Taulukko 3. Etäisien tapaamistiheys lastensa kanssa (Säkjärvi 2008: 10).

Tapaamistiheys	Lkm	%
Päivittäin	79	47
2-3 krt viikossa	22	13
Kerran viikossa	17	10
Kaksi kertaa kuukaudessa	15	9
Kerran kuukaudessa	8	5
Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	11	7
Lapsi asuu puoliksi kanssani, puoliksi äidillään	15	9
Yhteensä	167	100

Lapsistaan erossa asuvat isät halusivat tuoda esiin huolensa siitä, miten pystyvät toteuttamaan isyyttään ja säilyttämään läheisen suhteensa lapsen eron jälkeen. Isistä tuntui, että heidän on todistettava kykyjään ja motivaatiotaan olla lapsen kanssa. Esimerkiksi päiväkodeissa ja kouluissa tiedotteet (mm. retkistä) jaetaan vanhemmille välillä yhdellä paperilapulla, eikä tieto kulje tasapuolisesti kahteen kotiin.

"Kuinka yhdistää yhteishuoltajuus niin etä tieto liikkuu kummallekin osapuolelle luotettavasti."

"Alkuaikoina hyvin, eron jälkeen ei ollenkaan." (Miten huomioitu neuvolassa.)

Kaukana lapsistaan asuvat isät kertoivat jäävänsä lasta koskevissa päätöksissä ulkopuolelle ja saavansa kuulla vasta jo päätetyt asiat:

"Erotilanteessa isällä ei ole mitään sanomista kun äiti haluaa lapset itselleen. Toinen asia kun äiti muuttaa toiselle paikkakunnalle niin isä ei oteta millään tavalla huomioon."

"Avun saaminen ja tuki on ollut työn ja tuskan takana. Sosiaalivirasto ja perheneuvola ovat täynnä naisia ja välillä tuntuu/tuntui siltä, että isän sa-

nomisia ei oteta tarpeeksi vakavasti. Nyt olen joutunut käytännössä pakon edessä luovuttamaan lapseni äidille, toiselle puolen Suomea. Tulee semmoinen olo, että olen epäonnistunut miehenä ja isänä.”

”ydinperheen rikkouduttua lapsen oikeuksista säilyttää läheiset suhteet myös isään. Avioliitossa isyyttä tuodaan tasapuolisena vanhemmuutena ja isät (itse)osallistuvat yhtä lailla kodin arjen pyörittämiseen. Avioeron jälkeen isällä ei paljoa painoarvoa sitten olekaan. Isyys ei ole enään rjen jakamisen osalta ollenkaan itsestänselvyys!”

Isät kokivat selkeästi olevansa äitien kanssa eriarvoisessa asemassa lasten asumisesta ja tapaamisista sovittaessa. Vaikka vanhemmuus olisi toteutunut tasapuolisesti yhdessä asuessa, eron jälkeen isien vanhemmuuden koettiin ohenevan. Isyys ei ole enää ole ollut samanlainen itsestänselvyys kuin yhdessä asuessa.

8 Johtopäätökset

Johtopäätökset -lukuun on koottu opinnäytetyön keskeisimmät tulokset. MLL:n ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn (Liite 1) ja aiemman tutkimuksen valossa tulokset on jaettu kolmeen isompaan teemaan jotka ovat perhe, asenteet ja työelämä.

8.1 Tasavertaisesta vanhemmuudesta hyötyä koko perheelle

”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä tasavertainen vanhemmuus näyttäytyi isien puheessa vahvasti kotitöiden jakamiseen liittyvänä asiana. Isät kuvasivat eniten kodinhoidollisten tehtävien kuten pyykinhuollon, tiskaamisen ja siivoamisen jakamista tasapuolisesti äidin kanssa. Ajateltaessa tasavertaista vanhemmuutta laajemmin, lasten kasvatusta ja lasten kanssa vietetty aika esiintyi isien kuvauksissa hieman vähemmän. Myös Lainialan (2010) tutkimuksessa näkyi vahvasti asennemuutos sukupuoliroolien tasa-arvoistumista kohtaan, mutta lastenhoidossa miesten tasa-arvoista roolia ei nähty välttämättömänä. Vain noin kolmasosa miehistä ja naisista koki, että miehen pitäisi olla kotona yhtä pitkään hoitamassa lapsia kuin äidin. (Lainiala 2010: 45.)

Isät kuvasivat kotitöiden lisääntyneen lasten myötä ja olevan siksi kohtuullista jakaa ne puolison kanssa. Monet isät kuvasivat arjen tasapuolista jakamista koko perheen jaksamisen ja pikkulapsiperheen arjesta selviytymisen edellytyksenä. Vanhemmuuden jakamisen lisäksi isien jaksamiseen vaikuttaa tutkimusten mukaan eniten parisuhteen toimivuus (Huttunen 2010b). Pyrkimys puolisoitten väliseen tasa-arvoon välittyi usean isän kuvauksesta. ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn tulokset olivat muuten samansuuntaisia kansainvälisen, Cambridgen yliopistossa tehdyn tasa-arvotutkimuksen kanssa, mutta Cambridgen tutkimuksessa miesten osallistumisella kotitöihin ei näyttänyt olevan merkittävää vaikutusta naisten onnellisuuteen. Tutkijat arvelivat tämän johtuvan siitä, että naiset ovat tottuneet hoitamaan kaikki kotityöt. (Ovaskainen 2012.)

”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä kuvattiin jonkin verran myös sukupuoleen sidottua, niin sanotusti perinteistä tapaa jakaa kotityöt. Osa isistä koki, että äidin ollessa lapsen kanssa kotona, kuuluvat kotityöt automaattisesti äidille. He kertoivat työnjaon eriytyneen ehkä aiempaa selkeämmin naisten ja miesten töihin perheellistymisen myötä.

Sekä aiemmat tutkimukset (mm. Halme 2009, Eerola 2009) että ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn tulokset viittaavat vahvasti siihen, että tasavertaisella vanhemmuudella on positiivisia vaikutuksia parisuhteeseen ja vastaavasti toimivalla parisuhteella on vaikutuksia isän sitoutumisella lapseen. Isille on tärkeää, että äidit antavat heidän toteuttaa omaa vanhemmuuttaan itselle luonnollisella tavalla, ilman vertailua äidin toimintaan. Eräs isä kertoi kokevansa, että puoliso arvostaa häntä enemmän kun hän panostaa lapseen ja perheeseen. Isät kokivat, että lasten kasvatukseen sekä arkeen liittyvien haasteiden ja ilojen jakaminen lähensi puolisoita.

Useassa tutkimuksessa (mm. Säkjärvi 2008 & Paajanen 2006) on käynyt ilmi, että isät ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä lasten kanssa viettämänsä ajan määrään. ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyyn vastanneista vain 12% koki viettävänsä lastensa kanssa liian vähän aikaa (Säkjärvi 2008: 37). Tulokset ovat ristiriitaisia, sillä samaan aikaan koetaan, ettei aika riitä kodin ja työn välillä jaettavaksi (mm. Paajanen 2006). Mihin isät siis haluaisivat käyttää työstä yli jäävää aikaa? Yksi vastaus saattaa olla parisuhteen hoito, sillä vanhempien kahdenkeskisen ajan puute näyttää hiertävän parisuhteita eniten. Toinen mahdollinen vastaus saattaa olla vanhempien omat harrastukset, erityisesti liikunta. Tähän viittaisi ainakin perhebarometri lapsiperheiden ajankäytöstä 2000-luvulla (Miettinen & Rotkirch 2012: 129).

8.2 Isät pettyneitä yleisiin asenteisiin

”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn vastaukset tukivat Huttusen (2010b: 180) pohtimaa ajatusta epäuskoisesta mieskuvasta. Perhepalveluissa isät kuvasivat usein kohtaavansa epäluuloista suhtautumista vahvaan isyyteen. Samoja epäluuloja ja ihmettelyä he kertoivat kohtaavansa myös muilta vanhemmilta, etenkin naisilta. Tämä kertoo siitä, etteivät isät vielääkään ole saavuttaneet vanhemmuudessa tasavertaista asemaa äitien kanssa. Isien kertoman mukaan esimerkiksi isien neuvolassa mukanaololle odotettiin olevan jokin erityinen syy. Jos isä oli lapsen kanssa kahdestaan neuvolassa, se herätti ihmettelyä siitä, missä lapsen äiti on. Epäilevä asenne korostui etenkin vauvaperheiden palveluissa. Lasten kasvaessa ja aloittaessa koulun ja itsenäisen harrastustoiminnan, isän osallistuminen tai kiinnostus ei enää herättänyt kyselyyn vastanneiden mukaan samanlaista ihmetystä.

Kyselyyn vastanneet isät kokivat, että he ovat joutuneet todistelemaan kykenevänsä yhtä hyvään vuorovaikutukseen ja lapsen hoitoon kuin äiti. Isyyttä on pitkään tutkittu äitien kautta ja näyttää osittain edelleen siltä, että isän kykyjä ja tapaa olla lapsen kanssa verrataan äitiin. Tutkimukset kuitenkin osoittavat, että lapsen kehitykselle voi olla eduksi, jos isän ja äidin hoiva on erilaista (Sinkkonen 2009). Näin hän oppii toimimaan sekä miesten että naisten kanssa.

8.3 Sitoutuneen isyyden vaikutukset työelämään

Yleinen asennekulttuuri on edelleen voimakkaasti vaikuttava tekijä myös isien kotiin jäämisessä tai jäämättömyydessä. Tuoreessa (28.08.13) hallituksen budjettiesityksessä vuodelle 2014, kotihoidon tuki ehdotetaan jaettavaksi tasan äidin ja isän kesken. Ehdotus on aiheuttanut vastalauseiden vyöryn sekä yksittäisiltä kansalaisilta että lapsen etuja ajavilta järjestöiltä (mm. MLL ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto). Uudistuksen ei nähdä huomioivan perheiden erilaisia taloudellisia ja vaihtelevia elämäntilanteita. Jos ehdotus toteutuu, sen sijaan että se tukisi vanhempien tasavertaisuutta ja naisten työllisyyttä, sen pelätään ajavan lapset päivähoiton piiriin entistä nuorempina ja vain lisäävän tätä kautta julkisen talouden kestävyysvajetta. Miten kotihoidon puolittaminen toteutuisi yksinhuoltaja- tai eronneessa yhteishuoltajuusperheessä? Entä tilanteissa joissa äidillä ei ole työtä johon palata? On selvää, että isien osuutta ja vastuuta lasten- ja kodinhoidosta tulisi lisätä, mutta mikä on tehokkain tapa?

Muiden Pohjoismaiden kokemusten mukaan perhevapaiden kiintiöittäminen, asenne muutokset työpaikalla sekä taloudelliset kompensatiot toimivat vaikuttavina tekijöinä isien perhevapaiden pitämiselle. Suomalainen perhevapaajärjestelmä on pyritty rakentamaan melko sukupuolineutraaliksi, jotta sekä miehet että naiset voisivat käyttää vapaita yhtä paljon. Tosiasiassa miehet käyttävät vapaista kuitenkin vain murto-osan. Kuten Rantalaiho (2003: 218) toteaa, tällöin lapsen oikeus tasapuolisesti molempiin vanhempiin kärsii.

”Mitä kuuluu isä” –kyselyssä vajaa viidennes isistä kertoi ottaneensa palkallista isyysovapaata (Säkjärvi 2008: 4) ja saman verran isiä kertoi työnantajan hoitaneen vain laakisääteiset velvollisuutensa ilman ylimääräistä joustoa. Useissa tutkimuksissa (mm. Huttunen 2010b, Johansson 2011, Allen & Daly 2007) isyyteen sitoutumisen on todet-

tu vaikuttavan positiivisesti miehen asenteeseen, vastuunottoon ja kehittymishaluun työelämässä. Isyys on vaikuttanut myös stressin- ja konfliktien sietokykyyn työpaikalla.

Sitoutuneet isät haluavat työskennellä myönteisesti vanhemmuuteen suhtautuvassa työpaikkakulttuurissa. Tämä tarkoittaa muun muassa joustoa työajoissa, mahdollisuutta tehdä etätöitä ja pitää pidempiä perhevapaita. Isien sitoutuessa yhä aktiivisemmin vanhemmuuteen, isyysmyönteisyydestä on tulossa jopa valttikortti työpaikoilla. Ilmiönä isämyönteinen työkuulttuuri herättää keskustelua muun muassa mediassa ja ajankohtaisuuteen viittaa esimerkiksi Lahden ammattikorkeakoulun ja Miessakit ry:n meneillään oleva valtakunnallinen *Isänä työelämässä* -projekti, jonka tavoitteena on edistää isäystävällistä työkuulttuuria, sekä lisätä tietoisuutta työn ja perheen yhteensovittamisen mahdollisuuksista (Vainikainen 2013).

9 Lopuksi

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia isien käsityksiä tasavertaisesta vanhemmuudesta sekä sitä, miten tasavertainen vanhemmuus näkyy perheen arjessa. Lisäksi haluttiin selvittää, minkälaista vanhemmuuden tukea isät yhteiskunnalta saavat. Tutkimuskysymykseen ”*Miten tasavertainen vanhemmuus näkyy isien arjessa?*”, saatiin vastaus nostamalla esiin ”Mitä kuuluu isä?” -kyselystä (Liite 1) opinnäytetyön kannalta oleellinen isien kerronta. Vastaukset käsiteltiin laadullisella sisällönanalyysimenetelmällä.

Koska isien itsensä näkökulmasta tuotettua isyyteen ja tasavertaiseen vanhemmuuteen liittyvää tutkimusta on edelleen niukasti, haluttiin opinnäytetyössä tuoda nimenmaan isien oma kokemus ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyn kautta esiin. Tutkimusten niukuuteen törmättiin myös opinnäytetyöhön liittyvässä tiedonhaussa. Englanninkielinen tiedonhaku esimerkiksi sanoilla *equal parenting* ja *shared parenting* tuotti osumia lähinnä puhuttaessa vanhemmuuden jakamisesta ja isän roolista vanhempien eron jälkeen.

9.1 Valmis aineisto ja omat ennakkoluulot

Opinnäytetyön rikkautena ja samalla myös haasteena oli valmis kyselylomakeaineisto. ”Mitä kuuluu isä?” -kysely kartoitti isien hyvinvointia laaja-alaisesti ja isien ääni kuului vastauksissa aidosti. Isien tarve kertoa ajatuksistaan lähti heidän omasta motivaatiostaan, sillä on vaikea uskoa, että lähes 1000 vastaajaa olisi saatu vastaamaan sähköiseen kyselyyn viranomaistahon tai puolison painostamana. Isät olivat jakaneet kyselylinkkiä eteenpäin myös omille sosiaalisille verkostoilleen. Kyselyyn vastanneet olivat suurella todennäköisyydellä isiä, jotka kokivat perheen tärkeäksi ja olivat vähintään melko sitoutuneita isyyteen. Ne isät jotka eniten kaipaisivat tukea vanhemmuudessa, ovat usein haastavimpia tavoittaa ja saada tuen piiriin. ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä isät kertoivat runsaasti ajatuksistaan isyydestä ja pohtivat, miten isyys on vaikuttanut esimerkiksi parisuhteeseen ja työelämään sekä miten he ovat kokeneet tulleen kohdatuksi isinä eri perhepalveluissa.

Haastetta minulle opinnäytetyön tekijänä toi, miten saisin nostettua laajasta vastausaineistosta opinnäytetyön tutkimuskysymykseen vastaavan isien kerronnan. Avointen vastausten valmiiksi litteroitua materiaalia oli noin sata sivua, mutta tasavertaiseen

vanhemmuuden liittyvää kerrontaa ei lopulta ollut kovin runsaasti. Tämä johtui esimerkiksi siitä, että ”Mitä kuuluu isä?” -kyselyssä painotettiin isien ryhmätoiminnan järjestämistarpeisiin liittyviä kysymyksiä. Opinnäytetyön tekijänä jouduin rajaamaan joitain mielenkiintoisia ja tärkeitä kysymyksiä vastauksineen pois tarkastelusta ja päättämään, mikä on opinnäytetyön näkökulmasta oleellista. Pyrin käymään vastaukset läpi huolellisesti ja tunnistamaan opinnäytetyöhön liittyvät merkitykset isien kerronnassa. Jos kysely olisi suunniteltu ja toteutettu erityisesti opinnäytetyötä varten, kysymykset olisivat liittyneet kohdistetummin tasavertaiseen vanhemmuuteen ja isyyteen sitoutumiseen.

Pyrin tiedostamaan mahdolliset omat ennakkoluulot ja välttämään niiden vaikutusta vastausten tulkintaan. Eräs ”ajatusansa”, jota pyrin opinnäytetyöprosessin aikana aktiivisesti välttämään, oli ajatus siitä, että isät tarvitsevat erityistä ulkoista tukea ja rohkaisua. Isät on nimenomaan nähtävä aktiivisina toimijoina suhteessa lapseen. Isän omalla motivaatiolla on suuri merkitys isän ja lapsen välisen vuorovaikutuksen syntymiseen.

Koska valmiissa vastausaineistossa kyselylomakkeiden avoimet vastaukset oli litteroitu kysymysjärjestyksessä, ei opinnäytetyöhön vastauksia analysoitaessa voitu tietää, puhuiko tasavertaisesta vanhemmuudesta ja isyyteen sitoutumisesta useassa kohdassa sama vastaaja, vai oliko vastaaja aina eri. Toisin sanoen aineistosta ei voitu esimerkiksi päätellä, että 936 vastaajasta 50 vastaajaa mainitsee tasavertaisen vanhemmuuden. Oli vain todettava, että tasavertaiseen vanhemmuuteen liittyen saatiin 50 vastausta. Samoin saadusta aineistosta ei pystytty profiloimaan tietystä vastauksesta esim. vastaajan ikää. Tällöin olisi voitu saada näkyviin esimerkiksi eroja eri ikäisten isien tavassa puhua tasavertaisesta vanhemmuudesta, tai vaihtoehtoisesti olla puhumatta siitä. Pirjo Paajasen (2005: 29-30, 38-39) mukaan kokemus isyydestä ei ole juurikaan sidoksissa miehen ikään. Ilana Aalto (2002: 15) kuitenkin viittaa artikkelissaan siihen, että eri sukupolvien miehet puhuvat kasvatuksesta eri tavoin.

9.2 Tulosten merkitys

Opinnäytetyön aihe syntyi Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiveesta tutkia edelleen suhteellisen vähän käsiteltyä tasavertaista vanhemmuutta. MLL pitää tasavertaisen vanhemmuuden vahvistamista ja keskustelun herättämistä myös valtakunnallisella ta-

solla tärkeänä. Opinnäytetyön kautta MLL saa edelleen lisää perusteita ja vahvistusta sille, miten moninaisia positiivisia vaikutuksia tasavertaisella vanhemmuudella ja isyyteen sitoutumisella on, sekä koko perheelle että laajemmin yhteiskunnalle. Esimerkiksi työelämässä näitä hyötyjä ei ole vielä huomioitu kovin yleisesti. Toimiva ja tasapainoinen perhe-elämä kantaa hedelmää myös työelämässä.

Myös lapsiperheitä kohtaavien ja heidän kanssaan työskentelevien tahojen toiminnassa ja asenteissa tulisi näkyä enemmän isien kohtaamista perheen toisena tasavertaisena vanhempana, eikä pelkästään puolison vanhemmuuden tukijana. Isän ja lapsen välisellä vuorovaikutussuhteella on tutkimustulosten mukaan selkeä vaikutus sekä isän itsensä jaksamiseen ja hyvinvointiin että lapsen psyykkiseen, sosiaaliseen ja seksuaali-identiteetin kehitykseen.

Perinteinen asetelma, jossa isä toimii perheen elättäjänä ja äiti hoivaajana on murtumassa ja isät osallistuvat entistä enemmän omista tarpeestaan lähtöisin perheen arkeen. Perhe-elämän tasapuolinen jakaminen tulisi mahdollistaa juhlapuheiden lisäksi myös konkreettisin keinoin. Perhepoliittisella tasolla tasavertaisuuden tukeminen tarkoittaa joustavuuden lisäämistä perhevapaajärjestelmään ja työelämään sekä taloudellista panostusta siten, etteivät perheet kärsi taloudellista tappiota riippuen siitä, kumpi vanhemmista jää kotiin hoitamaan lasta.

Mykkänen (2010c: 200) viittaa artikkelissaan Goodsell & Meldrumin (2010) tutkimukseen, jonka mukaan lisääntynyt tutkimustieto voi lisätä miesten ja naisten sekä perheiden kanssa työskentelevien ymmärrystä isyyden alun pohdinnoista, isäksi tulon haluisuudesta ja motiiveista. Miesten tunnemaailman avaaminen ja puhetapojen esille nostaminen voi lisätä ymmärrystä miehisyydestä ja vallitsevasta kulttuurista. Isyydestä voi parhaimmillaan muotoutua miehelle mahdollisuus ja voimavara, puhumattakaan sen positiivista vaikutuksista lapsen ja isän suhteelle. Tutkimuksissa on myös osoitettu, että mitä sitoutuneempi mies on isyyteensä alusta lähtien, sitä läheisempi suhde hänellä on lapseensa jatkossakin. Isän ja lapsen yhdessäoloon liittyvien erilaisten ulottuvuuksien kuvaaminen ja systemaattinen arviointi auttavat tunnistamaan isän ja yhdessäololle tunnusomaisia piirteitä ja siihen mahdollisesti liittyviä ongelmia (Halme 2009: 112).

9.3 Kehittämisehdotukset ja jatkotutkimusehdotus

- Eronneen isän ja lapsen läheisen suhteen tukeminen

Vaikka opinnäytetyössä ei erityisesti pyritty huomioimaan eronneita isiä, heidän huolensa tuli selkeästi esiin vastauksista. Monet isät kuvasivat kuinka heidät ennen eroa kohdattiin vanhempina hyvin esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa, mutta eron jälkeen he ovat joutuneet informaatiopaisioon. Lapsen asiat hoidetaan lähtökohtaisesti äidin kanssa. Lapsiperhepalveluiden työntekijät ovat pääosin naisia ja on vaarana, että naiset käyvät keskenään keskustelua lapsen asioista ja määrittävät lapsen tarpeet. (Koi-so-Kanttila 2009: 178.)

Erotilanteissa, joissa lapsi jää äidin luokse asumaan, läheisen suhteen ylläpitäminen isään on haastavaa. Vanhempien erotessa tilanne vaikuttaa eniten isän ja lapsen väliseen suhteeseen ja siihen tulisi kiinnittää erityistä huomiota (Halme 2009: 27). Yhä useammat erovanhemmat pitävät arvossa sitä, että vanhemmat jatkavat lapsensa tasavertaisina vanhempina myös eron jälkeen ja tästä syystä jakavat myös lasten luonapidon puoliksi. Vuoroasuminen on siinä mielessä poikkeava tapaamismalli, että siihen päätyvät tyypillisesti sopuisat tai muuten erityisen voimakkaasti lapseensa sitoutuneet erovanhemmat. Erilaiset vuoroasumISRatkaisut ovatkin yleistyneet koko ajan. Toisaalta väestökirjanpito ei huomioi etävanhemman kirjoilla olevia ns. tapaajalapsia mitenkään, vaan virallisesti eronnut etävanhempi tilastoidaan siviilisäätyensä mukaan joko eronneeksi tai lapsettomaksi pariskunnaksi, mikäli hänellä on uusi puoliso. (Huisman & Maylett & Järvinen).

Perheiden, joissa on äiti ja lapsia, osuus kaikista lapsiperheistä on noin 18%. Isä ja lapsia -perheitä on paljon vähemmän, alle kolme prosenttia (Tilastokeskus 2013). Suomessa on siis yli 100 000 perhettä, joissa isä ei asu ainakaan virallisten tilastojen mukaan lastensa kanssa. Sitä kuinka paljon Suomessa on yhteishuoltajuusperheitä joissa toteutetaan esimerkiksi vuoroasumista, on mahdotonta tilastoida luotettavasti, koska Suomen lainsäädännön mukaan lapsella voi olla vain yksi virallinen osoite. Lainsäädäntö ei tässä kohdin tue tasavertaista vanhemmuutta eron jälkeen, vaikka asutteissa yhdessä perheenä, tasavertaisuuden tukeminen on kansallinen tavoite. Vuoroasumista voidaan toteuttaa vain määräämällä toiselle vanhemmalle niin laaja tapaamisoikeus, että lapsi tosiasiallisesti asuu yhtä paljon tai lähes yhtä paljon kummankin

vanhempansa luona.

Erillään asuvien vanhempien lapsen asumisesta esimerkiksi vuoroviikoin vanhempien luona sovittiin 2 392 lapselle vuonna 2012. Sopimuksia tehtiin lähes 400 enemmän kuin vuonna 2011. Vuoroasumisten määrän osuus oli 12-13 prosenttia sekä asumisettä tapaamisoikeussopimusten määrästä. (Forss & Säkkinen 2013: 3.)

Erotilanteissa, joissa vanhemmat pystyvät sopimaan keskenään asioiden hoitamisesta ja asumisesta lapsen edun mukaisesti, isällä on mahdollisuus pysytellä aktiivisesti mukana lapsensa elämässä ja toteuttaa isyyttään. Tilanteissa joissa vanhempien välit ovat riitaiset tai vanhemmat asuvat kaukana toisistaan, isä jää helposti yksin. Jos miehellä on jo valmiiksi muitakin ongelmia, kuten päihdeongelma tai työttömyyttä, perheen hajoaminen voi johtaa jyrkkään alamäkeen (Koiso-Kanttila 2009: 175).

10 Lähteet

Aalto, Ilana 2002. Elättäjästä läsnäolijaksi. Kasvatuspuheen muutos kahden sukupolven miesten isyyuskertomuksissa. Nuorisotutkimus 2/2002, 30-42.

Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jari (toim.) 2004. Johdanto isyyksien tutkimiseen. Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 9-25.

Allen, Sarah & Daly, Kerry 2007. The effects of father involvement: an updated research summary of the evidence. University of Guelph, Center for Families, Work & Wellbeing. Verkkodokumentti. http://www.fira.ca/cms/documents/29/Effects_of_Father_Involvement.pdf. Luettu 14.09.2013.

Akava 10.03.2011. Vanhempainvapaamallin oikea kaava on 6+6+6. TEK-verkkolehti. <http://lehti.tek.fi/node/1159>. Luettu 15.08.2013.

Duvander, Ann-Zofie & Lammi-Taskula, Johanna 2011. Parental leave. Gislason, I.V. & Eydal, G.B. (eds). Parental Leave, Childcare and Gender Equality In the Nordic Countries. TemaNord 2011:562. Copenhagen: Nordisk Ministerrad, 31-64. Verkkodokumentti. <http://www.norden.org/en/publications/publikationer/2011-562>. Luettu 22.08.2013.

Eerola, Petteri 2009. Lapsikeskeisempi isyys – kolme tarinaa nuorten koulutettujen miesten astumisesta isyyteen. Nuorisotutkimus 2/2009, 15-28.

Eräranta, Kirsi 2007. Olevasta tekijäksi. Psykososiaalinen tieto isän määrittäjänä. Teoksessa Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino, 83-105.

Forsberg, Hannele 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 7-15.

Forss, Anne & Säkkinen, Salla 2013. Lapsen elatus ja huolto 2012. Tilastoraportti 16/2013. Suomen virallinen tilasto. THL. Verkkodokumentti. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/108527/Tr16_13.pdf?sequence=1. Luettu 12.09.2013.

Haataja, Anita 2005. Lasten hoitomuodon valintaoikeudet – mahdollisuuksia ja riskejä? Teoksessa Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Kelan tutkimusosasto. Helsinki: Kela, 80-108.

Haataja, Anita 2007. Suomalainen äitiys-, isyys ja vanhempainrahajärjestelmä: ylistämisestä alistamiseen? Teoksessa Castren, Anna-Maija (toim.) Työn ja perheen tasapaino: Sääntelyä, tutkimista ja kehittämistä. Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina -hankkeen julkaisuja. Helsinki: Helsingin yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, 14-37.

Hakovirta, Mia & Rantalaiho, Minna 2009. Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa Kääriäinen, Aino & Hämäläinen, Juha & Pölkki, Pirjo (toim.) Ero, vanhemmuus ja tukeminen. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto/Neuvo –projekti, 36-60.

Halme, Nina 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo. Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Lääketieteellinen tiedekunta. Hoitotieteen laitos.

Hautamäki, Airi 2001. Kiintymyssuhdeteoria. Isän merkitys. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY, 32-35.

Heiskanen, Lotta 2011. Synnytyksen jälkeistä masennusta myös miehillä. Julkaistu 17.03.2011. Verkkodokumentti. <http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=974888>. Luettu 15.08.2012.

Hiilamo, Heikki 2006. Akantappolaista isäkiintiöön. Perhepolitiikan pitkä linja Suomessa ja Ruotsissa. Vaajakoski: Stakes.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Huisman, Tuija & Maylett, Pipsa & Järvinen, Reetta. Vuoroasuminen. Verkkodokumentti. <http://www.hyvaerovanhemmuus.fi/vuor.html>. Luettu 20.09.2013.

Huttunen, Jouko 2001a. Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS- kustannus.

Huttunen, Jouko 2001b. ”Iskä, mihin sä meet?” Löytöretki isyyteen. Seminaariraportti. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 10-21.

Huttunen, Jouko 2010a. Mihin isyys on menossa? Futura 3/2010, 111-115.

Huttunen Jouko 2010b. Isyyteen sitoutuminen ja sen merkitys miehelle. Suomen Lääkärilehti 3/2010, 175-181.

Johansson, Thomas 2011. Fatherhood in Transition: Paternity leave and Changing Masculinities. Journal of Family Communication 11/2011, 165-180.

Juvakka, Essi & Viljamaa, Janne 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki: WSOY.

Jämsä, Juha 2010. Miesten synnytyksen jälkeinen masennus. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) & Kalliomaa, Susa. Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 60-75.

Kekkonen, Joonas 2010. Isä venyy, isä jaksaa. Teoksessa Jämsä, Juha (toim.) & Kalliomaa, Susa. Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto, 50-59.

Kekäle, Jari 2007. Postmoderni isyys ja uskonnollisuus - Tarinallinen näkökulma. Väitöskirja. Joensuun yliopisto. Teologinen tiedekunta. Verkkodokumentti. http://epublications.uef.fi/pub/URN_NBN_fi_joy-20070007/URN_NBN_fi_joy-20070007.pdf. Luettu 18.10.2013.

Kiianmaa, Nelli 2012. Tasa-arvobarometri. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012: 23. Helsinki: STM.

Kivimäki, Riikka 2003. Perhe tuli työelämään. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 186- 201.

Koiso-Kanttila, Heikki 2009. Lapselle on annettava mahdollisuus kokea molemmat vanhempansa arvokkaina. Teoksessa Jousmäki, Ari & Kosonen, Liisa. Syytettynä isä. Helsinki: Teos, 169-181.

Korhonen, Merja 2004. Työssäkäyvä isä. Mitä yksi epätavallinen tarina paljastaa perhepiiriin kätkeyistä ”sukupuolisopimuksista”? Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jari (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 245-269.

Lainiala, Lassi 2010. Perhepolitiikan uudet tuulet - Perheen paluu. Perhebarometri. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E39/2010. Helsinki: Väestöliitto.

Lammi-Taskula, Johanna 2004. Sukupuolijärjestelmä, vanhempainvapaat ja isät. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jari (toim.) Isäkirja. Tampere: Vastapaino, 167-192.

Lammi-Taskula, Johanna 2007. Gendered Conceptions and Practices in Families with Young Children in Finland. Stakes Research report 166. Verkkodokumentti. <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7122-3.pdf>. Luettu 15.08.2013.

Lastenlinnan historia. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/mll/historia/lastenlinna/>. Luettu 08.10.2012.

Malinen, Kaisa & Sevón, Eija 2009. Parisuhteen hoitaminen: Suhteiden arkea vai irtiottoja arjesta? Teoksessa Rönkä, Anna & Malinen, Kaisa & Lämsä Tiina (toim.) Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva: PS-kustannus, 149-176.

Miettinen, Anneli 2012. Perhevapaakäytännöt Suomessa ja Euroopassa 2012. Väestöliiton Väestötutkimuslaitoksen Työpäperi 2012 (1).

Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna 2012. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000- luvulla. Perhebarometri. Väestötutkimuslaitos. Katsauksia E42/2012. Helsinki: Väestöliitto.

MLL:n suunta 2014. Hyväksytyt liittokokouksessa 12.6.2005. Verkkodokumentti. <http://www.mll.fi/mll/>. Luettu 08.10.2012.

MLL:n toiminnan kuvaus 2012. <http://www.mll.fi/mll/>. Luettu 08.10.2012.

Moss, Peter (editor) 2012. International Review of Leave Policies and Related Research 2012. Institute of Education University of London. Verkkodokumentti. http://www.leavenetwork.org/fileadmin/Leavenetwork/Annual_reviews/2012_annual_review_october.pdf. Luettu 22.08.2013.

Mykkänen, Johanna 2010a. Isäksi tulon tarinat tunteet ja toimijuus. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta. Varhaiskasvatuksen laitos.

Mykkänen, Johanna 2010b. Isyyden tutkimus Suomessa 1990–2010. Teoksessa Mykkänen, Johanna & Aalto, Ilana 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti

isyiden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 34/2010. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>. Luettu 21.05.2013.

Mykkänen, Johanna 2010c. Miesten puhetta isäksi tulon halusta ja aikeista. *Sosiologia* 3/2010, 188-204.

Mykkänen, Johanna 2011. Isät kasvatuskumppaneina. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanitfi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina. Luettu 06.11.2012.

Mykkänen, Johanna & Eerola, Petteri 2013. Isyyteen sitoutuminen ja isän vastuu esikoisien kertomana. *Kasvatus* 1/2013, 17-29.

Ovaskainen, Teppo 2012. Tutkimus: Kotityöt vaimon kanssa jakava mies on onnellisempi. Verkkodokumentti. <http://www.uusisuomi.fi/tiede-ja-ymparisto/51598-tutkijat-yllattivat-kotitoita-tekeva-mies-onnellisempi#.UgUzKlvuUGc.facebook>. Luettu 14.10.2013.

Pitkänen, Kari & Jalovaara, Marika 2007. Perheet ja perheen muodostus. Teoksessa Koskinen, Seppo & Martelin, Tuija & Notkola, Irma-Leena & Notkola, Veijo & Pitkänen, Kari & Jalovaara, Marika & Mäenpää, Elina & Ruokolainen, Anne & Ryytänen, Markku & Söderling, Ismo (toim.) *Suomen väestö*. Helsinki: Gaudeamus, 115-167.

Rantalaiho, Minna 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 202-227.

Repo, Katja 2009. Lapsiperheiden arki. Näkökulmina raha, työ ja lastenhoito. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Verkkodokumentti. <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7919-9.pdf>. Luettu 15.08.2013.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniikka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkodokumentti. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>. Luettu 16.09.2013.

Salmi, Minna & Lammi-Taskula Johanna 2010. 6+6+6- malli vanhempainvapaan uudistamiseksi. Päätösten tueksi 1/2010. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Verkkodokumentti. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79834/2f6cd5ed-58a1-490b-b365937caa90fb1b.pdf>. Luettu 15.08.2013.

Sinkkonen, Jari 2003. Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Niemelä, Pirkko (toim.) & Siltala, Pirkko (toim.) & Tamminen, Tuula (toim.) *Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus*. Helsinki: WSOY, 261-267.

Sinkkonen, Jari 2009. Isyys tai sen puute vaikuttaa vahvasti lapsen kehittymiseen. Teoksessa Jousmäki, Ari & Kosonen, Liisa. *Syytettynä isä*. Helsinki: Teos, 193-214.

Sinkkonen, Jari 2012. *Isäksi ensi kertaa*. Helsinki: WSOY.

STM 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Verkkodokumentti. http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1059213. Luettu 20.10.2012.

STM 2006. Perhepolitiikka Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 12/2006. Verkkodokumentti. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-7153.pdf. Luettu 20.10.2012.

STM 2012. Isyysvapaan pidentäminen. Verkkodokumentti. http://www.stm.fi/vireilla/lainsaadantohankkeet/toimeentulo_ja_vakuutusasiat/isyysvapaa. Luettu 06.11.2012.
STM 2013. Lapsi- ja perhepolitiikka Suomessa. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 9/2013. Verkkodokumentti. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=6511570&name=DLFE-25719.pdf. Luettu 11.02.2013.

Säkjärvi, Maija 2008. ”Mitä kuuluu isä?” – tutkimusraportti. Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäkyselyn tulokset. Sosiaalikehitys Oy. Verkkodokumentti. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/9eac4e9982d9c12edf6148b219a00811/1377000002/application/pdf/5848495/MLL%20isäkyselyn%20tulokset,%20Sosiaalikehitys%20Oy%20041108.pdf>.

Takala, Pentti 2005b. Perheen muutos ja pohjoismainen perhepolitiikan malli. Teoksessa Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Kela, 20–56.

TANE 11.03.2013. TANE kannattaa 6+6+6 mallia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan www-sivu. Ajankohtaista. Verkkodokumentti. <http://www.tane.fi/fi/ajankohtaista/sisalto/view/8948>. Luettu 16.08.2013.

THL 2012. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Äitiysneuvola. Verkkodokumentti. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanitfi/palvelut/neuvolat/aitiysneuvola. Luettu 18.10.2012.

Tilastokeskus 2013. Suomen virallinen tilasto (SVT). Liitetaulukko 3. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2012. http://www.tilastokeskus.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tau_003_fi.html. Luettu 23.10.2013.

Toikkanen, Ulla 2010. Lääkärilehden uutisia 19.05.2010. Verkkodokumentti. http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?opcode=show/news_id=9007/type=1. Luettu 15.08.2013

Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Täydentävä terveysneuvonta 15 §. Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 06.04.2011. Verkkodokumentti. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110338>. Luettu 18.10.2012.

Vahvuutta vanhemmuuteen -seminaari 11.10.2012. Puhujina Kalland, Mirjam & Junes, Elina & Ovaskainen, Outi & Viinikka, Anne.

Vainikainen, Kimmo 2013. Isyysvapaa ja työelämä - isäystävällisyys on yrityksen valttikortti. Julkaistu 31.01.2013. Verkkodokumentti. <http://www.tesso.fi/artikkeli/isyysvapaa-ja-tyoelama-isaystavallisyys-yrityksen-valttikortti>. Luettu 24.10.2013.

Varjonen, Sampo 2011. Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus – ja vapaus valita. Perheväpöiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. STM:n tutkimuksia 118. Verkkodokumentti. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27824/Tutkimuksia_118.pdf?sequence=3. Luettu 22.08.2013.

Vuori, Jaana 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Yhteiskunnallinen tiedekunta. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos.

Vuori, Jaana 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 39-63.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton isäkysely

Kuvan lähde: MLL, Lapin piiri, www.rankkajatka.fi

Isyys on asia, johon kannattaa panostaa tässä ja nyt

Isäksi tuleminen ja isänä oleminen ovat miehen elämän tärkeimpiä juttuja. Tämän kyselyn avulla Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL), Familjeparasollet sekä Ensi- ja turvakotien liiton Miesten keskus haluavat saada kaikkien isien äänen kuuluviin.

Vastaamalla voit vaikuttaa

Isä, vastaa kyselyymme ja kerro miten vietät arkea lastesi kanssa ja mitä haluaisit harrastaa lastesi tai toisten isien kanssa. Kerro myös miten sinut on huomioitu esimerkiksi lapsesi neuvolassa tai päiväkodissa.

Vastaukset käsitellään nimettömänä. Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan perhelippu (4 henkeä) Ähtärin eläinpuistossa (v. 2009) sekä MLL:n tuotteita. Jos haluat osallistua myös arvontaan, muista jättää yhteystietosi kyselyn täytettyäsi.

Osallistu kyselyyn

TAUSTATIETOJA

Mihin ikäryhmään kuulut?

- Alle 20 vuotta
- 20 - 25 vuotta
- 26 - 35 vuotta
- 36 - 45 vuotta
- 46 - 55 vuotta
- 56 - 65 vuotta
- Yli 65 vuotta

Mikä on ylin suoritettu tai meneillään oleva ammatillinen koulutuksesi?

- Ammatillinen kurssi / kursseja
- Ammattikoulu
- Opisto
- Ammattikorkeakoulu / alempi korkeakouluaste
- Ylempi korkeakouluaste
- Ei ammatillista koulutusta

Mihin ammattiasemaan kuulut?

- Yrittäjä
- Ylempi toimihenkilö (esim. johto-, suunnittelu-, tutkimus- ja opetustehtävissä toimivat)
- Alempi toimihenkilö (esim. työnjohtotehtävissä toimivat)
- Työntekijä
- Opiskelija
- Eläkeläinen
- Muu (esim. työtön)

Mikä on asuinalueesi?

- Etelä-Savo
- Häme
- Kainuu
- Keski-Suomi
- Kymi
- Lappi
- Pohjanmaa
- Pohjois-Karjala
- Pohjois-Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Satakunta
- Uusimaa
- Varsinais-Suomi

Mikä on äidinkieleni?

- suomi
- ruotsi
- jokin muu, mikä? _____

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten nykyistä perhetilannettasi?

- Asun yksin
- Asun puolison kanssa
- Asun ydinperheessä (puolison kanssa yhteisiä lapsia)
- Asun uusperheessä (puoliso sekä omia/yhteisiä/puolison lapsia)
- Asun lapsen/lasten kanssa

Montako alle 18-vuotiasta lasta perheessäsi on?

- 1 lapsi
- 2 lasta
- 3 lasta
- 4 - 5 lasta
- Enemmän kuin 5 lasta

Minkä ikäisiä alle 18-vuotiaita lapsia perheessäsi on? Merkitse laatikkoon lasten lukumäärä.

Alle vuoden ikäistä lasta (lkm) _____
 1 - 3 vuotiasta lasta (lkm) _____
 4 - 6 vuotiasta lasta (lkm) _____
 7 - 12 vuotiasta lasta (lkm) _____
 13 - 17 vuotiasta lasta (lkm) _____

Jos et päivittäin asu yhdessä lapsesi / lastesi kanssa niin kuinka usein keskimäärin tapaat häntä / heitä?

- Päivittäin
 2 - 3 kertaa viikossa
 Kerran viikossa
 Kaksi kertaa kuukaudessa
 Kerran kuukaudessa
 Harvemmin kuin kerran kuukaudessa
 Lapsi asuu puoliksi kanssani, puoliksi äidilläään

ISYYTEEN LIITTYVIÄ KYSYMYKSIÄ

Miten sinut on pääasiassa otettu ISÄNÄ huomioon seuraavissa paikoissa? Voit myös kuvailla kokemuksiasi.

	Minut on otettu aina huomioon tasavertaisesti äidin kanssa / vanhempana	Minut on otettu joskus huomioon tasavertaisesti äidin kanssa / vanhempana	Isyyttä ei ole juurikaan huomioitu	Minut on otettu huomioon ylikorostetusti	Ei kokemusta	Kommentti
Lapsesi/lastesi neuvolassa	( )	( )	( )	( )	( )	_____
Lapsesi/lastesi päiväkodissa	( )	( )	( )	( )	( )	_____
Lapsesi/lastesi koulussa	( )	( )	( )	( )	( )	_____
Lapsesi/lastesi harrastuksissa	( )	( )	( )	( )	( )	_____
Leikkipuistoissa/ perhekerhoissa tms.	( )	( )	( )	( )	( )	_____

Onko sinulta kysytty mitään omaan hyvinvointiisi liittyviä asioita lapsesi / lastesi neuvolakäyntien yhteydessä, päiväkodissa tai koulussa?

- Useimmiten
 Joskus
 Ei koskaan
 En muista

Kenen kanssa olet voinut puhua vanhemmuuteen liittyvistä asioista? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Puolison / kumppanin kanssa
- Omien vanhempien kanssa
- Appivanhempien kanssa
- Muiden sukulaisten kanssa
- Ystävien kanssa
- Harrastuskavereiden kanssa
- Työkavereiden kanssa
- Neuvolan työntekijän kanssa
- Lapsen opettajan kanssa
- Perheneuvolan työntekijän kanssa
- Internetin keskustelupalstoilla
- Tukipuhelimessa
- Ei ole ketään kenen kanssa puhua

Koetko tarvetta puhua vanhemmuuteen liittyvistä asioista?

- Usein
- Joskus
- En juuri koskaan

Haluaisitko puhua vanhemmuuteen liittyvistä asioista miesten kesken?

- Usein
- Joskus
- En juuri koskaan

Miten vanhemmuus on mielestäsi vaikuttanut parisuhteeseen (esim. perheen sisäiseen työnjakoon, puolisoitten läheisyyteen)?

Mitkä asiat isyydessä ovat sinua eniten pohdituttaneet?

Mitkä ovat suurimmat ilonaiheesi isänä?

Miten koet jaksavasi vanhempana?

Erittäin hyvin ( )	Melko hyvin ( )	Melko huonosti ( )	Erittäin huonosti ( )
--------------------------	-----------------------	--------------------------	-----------------------------

Mitkä tekijät erityisesti vaikuttavat jaksamiseesi?

Oletko kokenut tarvitsevasi tukea vanhempana olemiseen?

- ( ) En juuri koskaan
 ( ) Satunnaisesti, millaista tukea? _____
 ( ) Usein, millaista tukea? _____

Miten työnantajasi tukee työn ja perhe-elämän yhteensovittamista? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- [ ] Joustavilla työajoilla
 [ ] Etätyömahdollisuudella
 [ ] Positiivisella suhtautumisella lapsesta johtuviin poissaoloihin
 [ ] Lyhennetyllä työajalla
 [ ] Palkallisella isyysvapaalla
 [ ] Vain lakisääteisillä velvoitteilla
 [ ] Ei mitenkään
 [ ] Jotenkin muuten, miten? _____

AJANKÄYTTÖ

Miten mieluisia seuraavat tavat ovat sinulle viettää aikaa lapsesi / lastesi kanssa? Valitse kunkin vaihtoehdon kohdalta sopivin kohta asteikolla eniten mieluista - vähiten mieluista.

	Eniten mieluista				Vähiten mieluista	Lapsen ikä huomioiden ei ajankohtaista
Osallistuminen lasten harrastuksiin ja niihin kuljettamiseen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Kotitöiden tekeminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Kotona oleminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Leikkiminen / yhdessä puuhaaminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Pelaaminen (ei tietokonepelit)	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Ulkoileminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Yhdessä tv:n katsominen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Yhdessä tietokoneen parissa toimiminen	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Jokin muu, mikä?	( )	( )	( )	( )	( )	( )

Miten paljon vietät omasta mielestäsi aikaa lapsesi / lastesi kanssa?

- Runsaasti
- Riittävästi
- Vaihtelevasti
- Liian vähän

Isätoiminnalla tarkoitetaan kunnan, järjestöjen, seurakunnan tms. tahojen järjestämää isille, isille ja lapsille tai koko perheille suunnattua toimintaa (esim. kerhot, leirit, isä-lapsi -kahvilat, perheliikunta).

Oletko osallistunut tällaiseen isätoimintaan?

- Kyllä
- En

KYSYMYKSIÄ ISÄTOIMINTAAN OSALLISTUNEILLE

Mitä kautta olet saanut tietää isätoiminnasta? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Neuvolasta
- Lapseni / lasteni päiväkodista tai koulusta
- Kumppaniltani
- Kaveriltani
- Ilmoitustaululta (esim. kauppa, kirjasto)
- Lehdestä
- Omien harrastusten kautta
- Työpaikalta
- Järjestäjän nettisivuilta
- Muualta, mistä? _____

Millaisessa isätoiminnassa olet ollut mukana? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Lasten ja isien yhteinen kerho (esim. liikunta- tai mediakerho)
- Muiden isien tapaaminen ja keskustelu
- Muiden vanhempien tapaaminen ja keskustelu
- Verkossa toimiva keskusteluryhmä
- Leirit tai retket
- Erilaiset tempaukset
- Jokin muu, mikä? _____

Minkä tahon järjestämässä isätoiminnassa olet ollut mukana? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Urheiluseura
- Muu seura / yhdistys
- Kunta
- Seurakunta
- Työväen- tai kansanopistot
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Joku muu taho, mikä? _____

Miksi olet / olet ollut mukana isätoiminnassa? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Saan seuraa
 Saan uusia ystäviä
 Löytyy tekemistä
 Kaverikin on mukana toiminnassa
 Saan tukea
 Se on mukava tapa viettää aikaa yhdessä lapsen / lasten kanssa
 Muu syy, mikä? _____

Miten isätoiminta on vastannut odotuksiasi?

Erittäin hyvin ( )   Melko hyvin ( )   Melko huonosti ( )   Erittäin huonosti ( )

Halutessasi voit vielä kertoa kokemuksistasi tarkemmin.

_____
_____
_____

Millaisia toiveita tai odotuksia sinulla on isätoimintaan liittyen?

_____
_____
_____

Keille suunnattuun toimintaan mieluiten osallistut / osallistuisit? Valitse kunkin vaihtoehdon kohdalta sopivin kohta asteikolla erityisen mieluisaa - ei erityisen mieluisaa

	Eniten mieluisaa				Ei erityisen mieluisaa
Isille ja lapsille	( )	( )	( )	( )	( )
Vain isille	( )	( )	( )	( )	( )
Pariskunnille	( )	( )	( )	( )	( )
Koko perheelle	( )	( )	( )	( )	( )
Kaikille vanhemmille	( )	( )	( )	( )	( )

Miten mieluisia seuraavat isille suunnattavat toimintamallit mielestäsi ovat? Valitse kunkin vaihtoehdon kohdalta sopivin kohta asteikolla erityisen mieluisaa - ei erityisen mieluisaa.

	Eniten mieluisista				Ei erityisen mieluisaa
Lasten ja isien yhteinen kerho, esim. liikunta- tai mediakerho	( )	( )	( )	( )	( )
Muiden isien tapaaminen ja keskustelu	( )	( )	( )	( )	( )
Muiden vanhempien tapaaminen ja keskustelu	( )	( )	( )	( )	( )
Verkossa toimiva keskusteluryhmä	( )	( )	( )	( )	( )
Leirit ja retket	( )	( )	( )	( )	( )
Erilaiset tempaukset					

Kuinka usein olet / haluaisit olla mukana isätoiminnassa?

- ( ) Useammin kuin kerran viikossa
 ( ) Kerran viikossa
 ( ) Kerran kahdessa viikossa
 ( ) Kerran kuukaudessa
 ( ) Harvemmin
 ( ) Satunnaisesti tarpeen mukaan

Mihin aikaan haluaisit mieluiten osallistua isätoimintaan? Voit valita mieluisat ajankohdat.

- [ ] Päivällä
 [ ] Illalla
 [ ] Viikonloppuna
 [ ] Mihin aikaan vain

Olisitko itse kiinnostunut olemaan mukana isätoiminnan suunnittelussa ja/tai toteutuksessa?

- ( ) Kyllä
 ( ) En
 ( ) Ehkä myöhemmin

Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?

KYSYMYKSIÄ ISÄTOIMINTAAN OSALLISTUMATTOMILLE

Millä ehdoilla lähtisit mukaan isätoimintaan? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Tietäisin toiminnasta enemmän
- Asuinpaikkakunnallani olisi tarjolla isätoimintaa
- Tuntisin joitakin toiminnassa mukana olevia miehiä
- Minulla olisi enemmän aikaa
- Lapseni haluaisi lähteä mukaan johonkin toimintaan
- Haluaisin tutustua muihin isiin
- Tapaisin lapsiani useammin
- En halua osallistua toimintaan

Miksi et halua osallistua isätoimintaan?

- Ei ole tarvetta osallistua toimintaan
- Ei ole aikaa osallistua toimintaan
- Jokin muu syy, mikä? _____

Millaiselle isille suunnatulle toiminnalle olisi mielestäsi tarvetta?

_____

_____

_____

Keille suunnattuun toimintaan mieluiten osallistuisit? Valitse kunkin vaihtoehdon kohdalta sopivin kohta asteikolla erityisen mieluisaa - ei erityisen mieluisaa.

	Eniten mieluisaa					Ei erityisen mieluisaa
Isille ja lapsille	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Vain isille	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Pariskunnille	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Koko perheelle	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Kaikille vanhemmille	( )	( )	( )	( )	( )	( )

Miten mieluisia seuraavat isille suunnattavat toimintamallit mielestäsi ovat? Valitse kunkin vaihtoehdon kohdalta sopivin kohta asteikolla erityisen mieluisaa - ei erityisen mieluisaa.

	Eniten mieluisaa					Ei erityisen mieluisaa
Lasten ja isien yhteinen kerho, esim. liikunta- tai mediakerho	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Muiden isien tapaaminen ja keskustelu	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Muiden vanhempien tapaaminen ja keskustelu	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Verkossa toimiva keskusteluryhmä	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Leirit ja retket	( )	( )	( )	( )	( )	( )
Erilaiset tempaukset						

Kuinka usein haluaisit olla mukana isätoiminnassa?

- Useammin kuin kerran viikossa
- Kerran viikossa
- Kerran kahdessa viikossa
- Kerran kuukaudessa
- Harvemmin
- Satunnaisesti tarpeen mukaan

Mihin aikaan haluaisit mieluiten osallistua isätoimintaan? Voit valita mieluisat ajankohdat.

- Päivällä
- Illalla
- Viikonloppuna
- Mihin aikaan vain

Minkä tahon järjestämään isätoimintaan voisit osallistua? Voit valita useita vaihtoehtoja.

- Urheiluseura
- Muu seura / yhdistys
- Kunta
- Seurakunta
- Työväen- tai kansanopistot
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto
- Joku muu taho, mikä? _____

Mitä muuta haluaisit vielä sanoa?
